

ΣΟΒΑΡΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Η ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΤΟΥ ΠΑΠΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Τό Βατικανό σχεδιάζει επίσκεψι τοῦ Πάπα στήν Ἑλλάδα, στά πλαίσια μιᾶς εὐρυτέρας παπικῆς διεισδύσεως στήν Ὁρθόδοξο Ἀνατολή. Δυστυχῶς, ἤδη ἔχει ἐπισκεφθῆ τήν Ρουμανία καί ἔχει προγραμματίσει ἐπίσκεψι στά Ἱεροσόλυμα καί στήν Γεωργία. Οἱ ἐλιγμοί τῆς παπικῆς διπλωματίας καθιστοῦν τήν ἐπίσκεψι τοῦ Πάπα καί στήν Ἑλλάδα θέμα πάντοτε ἐπίκαιρο. Ὁ ἑορτασμός τῶν 2000 χρόνων τοῦ Χριστιανισμοῦ εἶναι γιά τό Βατικανό μία μοναδική εὐκαιρία προβολῆς τοῦ Πάπα ὡς ἀρχηγοῦ τῆς Χριστιανοσύνης. Σέ ἓνα κόσμο πού ἐνοποιεῖται καί θρησκευτικά μέσω τοῦ συγκρητιστικοῦ Οἰκουμενισμοῦ τῶν ἡμερῶν μας, ἡ ἀνάδειξις τοῦ Πάπα ὡς θρησκευτικοῦ ἡγέτου ὄλων τῶν Χριστιανῶν ἔχει πρωτεύουσα σημασία στήν προοπτική τῆς προσεγγίσεως καί ἐν τέλει συγχωνεύσεως τῶν θρησκειῶν. Εὐγλωττα καί ἀποκαλυπτικά γιά τόν πραγματικό χαρακτήρα τοῦ παπικοῦ “προσκυνηματος” στήν Ἀνατολή ὁμιλεῖ ἡ ἐφημερίδα “Καθολική” (28/9/1999): «... θά περιέλθει (ὁ Πάπας) τόν κόσμον, ἐπειδή θεωρεῖ τόν ἑαυτό του ὡς ἐκκλησιαστικό προϊστάμενον τῆς οἰκουμένης».

Ἡ ἄρνησις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος νά δεχθῆ τόν Πάπα (Σεπτέμβριος 1999) εἶναι ἡ συνεπής ἔκφρασις τῆς αὐτοσυνειδησίας τῆς. Ὡς Ὁρθόδοξοι καί ὡς Ἑλληνας δέν μπορούσαμε νά δεχθῶμε τόν πολιτικοθρησκευτικό ἡγέτη τοῦ Βατικανοῦ, ἐφ’ ὅσον δέν ἀπο-

φασίζει νά ἀποβάλλῃ τίς αἱρέσεις του καί δέν ἀλλάζει τήν ἐπεκτατική του πολιτική στά ἐκκλησιαστικά (οὐνία) καί γεωπολιτικά (Γιουγκοσλαβία) πράγματα. Οἱ συνέπειες τῶν σταυροφοριῶν, τῶν ἐκλατινισμῶν, τῶν ἐξουνιτισμῶν βιώνονται στήν Ἀνατολή μέχρι σήμερα.

Ἡ ἔκκλησις τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὄρους (Ἀνακοινωθέν 3/16-8-1999), νά μή γίνῃ ὁ Πάπας δεκτός στήν Ἑλλάδα ὡς θρησκευτικός ἀρχηγός, φανερώνει τήν ἀγρυπνοῦσα συνείδησι τῶν Ἀγιορειτῶν Πατέρων γιά θέματα πού ἀπτονται τῆς πνευματικῆς καί ἐθνικῆς ὑποστάσεως τοῦ Γένους.

Ὅπως πληροφοροῦμεθα, ἡ ἐπίσκεψις τοῦ Πάπα στήν Ρουμανία κατά τόν παρελθόντα Μάιο, γιά πρώτη φορά σέ ὀρθόδοξο χώρα, προεκάλεσε σοβαρότατα ἐνδοεκκλησιαστικά προβλήματα στήν ἐκεῖ Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία, ἔτσι πού θά χρειασθῆ διορθόδοξο συμπαράστασις γιά τήν ἐπίλυσί τους. Μήπως πρέπει νά διδαχθοῦμε ἀπό τό πάθημα τῆς Ρουμανίας;

Ἡ σχεδιασμένη ἤδη ἐπίσκεψις τοῦ Πάπα στά Ἱεροσόλυμα εἶναι γιά τούς Ὁρθοδόξους μία πρόκλησις, ἐφ’ ὅσον ἀναμένεται νά γίνουν συμπροσευχές πού θά προωθήσουν τήν ψευδή ἐντύπωσι, ὅτι εἶναι κοντά ἡ ἐνότις τῶν Χριστιανῶν. Χρειάζεται καί ἐκεῖ προσοχή. Τό λεγόμενο Ἰωβηλαῖον τοῦ 2000 πρόκειται νά χρησιμοποιηθῆ ἀπό οἰκουμενιστικούς φορεῖς γιά νά προωθηθοῦν ἀντορθόδοξες ἰδέες.

Εἰδικώτερα γιά τούς Ἑλληνας Ὁρθοδόξους, οἱ ἑορτασμοί τῆς Ἱερουσαλήμ ἐπί παρουσία τοῦ Πάπα ἀποτελοῦν σοβαρή πρόκλησι, διότι ἡ συμφωνία Βατικανοῦ καί Ἰσραήλ, νά διαπραγματευθῆ τό καθεστώς τῶν Ἁγίων Τόπων ἐκ μέρους ὄλων τῶν Χριστιανῶν ὁ Πάπας, ἀποτελεῖ εὐθεῖα ἀμφισβήτησι τῶν δικαιοδοσιακῶν δι-

καιωμάτων του παλαιφάτου Ὁρθοδόξου Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων, δικαιωμάτων τὰ ὅποια σεβάσθησαν ἄραβες καί ὀθωμανοὶ κατακτηταί.

Τό κείμενο πού ἀκολουθεῖ, συντεταγμένο ἀπό τόν Καθηγούμενο τῆς Ἱερᾶς Μονῆς μας στίς 27 Ἰουλίου 1999, δημοσιεύθηκε στόν Τύπο τίς πρῶτες ἡμέρες τοῦ θορύβου πού προεκάλεσε ἡ φημολογία γιά τήν ἔλευσι τοῦ Πάπα στήν Ἑλλάδα. Τό καταχωρίζουμε ἐδῶ, διότι τό θέμα ἐνδεχομένης ἐπισκέψεως τοῦ Πάπα εἶναι πάντοτε ἐπίκαιρο καί ἡ ἀξία τοῦ κειμένου εἶναι διαχρονική:

* * *

Ἡ ἐπίσκεψις τοῦ Πάπα στήν Ἑλλάδα προβληματίζει τόν Ἑλληνικό λαό, τήν Ἐκκλησία καί τήν Κυβέρνησι.

Οἱ πολιτικοὶ σκέπτονται τίς ἐπιπτώσεις πού θά ἔχη αὐτή ἡ ἔλευσις στό ἐσωτερικό καί στό ἐξωτερικό. Στό ἐσωτερικό μπορεῖ νά προκαλέσῃ ἀναταραχές ἀπό λαϊκές ἀντιδράσεις καί νά ἔχη πολιτικό κόστος στά κόμματα πού θά υἱοθετήσουν τήν ὑποδοχή. Στό ἐξωτερικό τυχόν ἄρνησις θά προκαλέσῃ τήν ἀντίδρασι τῶν ἐταίρων μας στήν Εὐρωπαϊκή Ἐνωσι καί πιθανόν δυσμενῆ στάσι ἔναντι τῶν ἑλληνικῶν θεμάτων. Εἶναι γνωστό ὅτι ἡ διπλωματία τοῦ Βατικανοῦ χρησιμοποιεῖ πολιτικές πιέσεις γιά νά ἐπιτύχη τοῦ σκοποῦ της.

Ἄλλά καί στόν ἐκκλησιαστικό χῶρο θά προκαλέσῃ προβλήματα.

Ἡ Εὐρωπαϊκή Ἐνωσις προσβλέπει στόν Πάπα ὡς πρός τόν θρησκευτικό της ἡγέτη, ἐφ' ὅσον ὁ Πάπας διεκδικεῖ τόν ρόλο τῆς ἡγεσίας μιᾶς χριστιανικά ἁχρωμῆς πανθρησκειακῆς ἰδεολογίας, πού προβάλλεται ὡς ἡ μεταχριστιανική θρησκεία τῆς Εὐρώπης καί πού ἔχει πολλά τὰ κοινά μέ τήν θρησκεία τῆς Νέας Ἐποχῆς. Οἱ πανθρη-

σκειακές συμπροσευχές τῆς Ἀσσίζης καί τελευταῖα τῆς Ρουμανίας ὑπό τήν αἰγίδα τοῦ Πάπα, ἐντάσσονται στό πλαίσιο αὐτό.

Συγχρόνως τό Βατικανό δέν παραιτήθηκε ἀπό τίς βλέψεις του γιά ἐκκλησιαστική ὑποταγή τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία κρατεῖ τήν παραδοσιακή Πίστι καί δέν ἔχει ἐκκοσμικευθῆ, ὅπως οἱ χριστιανικές “Ἐκκλησίες” τῆς Εὐρώπης.

Ἡ Οὐνία εἶναι ἓνα δυνατό ὄπλο γιά τήν ἐπίτευξι τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ. Ἀκόμη καί στήν πατρίδα μας, πού ἡ Οὐνία εἶναι ἀσήμαντη μειονότης, ὁ Πάπας διατηρεῖ Ἑλληνα καί Ἀρμένιο Οὐνίτας ἐπισκόπους. Ὑπάρχει ἀκόμη ὠργανωμένη οὐνιτική παρουσία καί παραπάνδα γιά τούς Κόπτας, τούς Ἀρμένιους, τούς Μελχίτας καί τούς λοιπούς Χριστιανούς τῆς Ἀνατολῆς.

Εἶναι ἀκόμη γνωστό, ὅτι ἡ Οὐνία κατέφαγε τό ἥμισυ τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας καί μέγα μέρος τῶν Ἐκκλησιῶν Πολωνίας, Οὐκρανίας, Μολδαβίας καί ἄλλων.

Ἐπειδή τό Βατικανό δέν ἐπέτυχε τόν ἐξουνιτισμό ὅλων τῶν Ὁρθοδόξων, χρησιμοποιεῖ ἐκτός ἀπό τήν Οὐνία καί τούς διολόγους, τὰ κοινά συμπόσια καί συνέδρια, τὰ ταξίδια τοῦ Πάπα καί ἄλλα εἰρηνικά μέσα, μέ τὰ ὅποια ἐπιδιώκει νά διεισδύσῃ στόν Ὁρθόδοξο χῶρο, νά ἀλλάξη τό κλίμα δυσπιστίας πού γιά ἱστορικούς λόγους ἐπικρατεῖ, καί γιά νά προωθήσῃ τήν ἔνωσι-ὑποταγή στήν Ρώμη.

Τό ἐρώτημα εἶναι: Ἐχομε τό δικαίωμα νά ἀγνοήσουμε ὅτι μέ τήν “ἀθῶα” ἐπίσκεψι τοῦ Πάπα ἐπιδιώκονται αὐτοὶ οἱ σκοποί;

Τό ἑλληνορθόδοξο Γένος μας μέχρι σήμερα ἀντιστάθηκε ἡρωϊκά στόν ἐκλατινισμό καί ἐξουνιτισμό του. Καί πολλές φορές αὐτήν τήν ἀντίδρασι τήν ἐπλήρωσε ἀκριβᾶ, ὅπως συνέβη μέ τίς Σταυροφορίες.

Σήμερα θά υποκύψουμε, γιά νά μή χάσουμε τήν φιλία τῶν Εὐρωπαίων καί τίς εὐρωπαϊκές ἐπιχορηγήσεις;

Ἐσάκις πάλι ἔγιναν ἐκ μέρους τῶν Ὁρθοδόξων παραχωρήσεις, ἀκολούθησαν μεγάλες συμφορές, ὅπως τό συλλεΐτουργο Ὁρθόδοξων καί Παπικῶν στήν Ἁγία Σοφία τίς παραμονές τῆς πτώσεως ἀκολούθησε ἡ ἄλωσις, καί τήν ἐνδοτική στάσι τοῦ Πατριάρχου Ἀθιναγόρα ἀκολούθησε ὁ ἀφανισμός τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Πόλεως.

Δυστυχῶς τό Βατικανό καί ὁ νῦν Πάπας, ὄχι μόνο δέν μᾶς ἔδωσαν δείγματα ἀλλαγῆς στάσεως καί φρονήματος, ἀλλά παρὰ τίς ἀγαπολογίες προωθοῦν τήν Οὐνία καί ἐργάζονται γιά τήν διάλυσι τῶν Ὁρθοδόξων Ἐθνῶν. Τά γεγονότα εἶναι γνωστά καί δέν χρειάζεται νά τά ἐπαναλάβω.

Δέν θά εἶναι γενναῖο ἐκ μέρους μας νά δεχθοῦμε τόν Πάπα, ἐπειδή τόν φοβοῦμεθα ἢ ἐπειδή ἐπιδιώκουμε τήν εὐνοιά του.

Ἐάν πραγματικά ἀγαποῦμε τόν Πάπα καί ὄσους τόν ἀκολουθοῦν, θά πρέπει νά τοῦ εἰποῦμε τήν ἀλήθεια μέ ταπεινῶσι καί χριστιανική ἀγάπη:

«Δέν μποροῦμε νά Σᾶς δεχθοῦμε:

Γιατί ἡ ἐπίσκεψίς Σας δέν θά ἀποτελῇ ἀπλό κοινωνικό γεγονός, ἀλλά ἐκ τῶν πραγμάτων θά ἔχη συμβολικό χαρακτήρα.

Γιατί μέ πολλές πράξεις Σας ἐνεργεῖτε ἀντίθετα ἀπό τούς λόγους ἀγάπης πού ἐκφωνεῖτε.

Γιατί μέχρι σήμερα διώκετε τούς Ὁρθοδόξους ἀδελφούς μας, ὅπου ἐπικρατεῖ ἡ Οὐνία.

Γιατί διωρίσατε νούντισο στήν Ἑλληνική Κυβέρνησι, παρὰ τήν ἔκκλησι πού σᾶς ἀπήϋθνε ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος.

Γιατί στό πρόσωπό Σας συνδυάζετε τήν κρατική καί τήν ἐκκλησιαστική ἐξουσία, παρὰ τήν ρητή ἐντολή τοῦ Κυρίου: «Ἀπόδοτε τά τοῦ καίσαρος τῷ καίσαρι καί τά τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ».

Γιατί μέ τό ἀλάθητο καί τό πρωτεῖο Σας μεταβάλατε τήν Ἐκκλησία σέ ἀνθρωποκεντρικό ὄργανισμό καί ἔτσι κηρύσσετε ἕτερο εὐαγγέλιο ἀπό ἐκεῖνο πού ἐκήρυξε ὁ Κύριος καί Σωτήρ μας.

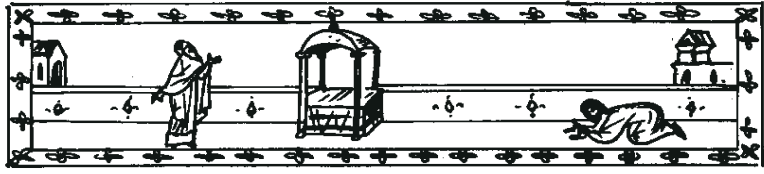
Ἐπιδή Σᾶς ἀγαποῦμε, ἐλπίζουμε ὅτι τό θαῦμα μπορεῖ νά γίνη καί ἡ πάλαι ποτέ ἁγία καί ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Παλαιᾶς Ρώμης νά ἐπανέλθῃ στήν Ἀποστολική τῆς Πίστι. Τότε ἐμεῖς ἢ οἱ ἀπόγονοί μας θά Σᾶς ὑποδεχθοῦμε ὡς τόν πρῶτο τῆ τάξει ἐπίσκοπο τῆς Ἐκκλησίας καί θά χαροῦμε μία αἰώνια χαρά.

Μέχρι τότε μένουμε πιστοί στό Εὐαγγέλιο πού παρελάβαμε καί πιστεύουμε (Γαλ. α', 9), ὥστε, ὅταν οἱ Χριστιανοί τῆς Δύσεως (Ρωμαιοκαθολικοί ἢ Προτεστάνται) ἀποφασίζου νά ἐπιστρέφου στήν ἀληθινή Πίστι, νά ὑπάρχη ἡ ἀκαινοτόμητη Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ πού θά τοῦς δέχεται.

Ἐάν παρ' ἐλπίδα, λόγω τῶν πιέσεων πού θά ἀσκηθοῦν, ἡ Ἑλλάς ἀποδεχθῇ τήν ἔλευσί Σας, θέλουμε νά γνωρίζετε ὅτι ἡ ἡμέρα τῆς ἐλευσεῶς Σας γιά τούς πιστούς Ἑλληνας Ὁρθοδόξους θά εἶναι ἡμέρα ἀποφράς καί ἡμέρα πένθους, γιατί θά βλέπου νά προσβάλωνται οἱ ἅγιες παραδόσεις τοῦ εὐσεβοῦς Γένους μας καί νά σείωνται τά πνευματικά του θεμέλια. Ἐπί καί ἐσεῖς, ἀντί νά κερδίσετε, θά χάσετε, γιατί θά προκαλέσετε τό κοινό Ὁρθόδοξο αἴσθημα καί θά ἀνακαλέσετε στήν μνήμη μας ὄλες τίς συμφορές πού περάσαμε ἐκ μέρους Σας καί διά μέσου τῶν αἰῶνων ἐκ μέρους τῶν προκατόχων Σας».

Ἐ Καθηγούμενος τῆς Ἱ. Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου

† Ἀρχιμανδρίτης Γεώργιος

Η ΜΕΤΑΝΟΙΑ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΓΡΗΓΟΡΙΟΝ ΤΟΝ ΠΑΛΑΜΑΝ

*Ἀρχιμ. Ἐφραίμ
Καθηγουμένου Ἱ. Μονῆς Βατοπαιδίου*

Ο Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς εἶναι, ὅπως γνωρίζουμε ὅλοι, ἕνας μεγάλος φωστήρ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὁ ὁποῖος ἐπέτυχε μέ τὴν ὄλην θεολογίαν του, πού εἶναι καρπός τῆς ἐν Χριστῷ βιοτῆς του, νά ἀναβιώσῃ στήν ἐποχὴν του ἡ Ὁρθόδοξος θεολογία εἰς ὅλον τό βάθος τῆς. Λέγεται εἰς τό Ἅγιον Ὅρος ὅτι ἡ θεολογία τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ ἐκάλυψε ὅλα τὰ κενά καί τοῦ παρελθόντος καί τοῦ μέλλοντος. Ὁ Ἁγιορείτης Ἅγιος ἀρχίζει τὴν ἀθωνική βιοτή του ἀπό τὴν μονή τῆς μετανοίας μας, τὴν Μεγίστην Μονή τοῦ Βατοπαιδίου, διδασκῶν τὴν νοερά ἐργασία καί ἀσκητική ζωὴ ἀπὸ τὸν Βατοπαιδινό Ἅγιο Νικόδημο τὸν Ἡσυχαστή. Πεφωτισμένος ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ἀπὸ τίς ἄκτιστες ἐνέργειες τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀπέκτησε πνευματικήν σοφία καί ἔγινε τέλειος διδάσκαλος τῶν ἀρετῶν καί τῆς κατὰ Θεόν ζωῆς.

Ἀκολουθώντας τὴν γνησίαν πατερική παράδοσι δέν ἀποδέχτηκε τὴν ἡθικιστική θεώρησι τῆς πνευματικῆς ζωῆς, πού προσπάθησαν μερικοὶ νά φέρουν ἀπὸ τὴν Δύσι καί νά προβάλλουν στὸν χῶρο τῶν Ὁρθοδόξων.

Σέ ὀλόκληρη τὴν πατερική παράδοσι τονίζεται ὅτι ἡ μετάνοια δέν ἐξαντλεῖται σέ ὀρισμένες ἀντικειμενικές βελτιώσεις τῆς συμπεριφορᾶς οὔτε σέ τύπους καί σχήματα ἐξωτερικά, ἀλλὰ ἀναφέρεται σέ μιὰ βαθύτερη καί καθολικότερη ἀλλαγὴ τοῦ ἀνθρώπου. Δέν εἶναι μιὰ παροδικὴ συντριβὴ ἀπὸ τὴν συναίσθησι διαπράξεως κάποιας ἁμαρτίας, ἀλλὰ μιὰ μόνιμη πνευματικὴ κατάστασι, πού σημαίνει σταθερὴ κατεύθυνσι τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεό, καί συνεχῆ διάθεσι γιὰ ἀνόρθωσι, θεραπεία καί ἀνάληψι τοῦ πνευματικοῦ ἀγῶνα. Μετάνοια εἶναι τό νέο φρόνημα, ἡ νέα σωστὴ πνευματικὴ κατεύθυνσι, πού πρέπει νά συνοδεύῃ τὸν ἄνθρωπο μέχρι τὴν στιγμή τοῦ θανάτου. Μετάνοια εἶναι ἡ δυναμικὴ μετάβασι ἀπὸ τὴν παρά φύσι κατάστασι τῶν παθῶν καί τῆς ἁμαρτίας στήν περιοχὴ τῆς ἀρετῆς καί τοῦ κατὰ φύσι, εἶναι ἡ τελεία ἀποστροφή τῆς ἁμαρτίας καί ἡ πορεία ἐπιστροφῆς στὸν Θεό.

Τὴν ἀλήθεια αὐτὴ ἐπισημαίνει κατ' ἐπανάληψι ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς. «Μετάνοια, λέγει, ἐστὶ τό μισῆσαι τὴν ἁμαρτίαν καί ἀγαπῆσαι τὴν ἀρετὴν καί ἐκκλῖναι ἀπὸ τοῦ κακοῦ καί ποιῆσαι τό ἀγαθόν». Ἀπὸ τὸν ὀρισμό αὐτό φαίνεται σαφῶς ὅτι ὁ ἱερός πατήρ δέν μπορεῖ νά δῇ τὴν μετάνοια ὡς τυπικὴ καί μηχανικὴ ἀλλαγὴ, ἀφοῦ τὴν προσδιορίζει ἡ ὄντολογικὴ ἀνακαίνισι τοῦ ἀνθρώπου. Γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγο, τό γεγονός τῆς μετανοίας δέν εἶναι δυνατὸ νά ἀντικειμενοποιηθῇ στίς διαστάσεις μιᾶς ἀπρόσωπης συνταγῆς ἢ τακτικῆς, ἀλλὰ παραμένει πάντοτε ἐνδεχόμενον προσωπικῆς ἀποκαλύψεως. «Ὁ μετανοῶν ἄνθρωπος ἐκ ψυχῆς τῇ μὲν ἀγαθῇ προθέσει καί τῷ τῆς ἁμαρτίας ἐκστῆναι φθάνει πρὸς τὸν Θεόν» (Ὁμιλία 3ῃ P.G. 151, 44B).

Αὐτός ὁ προσωπικὸς χαρακτήρας τῆς μετανοίας ἀποκλείει γιὰ τὸν Παλαμᾶ καί γενικῶς γιὰ ὅλους τοὺς Ἁγίους Πατέρες κάθε εὐσεβιστικὴ χροιά, πού θέλησε νά δώσῃ στήν μετάνοια, καί κατὰ

συνέπεια, στήν ὄλη πνευματική ζωή, ἡ Δύσι. «Οὐ γάρ ἐν ῥήμασιν ἡμῶν, ἀλλ' ἐν πράγμασιν ἡ εὐσέβεια», τονίζει ὁ ἱερός Ἡσυχαστής (Πρός Φιλόθεον 6, Συγγράμματα Β', σελ. 521).

Ἄλλὰ ἀφοῦ ἡ μετάνοια εἶναι ἀρχή καί τέλος τῆς κατά Χριστόν πολιτείας, καί ἀφοῦ εἶναι σκοπός αὐτῆς τῆς ζωῆς, εἶναι ἐπόμενο ὅλα νά θεωροῦνται ἀπό αὐτήν καί νά παίρνουν ἀξία ἢ ἀπαξία σέ σχέσι μέ αὐτήν. Καί αὐτή ἀκόμη «ἡ πίστις ὠφελεῖ, ἐάν κατά συνείδησιν πολιτεῦται τις καί ἀνακαθαίρει ἑαυτόν δι' ἐξομολογήσεως καί μετανοίας» (Ὁμιλία 30, P.G. 151, 185A). Αὐτό ἄλλωστε δίνεται ὡς ὑπόσχεσι καί συμφωνία κατά τήν στιγμή τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος.

Ἐνα βασικό στάδιο, πού προηγεῖται ἀπό τήν μετάνοια, εἶναι ἡ ἐπίγνωσι καί ἡ συναίσθησι τῶν ἁμαρτημάτων, «ἥτις μεγάλη ἐστίν πρὸς ἰλασμόν ἀφορμή» ἀναφέρει ὁ Ἅγιος Ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης (Ὁμιλία 28, P.G. 151, 361C). Ὁ ἄνθρωπος, κατά τόν Παλαμαῶν, γιά νά ἔλθῃ σέ μετάνοια, φθάνει προηγουμένως σέ ἐπίγνωσι «τῶν οἰκείων πλημμελημάτων» καί μεταμελεῖται μπροστά στό Θεό, στόν ὁποῖον καταφεύγει «ἐν συντετριμμένη καρδίᾳ». Ἀφήνει τόν ἑαυτό του στό πέλαγος τῆς εὐσπλαχνίας Ἐκείνου καί πιστεύει, ὅπως ὁ ἄσωτος, ὅτι εἶναι ἀνάξιος νά ἐλεηθῇ ἀπό τόν Θεό καί νά ὀνομάζεται υἱός του. Καί ὅταν μέ τήν ἐπίγνωσι καί τήν συναίσθησι τῆς ἁμαρτωλότητος ἐλύθη ἐπάνω του τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ, παίρνει τελείαν τήν ἄφεισιν μέ τήν αὐτομεμφία καί τήν ἐξομολόγησι.

Θέλοντας ὁ Θεόσοφος Πατήρ νά προσδιορίσῃ ὅλα τά στάδια τῆς μετανοίας, λέγει χαρακτηριστικά τά ἑξῆς: «Τῇ γάρ ἐπιγνώσει τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων ἔπεται ἡ οἰκεία κατάγνωσις· ταύτη δέ ἡ ἐπί τοῖς ἁμαρτήμασι λύπη, ἣν ὁ Παῦλος κατά Θεόν προσηγόρευσε. Τῇ δέ κατά Θεόν λύπη ταύτη πέφυκεν ἀκολουθεῖν ἡ μετά

συντετριμμένης καρδίας πρὸς τόν Θεόν ἐξαγόρευσις τε καί δέησις, καί ἡ ὑπόσχεσις τῆς εἰς τό ἕξης τῶν κακῶν ἀποχῆς καί τοῦτό ἐστιν ἡ μετάνοια».

Ἡ μετάνοια ὡς νέα κατάστασις στή ζωή τοῦ ἀνθρώπου, συνοδεύεται ἀπό ὀρισμένες συνέπειες πού ἡ βιβλική καί πατερική γλῶσσα τίς ὀνομάζει «καρπούς μετανοίας». Ὡς πρῶτον καρπὸν μετανοίας ὁ ἱερός πατήρ προβάλλει τήν ἐξομολόγησι, ἀφοῦ μέ αὐτή κερδίζεται ἡ θεραπεία καί ἡ κάθαρσι τῆς ψυχῆς τοῦ πιστοῦ καί ἐγκαινιάζεται ἡ καινούργια ζωή: «Ἡ τῶν ἁμαρτιῶν οὖν ἐξομολόγησις ἀρχή ἐστι τῆς καλλιιεργείας ταύτης, ταυτόν δ' εἰπεῖν τῆς μετανοίας καί τῆς ἐτοιμασίας τοῦ δέξασθαι τινα ἐν ἑαυτῶ τόν σωτήριον σπόρον, τόν λόγον τοῦ Θεοῦ» (Σοφοκλέους Οἰκονόμου, Ὁμιλία ΝΣΤ', σελ. 201-202).

Ἡ ἐξομολόγησι ὅμως δέν εἶναι ὁ μόνος καρπός τῆς μετανοίας. Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος καλώντας μέ τό κήρυγμά του τοὺς ἀνθρώπους σέ μετάνοια, ἐκτός ἀπό τήν ἐξομολόγησι τοὺς παρακινουσε σέ ἐλεημοσύνη, δικαιοσύνη, μετριοφροσύνη, ἀγάπη καί ἀλήθεια, πού εἶναι γνωρίσματα τῆς ἀνακαινιστικῆς δυνάμεως τῆς ἀληθείας.

Ὁ ἱερός Ἀγιορείτης Ἱεράρχης εἰς τήν 23ῃ ὀμιλία του τονίζει ὅτι «ἡ μετάνοια, εἴπερ ἀληθῶς ἐκ καρδίας ἐστίν, ἀναπεῖθει τόν κεκτημένον μηκέτι προσκεχηκέναι τοῖς φθειρομένοις, μηκέτι προσκεχηκέναι ταῖς οὐ καλαῖς ἡδοναῖς, ἀλλά καταφρονεῖν τῶν παρόντων, ἀντέχεσθαι τῶν μελλόντων, ἀγωνίζεσθαι κατά παθῶν, ἀντιποιεῖσθαι τῶν ἀρετῶν, ἐγκρατεῦεσθαι πάντα, ἐπαγρυπνεῖν ταῖς πρὸς Θεόν δεήσεσιν, ἀπέχεσθαι τοῦ ἐξ ἀδικίας κέρδους, ἴλεων εἶναι τοῖς αὐτῶ πταιούσι, τοῖς ἰκετεύουσιν εὐμενῇ, τοῖς δεομένοις τῆς παρ' αὐτοῦ βοηθείας, οἷς ἔχει λόγους ἔργοις, ἀναλώμασιν ἐτοιμότατον» (Ὁμιλία 23, P.G. 151, 364 BC). Δηλαδή ὁ ἄνθρωπος

πού ζῆ ἀληθινά τὴν μετάνοια δὲν ξαναγυρίζει στὶς πρῶτες ἀμαρτίες, οὔτε προσκολλᾶται σὲ πρόσωπα καὶ πράγματα τῆς φθορᾶς, οὔτε προσχωρεῖ στὶς ἀμφίβολες ἡδονές, ἀλλὰ καταφρονεῖ τὰ παρόντα, προσβλέπει στὰ μέλλοντα, ἀγωνίζεται κατὰ τῶν παθῶν, ἐπιδιώκει τὶς ἀρετές, ἀγρυπνεῖ στὴν προσευχή, ἀπέχει ἀπὸ ἄδικα κέρδη, εἶναι ἐπεικῆς σὲ ὅσους πταίουν ἐναντίον του, εὐσπλαχνος σὲ αὐτούς πού τὸν προκαλοῦν καὶ ἔτοιμος νὰ βοηθήσει μὲ λόγους, μὲ ἔργα καὶ μὲ θυσίες ἀκόμη αὐτούς πού ἔχουν τὴν ἀνάγκη του. Καὶ ὅταν προτρέπῃ ὁ ὁσιώτατος πατήρ τούς χριστιανούς νὰ ἀποκτήσουν ἔργα μετανόιας, υπογραμμίζει κυρίως τὸ ταπεινὸ φρόνημα, τὴν κατάνυξι καὶ τὸ πνευματικὸ πένθος. Ἀνακεφαλαιώνοντας ὅλα τὰ γνωρίσματα τοῦ χριστιανοῦ ἐκείνου πού ζῆ τὴν μετάνοια, λέει ὅτι εἶναι γαλήνιος καὶ ἤρεμος, γεμάτος ἔλεος καὶ συμπάθεια πρὸς τούς ἄλλους, ποθεῖ τὴν δικαιοσύνη, ἐπιζητεῖ τὴν καθαρότητα, ἔχει εἰρήνη ἀλλὰ καὶ φέρνει τὴν εἰρήνη, ὑπομένει καρτερικά τούς πόνους καὶ τὶς ταλαιπωρίες καὶ νιώθει χαρὰ καὶ εὐχαρίστησι στοὺς διωγμούς, τὶς ὕβρεις, τὶς συκοφαντίες, τὶς ἀπώλειες καὶ ὅσα ἄλλα πάσχει γιὰ τὴν ἀλήθεια καὶ τὴν δικαιοσύνη (Ὁμιλία 31, P.G. 151, 392C, Φυσικά Θεολογικά).

Ἡ πορεία τῆς ἀνορθώσεως μὲ τὴν μετάνοια, τῆς ἀπομακρύνσεως ἀπὸ τὴν δουλεία τῶν παθῶν καὶ τῆς ἀσκήσεως γιὰ τὴν ἐργασία τῶν θείων ἐντολῶν εἶναι πορεία τῶν ἀγίων καὶ θεουμένων ὑπάρξεων. Καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀλήθεια ξεκινώντας ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς τονίζει τὰ ἑξῆς: «Ἐάν κάθε χριστιανὸς δὲν ἠμπορεῖ νὰ φθάσῃ τούς Ἁγίους καὶ τὰ μεγάλα καὶ θαυμαστά ἐπιτεύγματα πού χαρακτηρίζουν τὴν ζωὴ τους καὶ εἶναι ἔξ ὀλοκλήρου ἀμίμητα, μπορεῖ ὅμως καὶ πρέπει νὰ μοιάσῃ καὶ νὰ τούς ἀκολουθήσῃ στὴν πορεία τῆς ζωῆς τους πρὸς τὴν μετάνοια. Καὶ αὐτό, γιατί καθημερινὰ “πολλὰ πταίομεν ἄκοντες” καὶ μοναδική

ἐλπίδα σωτηρίας γιὰ ὅλους μας παραμένει ἡ ἀνάνηψι καὶ ἡ βίωσι, κατὰ τὸν Ἅγιον Γρηγόριον, τῆς “διηνεκοῦς μετανόιας”» (Ὁμιλία 28, P.G. 151, 361C).

ΤΟ ΠΕΝΘΟΣ ΩΣ ΑΣΚΗΤΙΚΗ ΠΡΟΪΠΟΘΕΣΙ

Βασικὴ προϋπόθεσι ἐξόδου ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῶν παθῶν, ἀλλὰ καὶ ταυτόχρονα ἀρχὴ καὶ πηγὴ μετανόιας εἶναι τὸ κατὰ Θεὸν πένθος. Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς μέσα στὰ κείμενά του πολὺ συχνὰ ἀναφέρεται στὸ κατὰ Θεὸν πένθος καὶ στὴν ὀδυνηρὴ ἀλλὰ καὶ εὐφρόσυνη κατάστασι, ἀπὸ τὴν ὁποία χρειάζεται νὰ περάσῃ ὁ χριστιανός, πού ἐπιθυμεῖ νὰ ζῆ τὴν ἀληθινὴ ζωὴ. Γι' αὐτό καὶ δὲν διστάζει νὰ χαρακτηρίσῃ τὴν περίοδο τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς ὡς κατ' ἐξοχὴν περίοδο πένθους καὶ ἀγῶνα πνευματικοῦ, ὡς σύμβουλο τοῦ παρόντος αἰῶνος καὶ ὡς προϋπόθεσι ἀναστάσεως γιὰ τὴν ζωὴ τοῦ κάθε πιστοῦ.

Ὁ Ἅγιος Παλαμᾶς πού βιώνοντας τὸ κατὰ Θεὸν πένθος ἄφηνε τούς ἐκ βάθους στεναγμούς «φώτισόν μου τὸ σκότος», πολὺ δικαιολογημένα δὲν μπορεῖ νὰ δῆ τὸ πέρασμα τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν ζωὴ τῆς ἀμαρτίας στὴν «ὄντως ζωὴ» χωρὶς τὸ πένθος καὶ τὴν μετάνοια. Ὅταν ὁ νοῦς, λέει, ἀπελευθερωμένος ἀπὸ κάθε αἰσθητὸ πρᾶγμα, ἀνεβῆ πάνω ἀπὸ τὸν κατακλυσμὸ τῆς τύρβης γιὰ τὰ γήινα πράγματα καὶ μπορέσει νὰ δῆ τὸν ἔσω ἄνθρωπο, ἀφοῦ συνειδητοποιήσῃ κατὰ τὴν δική του ἔκφρασι «τό εἰδεχθὲς προσωπεῖον», πού ἀπέκτησε ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὴν περιπλάνησί της στὰ γήινα, τότε σπεύδει νὰ ἀποπλύνῃ τὸν ρύπο της μὲ δάκρυα πένθους (Λόγος εἰς Πέτρον Ἀθωνίτην, P.G. 150). Ὅσο ἀπομακρύνεται ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὶς βιοτικὲς μέριμνες καὶ ἐπιστρέφει στὸν ἑαυτό του, τόσο περισσότερο γίνεται δεκτικὸς τοῦ θείου ἐλέους. Ὁ Χριστὸς μας ἐμακάρισε αὐτούς πού πενθοῦν γιὰ τὶς ἀμαρτίες τους

καί γιά τήν ἀπώλεια τῆς σωτηρίας τους πού ἔχει ὡς αἰτία τήν ἁμαρτία. Αὐτός ἄλλωστε εἶναι ὁ λόγος γιά τόν ὁποῖον τό πένθος αὐτό ὀνομάζεται μακάριο.

Τό πένθος, ἐνῶ ἀποτελεῖ σύμφωνα μέ τήν πατερική καί ἀσκητική παράδοσι, καρπό τοῦ Θεοῦ, προϋποθέτει ὅμως καί τήν συνεργία τοῦ ἀνθρώπου, πού χρειάζεται τήν ταπείνωσι, τήν αὐτομεμφία, τήν κακοπάθεια, τήν νηστεία, τήν ἀγρυπνία, καί κυρίως τήν προσευχή. Καί αὐτή ἡ ἀμέλεια τοῦ ἀνθρώπου, στό νά ἐργάζεται τις ἀρετές καί νά ἀγωνίζεται νά ἐπιτύχη τό κατά Θεόν πένθος, ἐνισχύεται ἀπό τήν ἐμπειρία τοῦ ἡσυχασμοῦ, πού μαρτυρεῖ ὅτι τό πένθος αὐτό δέν προξενεῖ νοσηρότητα καί ἀπελπισία, ἀλλά δημιουργεῖ στόν ἄνθρωπο τις προϋποθέσεις γιά νά νιώση πνευματική θυμηδία, παράκλησι καί κατά τόν Παλαμᾶ «παροχή γλυκειάς ἰλαρότητος» (Πρός Ξένην, P.G. 150). Καί ὅταν βοηθήσῃ τόν νοῦ νά σηκώσει τό κάλυμμα τῶν παθῶν, τόν εἰσάγει ἀθόρυβα στά ἀληθινά ταμεῖα τῆς ψυχῆς καί τόν ἐθίζει στήν «ἐν κρυπτῶ» πρὸς τόν Πατέρα προσευχή.

Ὑπάρχουν πολλές αἰτίες γιά τις ὁποῖες πρέπει νά πενθῇ ὁ πιστός. Ὅπως οἱ μαθηταί τοῦ Κυρίου ἐλυποῦντο γιά τήν στέρησι τοῦ «ὄντως ἀγαθοῦ διδασκάλου Χριστοῦ», ἔτσι καί σέ μᾶς πού δοκιμάζομε τήν ἴδια στέρησι καί ἀπουσία τοῦ Χριστοῦ ἀπό τήν ζωή μας, πρέπει νά ἐνυπάρχη καί νά καλλιεργῆται ἡ ἴδια λύπη (Ὁμιλία 29, P.G. 151). Ὑπάρχει ὅμως καί ἄλλη αἰτία γιά πένθος: εἶναι ἡ ἔκπτωσι ἀπό τόν χῶρο τῆς ἀληθείας τοῦ παραδείσου, στόν χῶρο τοῦ πόνου καί τῶν παθῶν. Εἶναι τόση ἡ ὀδύνη αὐτῆς τῆς πτώσεως, διότι κρύβει ὅλο τό δράμα τῆς ἀπομακρύνσεως ἀπό τόν Θεό, τήν στέρησι τῆς «πρόσωπον πρὸς πρόσωπον» συνομιλίας μέ ἐκεῖνο, τῆς ἀϊδίου ζωῆς καί συνδοξολογίας μέ τούς ἀγγέλους. Ποιός εἶναι αὐτός πού ἔχει συνειδητοποιήσει τήν στέρησι ὄλων

αὐτῶν καί δέν πενθεῖ; ἐρωτᾷ ὁ ἱερός πατήρ. Καί προτρέπει ὅλους τούς πιστούς πού ζοῦν ἐν «εἰδήσει τῆς τοιαύτης στερήσεως» νά πενήσουν καί νά ἀποπλύνουν μέ τό κατά Θεόν πένθος «τούς ἐξ ἁμαρτίας μολυσμούς» (Ὁμιλία 29, P.G. 151). Ἡ προτροπή αὐτή τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου εἶναι ἀπολύτως ἐναρμονισμένη μέ τήν προτροπή καί τό βίωμα τῆς ἐκκλησίας, πού μέ τήν ὕμνολογία τῆς Κυριακῆς τῆς Τυροφάγου καλεῖ τούς χριστιανούς τήν παραμονή τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς νά θυμηθοῦν τήν ἀπομάκρυνσι ἀπό τόν χαμένο παράδεισο καί νά πενήσουν γιά τήν ἀπώλεια αὐτή.

Τό πένθος εἶναι κατά τόν ἀσκητικώτατον τῆς Θεσσαλονίκης Ἱεράρχην ἡ πιό φυσική καί αὐθόρμητη ἐκδήλωσι τῆς τραυματισμένης ἀπό τήν ἁμαρτία ψυχῆς, πού ἔρχεται σέ μετάνοια. Ὁ Ἁγιος χρησιμοποιεῖ μία θαυμάσια παρομοίωσι γιά νά καταδείξῃ ὅτι τά τραύματα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἐκεῖνα πού προκαλοῦν τόν πόνο καί ὄχι αὐτό καθεαυτό τό γεγονός τῆς μετανοίας πού μόνο χαρά καί παράκλησι δίνει στήν ψυχή. Ὅπως σέ κάποιον, λείει, πού εἶναι τραυματισμένη ἡ γλῶσσα του, φαίνεται δηκτικό τό μέλι καί γιά νά νιώση τήν γλυκύτητά του χρειάζεται νά θεραπευθοῦν τά τραύματα, τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ τόν φόβο τοῦ Θεοῦ: στίς ψυχές πού γεννιέται μόλις νιώσουν τό εὐαγγελικό κήρυγμα, προξενεῖ λύπη, ἐπειδή περιβάλλονται ἀκόμη ἀπό τά τραύματα τῶν ἁμαρτιῶν· μόλις ὅμως τά ἀποβάλουν μέ τήν μετάνοια, νιώθουν τήν εὐαγγελική χαρά (Ὁμιλία 29, P.G. 151, 369B). Γι' αὐτό ἄλλωστε καί τό κατά Θεόν πένθος ὀνομάζεται καί “χαροποιό”.

Ἐμβαθύνοντας ὁ Παλαμᾶς στόν δεύτερο κυριακό μακαρισμό, πού ἀναφέρεται στό πένθος, αἰτιολογεῖ τό ὅτι ὁ Χριστός τοποθετεῖ τόν μακαρισμό αὐτόν ἀκριβῶς μετά ἀπό ἐκεῖνο τῆς πνευματικῆς πτωχείας, ἀπό τό γεγονός ὅτι τό πένθος συνυπάρχει μέ τήν πνευματική πτωχεία.

Χαρακτηριστικό γνώρισμα του ανθρώπου που πενθεῖ κατά Θεόν εἶναι ἡ ἄρνησι νά μεταθέσῃ ἢ νά ἐπιρρίψῃ σέ ἄλλους τήν ὀποιαδήποτε εὐθύνη γιά τίς ἁμαρτίες του. Εἶναι βασική ἀρχή πού προβάλλει ὁ Παλαμαῆς, ὅταν μιλά γιά τό κατά Θεόν πένθος, τό νά τύπτωμε τόν ἴδιο τόν ἑαυτό μας γιά τίς ἁμαρτίες μας καί νά ἀποφεύγωμε τήν μετάθεσι τῆς εὐθύνης στούς ἄλλους (Ὁμιλία 29, P.G. 151, 369C). Αὐτή ἄλλωστε ἡ μετάθεσι τῆς εὐθύνης γιά τήν ἀθέτησι τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ ἀπό τόν Ἀδάμ καί τήν Εὐά ἐστέρησε ἀπό αὐτούς τό σωτήριο πένθος τῆς μετανόιας (Γεν. 3, 12-13). Διότι ἀφοῦ ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθηκε ἀπό τόν Θεό αὐτεξούσιος καί ἔλαβε κατά τόν Παλαμαῆ «αὐτοκρατορικό ἀξίωμα κατά τῶν παθῶν ἔνδον τό ἡγεμονικόν τῆς ψυχῆς» καί «οὐκ ἔχει ὅλως τόν κατακρατοῦντα καί βιαζόμενον» (Ὁμιλία 29, P.G. 151, 369C), μέ τήν αὐτομεμφίαν καί τήν κατά Θεόν λύπην θά μπορούσε νά εἶχε κερδίσει αὐτό πού ἔχασε μέ τήν ἄρνησι ἀναλήψεως τῆς εὐθύνης γιά τό ἁμάρτημά του. Γι' αὐτόν τόν λόγο ὁ θεῖος Γρηγόριος, προσπαθώντας νά δώσῃ ἕνα ὄρισμόν τοῦ πένθους λέει «τοῦτο τοῖνυν ἐστίν ἡ κατά Θεόν καί σωτήριος λύπη, τό ἡμᾶς αὐτούς αἰτιᾶσθαι, καί μηδένα τῶν ἀπάντων ἕτερον, ἐφ' οἷς αὐτοί πράττομεν πλημμελῶς, καί λυπεῖσθαι καθ' ἑαυτῶν καί δι' ἐξομολογήσεως τῶν ἡμῶν ἁμαρτημένων καί τῆς ἐπί τούτοις λυπηρᾶς κατανούξεως τόν Θεόν ἐξιλάσκεσθαι» (Ὁμιλία 29, P.G. 151, 369C).

Ἡ αὐτομεμφία εἶναι κατάστασι ἀναπόσπαστη γιά τήν ψυχή, στήν ὁποία ὑπάρχει ταπείνωσι. Ἀρχικά τήν ὀδηγεῖ στόν φόβον τῆς κολάσεως. Φέρει στήν φαντασία τίς φρικτές τιμωρίες, ὅπως ὁ Κύριος τίς περιγράφει στό Εὐαγγέλιο, πού γίνονται φρικωδέστερες ἀπό τήν αἰώνια διάστασι πού ἀποκτοῦν. Ἔτσι, ὁ ἄνθρωπος πού πενθεῖ ἐδῶ τίς ἁμαρτίες του καί μέμφεται γι' αὐτές τόν ἑαυτόν του, ἀποφεύγει τό ἀνωφελές, ἀπαράκλητο καί χωρίς τέλος πένθος,

τό ὁποῖο γεννᾶται σέ ὄσους τιμωρημένους ἔρχονται σέ ἐπίγνωσι τῶν ἁμαρτιῶν τους. Ἐκεῖ, χωρίς καμμιά ἐλπίδα ἀπαλλαγῆς καί σωτηρίας, αὐξάνεται ἡ ὀδύνη τοῦ πένθους ἀπό τόν ἀθέλητο ἔλεγχον τῆς συνειδήσεως. Καί αὐτό τό μόνιμο καί διαρκές πένθος, ἐπειδή δέν γνωρίζει τέλος, γίνεται αἰτία ἄλλου πένθους καί φοβεροῦ σκοτούς καί καύσωνα χωρίς δροσισμό, πού ὀδηγεῖ σέ ἀνέκφραστο βυθό ἀθυμίας (Πρός Ξένην, P.G. 150, 1076D-1077A). Σέ ἀντίθεσι μέ τόν Ἀδάμ καί τήν Εὐά ἀναφέρει ὁ Παλαμαῆς τόν Λάμεχ ὡς παράδειγμα ἀνθρώπου, πού ἦλθε σέ αὐτομεμφία καί κατάνυξι γιά τίς ἁμαρτίες του (Ὁμιλία 29, P.G. 151, 369D).

Ἰδιαιτέρως δέ πρέπει νά τονισθῇ ὅτι ἡ ἄσκησι μέσα στήν ὀρθόδοξη χριστιανική παράδοσι εἶναι ἀπόλυτα συνυφασμένη μέ τό πένθος. Τήν ὀδύνη τῆς πτώσεως καί τήν χαρά τῆς ἀναστάσεως τίς ζῆ ὁ μοναχός μέ τό χαροποιόν πένθος. Μέ τήν σωματική πτωχεία καί ταπείνωσι, πού εἶναι ἡ πείνα, ἡ δίψα, ἡ κακουχία καί ἡ κακοπάθεια τοῦ σώματος, μέσα μέ τά ὁποῖα ἔλλογα συστέλλονται οἱ αἰσθήσεις τοῦ σώματος, ὄχι μόνο γεννιέται τό πένθος ἀλλά ἀναβλύζουν καί δάκρυα. Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμαῆς δίδει σαφῆ ἐξήγησι γι' αὐτή τήν πνευματική κατάστασι στήν ἐπιστολή του πρὸς τήν μοναχή Ξένη. Ὅπως, λέγει, ἀπό τήν σωματική ἄνεση, τήν ἀνάπαυσι καί τήν τρυφή, γεννῶνται ἡ ἀναληγισία, ἡ πώρωσι καί ἡ σκληροκαρδία, ἔτσι ἀπό τήν ἀνήδονη, τήν λιτή καί μέ ἐγκράτεια λαμβανόμενη τροφή, προκαλοῦνται ἡ συντριβή τῆς καρδιᾶς καί ἡ κατάνυξι. Μέ αὐτά ἀποτρέπονται οἱ ἐνέργειες τῆς κακίας καί παρέχεται στήν ψυχή ἄφατη καί γλυκύτατη ἰλαρότητα. Χωρίς τήν συντριβή τῆς καρδιᾶς εἶναι ἀδύνατο νά ἀπαλλαγῇ κανεῖς ἀπό τά πάθη. Ἡ δέ καρδιά δέν ἔρχεται σέ συντριβή παρά μόνο μέ τήν ἐγκράτεια τοῦ ὕπνου, τῆς τροφῆς καί τῶν σωματικῶν ἀνέσεων. Ὅταν μέ τήν συντριβή ἀπαλλαγῇ ἡ

ψυχή από τὰ πάθη καί τήν πικρότητα τῆς ἀμαρτίας, τότε δέχεται τήν πνευματική θυμηδία (Πρός Ξένην, P.G. 151, 1076BC). Αὐτή ἄλλωστε εἶναι καί ἡ παράκλησι γιά τήν ὁποία ὁ Κύριος μακαρίζει τούς πενθοῦντας. Ἔτσι μόνο ἐξηγεῖται τό ὅτι ἡ μεταβολή τῆς λύπης σέ χαρά, γιά τήν ὁποία μίλησε ὁ Χριστός στούς μαθητές του, γίνεται βίωμα ἀπό τό ὁποῖο ὁ μοναχός ἀποκτᾶ καθημερινή ἐμπειρία. Τό πένθος γίνεται χαροποιοῦ καί μακάριο, διότι κυρίως καρποφορεῖ μέσα στόν ἄνθρωπο τόν ἀρραβῶνα τῆς αἰωνίας χαρᾶς.

Ἡ αὐτομεμφία καί ἡ συναίσθησι τῆς ἀμαρτωλότητος εἶναι οἱ καταστάσεις πού προετοιμάζουν στήν ψυχή τό πένθος. Γιά πολὺ καιρό, λέγει ὁ ἱερός πατήρ, σάν ἓνα νοητό βᾶρος πάνω ἀπό τό λογιστικό μέρος τῆς ψυχῆς, τό πιέζουν καί τό συνθλίβουν κατά τέτοιο τρόπο ὥστε νά ἀποστάξῃ ὁ σωτήριος οἶνος πού «εὐφραίνει καρδίαν ἀνθρώπου». Ὁ οἶνος αὐτός εἶναι ἡ κατάνυξι, ἡ ὁποία χάρι στό πένθος, μαζί μέ τό ἐνεργητικό μέρος τῆς ψυχῆς συνθλίβει καί τό παθητικό· καί ἀφοῦ τήν ἀπαλλάξῃ ἀπό τό σκοτεινὸ βᾶρος τῶν παθῶν, τήν γεμίζει μέ τήν μακάρια χαρά (Πρός Ξένην, P.G. 150, 1077B).

Ὅσο ὀδυνηρό ὅμως εἶναι τό πένθος στά πρῶτα του στάδια, διότι συνυπάρχει μέ τόν φόβο τοῦ Θεοῦ, τόσο ἀργότερα μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου καί τήν πνευματική προκοπή τῆς ψυχῆς γίνεται χαροποιοῦ, διότι βλέπει κανεῖς ἀληθινὰ μακαρίους καί γλυκοὺς καρπούς. Ὅσο χρονίζει τό πένθος στήν ψυχή, τόσο ἡ ἀγάπη γιά τόν Θεό αὐξάνεται καί μέ ἀκατάληπτο τρόπο ἐνώνεται μαζί της. Ὅταν δέ ἡ ψυχή βιώνει βαθιά τό πένθος, γεύεται τήν παρηγορία τῆς χρηστότητος τοῦ Παρακλήτου. Αὐτή εἶναι γιά τήν ψυχή τόσο ἱερά, γλυκιά καί μυστική ἐμπειρία, ὥστε ἐκεῖνοι πού δέν ἀπόκτησαν προσωπική γεῦσι ἀπό αὐτή, νά μὴ τήν ὑποψιάζωνται καθόλου (Πρός Ξένην, P.G. 150, 1077B).

Μία θεμελιακή ἀποψι στήν θεολογία τοῦ πένθους εἶναι ὅτι δέν συμμετέχει σ' αὐτό μόνο ἡ ψυχή, ἀλλά καί τό σῶμα. Καί ἡ “παράκλησις” γιά τήν ὁποία ἐμακάρισε ὁ Κύριος τούς πενθοῦντας, εἶναι καρπός, τόν ὁποῖον δέχεται ὄχι μόνον ἡ ψυχή, ἀλλά ὅπως τονίζει ὁ Παλαμαῆς «καί τό σῶμα μεταλαγχάνει πολυτρόπως» (Ἐπέρ ἡσυχάζόντων 1, 3, 33). Ἐναργεστάτη ἀπόδειξι γι' αὐτήν τήν πραγματικότητα ἀναφέρει «τό κατώδυνον ἐφ' ἀμαρτήμασι πενθοῦσι δάκρυον» (Ἐπέρ ἡσυχάζόντων).

Καρπός ἀκόμη τοῦ κατά Θεόν πένθους, εἶναι καί ἡ σταθεροποίησι τοῦ ἀνθρώπου στήν ἀρετή, μιά καί, ὅπως λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, «ἡ κατά Θεόν λύπη μετάνοιαν ἀμεταμέλητον ἀπεργάζεται εἰς τήν ψυχὴν πρὸς σωτηρίαν» (Β' Κορ. 7. 10), διότι κατά τόν Παλαμαῆ μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νά πτωχεύσῃ κατά Θεόν καί νά ταπεινωθῇ πνευματικά, ἂν ὅμως δέν προσλάβῃ καί τό πένθος, εὐκόλα μεταβάλλεται ἡ διάθεσί του· μπορεῖ νά ξαναγυρίσῃ στίς ἄτοπες καί ἀμαρτωλές πράξεις, πού ἄφησε, καί νά ξαναγίνῃ παραβάτης τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ πάλι θά φουντώσῃ μέσα του ἡ ἐπιθυμία καί ὁ πόθος γιά τήν ἀμαρτωλή ζωή. Ἄν ὅμως παραμείνῃ στήν πτωχεία, πού ἐμακάρισε ὁ Κύριος, καί καλλιέργησι μέσα του τό πνευματικό πένθος, τότε σταθεροποιεῖται καί ἀσφαλιζέται στήν πνευματική ζωή, διώχνοντας ἔτσι τόν κίνδυνο νά ἐπιστρέψῃ ἐκεῖ, ἀπό ὅπου ξεκίνησε (Πρός Ξένην, P.G. 150, 1085C).

Ἡ ὠφέλεια ὅμως ἀπό τό πένθος δέν περιορίζεται μόνο στό ὅτι ὁ ἄνθρωπος γίνεται σχεδόν ἀκίνητος πρὸς τό κακό, ἀλλά κατά τόν Ἅγιον Γρηγόριον, ἐξαλείφει ἐντελῶς καί τίς προηγούμενες ἀμαρτίες του, ὅταν βέβαια ἔχει ὡς κατάληξι τό μυστήριο τῆς μετάνοίας. Διότι ἀφοῦ ὁ ἄνθρωπος πενθεῖ κυρίως γι' αὐτές, ὁ Θεός

τίς καταλογίζει ως ακούσιες· ὁ Ἅγιος χαρακτηριστικά λέγει ὅτι «τά ακούσια οὐχ ὑπεύθυνα» (Πρός Ξένην, P.G. 150, 1085C).

Ἔτσι τό κατά Θεόν πένθος δέν ἐφελκύει μόνο τήν παράκλησι καί τήν παρά Θεοῦ συγχώρησι προσφέροντας τόν ἀρραβῶνα τῆς αἰωνίου εὐφροσύνης, ἀλλά ταυτόχρονα προφυλάσσει τίς ἀρετές πού ἔχει ἡ ψυχή, ἀφοῦ κατά τόν Ἅγιον Γρηγόριον ἡ ψυχή πού ἔμαθε νά πενθῆ γίνεται δυσκίνητη πρὸς τό κακό (Πρός Ξένην, P.G. 150, 1085D).

Τέλος ὁ ἀγιορείτης Ἡσυχαστής καί τῶν Θεσσαλονικέων Ἱεράρχης, στήν περί παθῶν καί ἀρετῶν πραγματεία του, πού στή μεγαλύτερή της ἔκτασι εἶναι ἀφιερωμένη στό πένθος, χρησιμοποιεῖ ἕνα πολύ ἐκφραστικό παράδειγμα γιά νά καταδείξῃ τήν πορεία τοῦ ἀνθρώπου στό πένθος. Παρομοιάζει τήν ἀρχή τοῦ πένθους μέ τήν ἐπιστροφή τοῦ ἀσώτου υἱοῦ· γι' αὐτό καί γεμίζει κατήφεια τόν πενθοῦντα καί τόν ὀδηγεῖ στήν ἐπανάληψι τῶν λόγων ἐκείνου: «πάτερ, ἤμαρτον εἰς τόν οὐρανόν καί ἐνώπιόν σου». Ἀλλά καί τό τέλος του, πάλι, τό εἰκονίζει μέ τήν προϋπόθεσι καί τό ἄνοιγμα τῆς ἀγκάλης τοῦ Θεοῦ Πατρός «ἐν ἧ τῶ πλούτῳ τῆς ἀνεικάστου πτωχείας ἐντυχῶν, καί πολλῆς χαρᾶς καί παρρησίας δι' αὐτήν ὁ υἱός ἐπιτυχῶν, ἐφιλεῖτο τε καί ἀντεφίλει, καί συνεισελθῶν, συνεστίατο τῷ Πατρί, τῆς οὐρανοῦ συναπολαύων εὐφροσύνης» (Πρός Ξένην, P.G. 150, 1085C). Γι' αὐτό καί ὁ ὅρος «χαρμολύπη» πού χρησιμοποιοῦν συνήθως οἱ ἀσκητές γιά νά ἐκφράσουν τό βίωμα τῆς ἐσχατολογικῆς υπερβάσεως τοῦ πόνου, εἶναι ἴσως τό πιό ἐκφραστικό σύμβολο ὀλόκληρης τῆς ἀσκητικῆς ζωῆς τους, ζωῆς κυρίως δακρύων καί πένθους (Βλέπε Γ. Μαντζαρίδου «Ἡ περί θεώσεως διδασκαλία» στά Παλαμικά 1973, σ. 215).

Σ' αὐτήν τήν συνοπτική καί μπορεῖ νά πῆ κανεῖς πρόχειρη παρουσίασι τῶν θέσεων τοῦ Παλαμᾶ περί μετανοίας βλέπουμε

ὅτι ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὡς κατ' ἐξοχήν ἄνθρωπος τῆς ἐσωτερικῆς ζωῆς ἐνδιεφέρετο ὄχι ἀπλῶς νά διορθῶνουμε ἐξωτερικά τά κακῶς κείμενα, ἀλλά νά μετανοοῦμεν ἐσωτερικά, πενθοῦντες καί κλαίοντες. Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ἦταν ὁ ἴδιος ἄνθρωπος τῆς μετανοίας, ἀλλά καί ἀληθινός κήρυκας τῆς μετανοίας.

Εὐχόμεθα ταπεινῶς, τώρα πού ἐγγίζει ἡ ἀγία περίοδος τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς, τῆς κατ' ἐξοχήν περιόδου τῆς μετανοίας κατά τόν Ἅγιον Γρηγόριον, νά «προσπέσωμεν καί νά κλαύσωμεν ἐναντίον τοῦ Θεοῦ ἡμῶν» γιά νά γευθοῦμε τήν μακαριότητα τῆς βασιλείας του. Μή λησμονοῦμε ὅτι ἡ διόρθωσι τοῦ ἑαυτοῦ μας ἀλλά καί τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου ἀρχίζει καί θεμελιώνεται στήν προσωπική μετάνοια τοῦ κάθε ἀνθρώπου. Αὐτό ἄλλωστε εἶναι τό πνεῦμα τοῦ ἀγιορειτικοῦ μοναχισμοῦ, ὅπως τό τονίζει ὁ Ἅγιος Παλαμᾶς, «ἡ διηνεκῆς μετάνοια». Ἀμήν.

Ο ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΜΟΝΑΧΙΣΜΟΣ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΓΙΟ ΝΙΚΟΔΗΜΟ ΤΟΝ ΑΓΙΟΡΕΪΤΗ(*)

Ἀρχιμ. Γεωργίου

Καθηγουμένου Ἱ. Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου

Πρό ἐτῶν Καθηγητής τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, ἀναφερόμενος στόν ἅγιο Νικόδημο τόν Ἀγιορείτη, τόν ἐχαρακτήρισε ὡς ἕνα εὐφυῆ μοναχό. Ἴσως ὁ ἅγιος Νικόδημος ἦτο μόνο ἕνας εὐφυῆς μοναχός καί ὄχι ἕνας ἅγιος καί σοφός κατά κόσμον καί κατά Θεόν μοναχός καί μία ἀληθινή πατερική μορφή;

Ἄλλος Καθηγητής πρό ὀλίγων ἐτῶν προσῆψε βαρύτατες κατηγορίες κατά τοῦ Ἀγίου χαρακτηρίζοντάς τον ὡς ἠθικιστή καί ὡς ὑπεύθυνο γιά τήν ἐπικράτησι στήν νεοελληνική κοινωνία τοῦ δυτικοῦ πνεύματος. Στίς κατηγορίες αὐτές ἀπάντησε ἡ Ἱερά Κοινότης τοῦ Ἀγίου Ὁρους μέ ἐμπεριστατωμένο κείμενό της.

Ὁφείλονται ἄραγε οἱ ἀπόψεις αὐτές σέ ἄγνοια τῆς χαρισματούχου προσωπικότητος καί τοῦ ἔργου τοῦ Ἀγίου ἢ σέ ἐσφαλμένες καί μή ὀρθόδοξες θεολογικές προϋποθέσεις;

Τούς Ἀγίους δέν ἠμποροῦμε νά τούς ἰδοῦμε σωστά, ἐάν δέν προσπαθοῦμε νά ζοῦμε κατά τόν τρόπο ἢ τό πνεῦμα τῆς ἰδικῆς τῶν ζωῆς. Ποιός, ἀπό αὐτούς πού συμμετέχοντες στίς ἀγιορειτικές

(*) Εἰσήγησις εἰς τό Α΄ Ἐπιστημονικόν Συνέδριον «Ἁγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης: ἡ ζωή καί ἡ διδασκαλία του», 21-23 Σεπτεμβρίου 1999, τό ὅποιον διοργάνωσε τό Ἱερόν Κοινόβιον Ὁσίου Νικοδήμου (Πεντάλοφος, Γουμένισσα).

ἀγρυπνίες θά ἀκούσῃ τούς λόγους τοῦ Ἀγίου στούς Ἀθωνίτας Πατέρας καί στούς Νεομάρτυρας καί τίς Ἀκολουθίες πού γι' αὐτούς ἔγραψε, δέν θά νοιώσῃ τήν ἀγιότητα καί τήν ἄνωθεν σοφία τοῦ Ἀγίου μας καί δέν θά εὐχαριστήσῃ τόν Θεόν, πού ἐχάρισε στήν Ἐκκλησία Του στά δύσκολα χρόνια τῆς σκλαβιάς ἕνα τέτοιον πατέρα καί διδάσκαλο;

Ἐπρεπε λοιπόν νά μελετηθῆ καί νά παρουσιασθῆ ἡ προσωπικότης καί τό ἔργο τοῦ Ἀγίου. Ὁχι γιατί ὁ Ἅγιος ἔχει ἀνάγκη νά τιμηθῆ καί ἀποκατασταθῆ. Ἀλλά γιατί ἐμεῖς ἔχουμε ἀνάγκη νά τοποθετηθοῦμε σωστά ἀπέναντί του γιά τήν ἰδική μας ὀρθότητα καί σωτηρία.

Ὁφείλουμε χάριτας στήν ὁμώνυμη τοῦ Ἀγίου εὐλογημένη Ἱερά Μονή γιά τήν πρωτοβουλία της νά ὀργανώσῃ τό σεμνό αὐτό Συνέδριο.

Ὁ ἅγιος Νικόδημος ὑπῆρξε πρό πάντων ἕνας ταπεινός, γνήσιος, ἀληθινός, ἅγιος μοναχός. Ἐπίστευε βαθειά στήν ἀξία τῆς μοναχικῆς ζωῆς καί τήν ἔζησε, ἀφ' ἧς ἤλθε στό Ἅγιον Ὅρος μέχρι τήν μακαρία τελευτή του, μέ ἀδιάκοπο ζῆλο καί συνέπεια.

Ἐφθανε τό παράδειγμα τῆς ἀγίας μοναχικῆς του ζωῆς, γιά νά εἶναι ὑποτύπωσης καί στυλογραφία κάθε ὀρθοδόξου μοναχοῦ. Ὅμως, ἐπειδή ἔλαβε πλουσία τήν δωρεά τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, «ἔρρευσαν ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ποταμοί ὕδατος ζῶντος» (πρβλ. Ἰω. ζ', 38) καί «ἐξηρεύξατο ἡ καρδιά του λόγους ἀγαθούς» (πρβλ. Ψαλμ. 44) περί τῆς εἰς Χριστόν πίστεως, τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς καί τῆς μοναχικῆς πολιτείας.

Ἄς ἀντλήσωμε καί ἐμεῖς, Πατέρες καί ἀδελφοί, ἀπό τούς λόγους αὐτούς νάματα καθάρια, τά ὅποια εἶθε δι' εὐχῶν τοῦ Ἀγίου καί δι' εὐχῶν Σας νά μᾶς βοηθήσουν νά κατανοήσουμε βαθύτερα καί νά βιώσουμε τήν χριστιανική καί μοναχική μας πολιτεία.

Α΄.

Ὁ ἅγιος Νικόδημος θαυμαστής, ἔραστής καί διαπρύσιος κῆρυξ τῆς μοναχικῆς πολιτείας.

Ἄφ' ὅτου ὡς νέος ἐγνώρισε τούς ὁσίους Γέροντες Σίλβεστρο, Ἄρσένιο, Γρηγόριο καί Νήφωνα, ὁ θεῖος πόθος πυρπόλησε τήν καρδιά του γιά τήν ἰσαγγελο ζωή τῶν μοναχῶν. Τόσος ἦταν ὁ ἔνθεος ζῆλος του, ὥστε τοῦ ἦταν ἀδύνατον νά παραμείνη καί μία ἀκόμη στιγμή στόν κόσμον, ὅπως φαίνεται ἀπό τό περιστατικό πού ἔλαβε χώρα στό λιμάνι τῆς Νάξου τήν ἡμέρα τῆς ἀναχωρήσεώς του γιά τό Ἱερόν Ὅρος.

Ὅταν γράφει γιά τό κάλλος τῆς παρθενίας καί τῆς μοναχικῆς ζωῆς, δέν φεῖδεται λέξεων καί ἐκφράσεων γιά νά τό περιγράψῃ:

«Τί ἄλλο ποθεινότερον, ὡσάν τό νά μιμῆται τινάς ἐπί γῆς τῶν Ἀγγέλων τήν πολιτείαν; Τί ἄλλο ἐρασιμώτερον ἢ μακαριστώτερον, ὡσάν τό νά εἶναι τινάς ἐνωμένος μέ τόν ἀγαπτόν του Θεόν διά τῆς ἀγάπης καί τῆς ἀδολείπτου ἐν καρδίᾳ προσευχῆς, ἥτις ἡξεύρει νά ἀποκτᾶται διά μέσου τῆς ἡσυχίας; Καί ποτέ μέν νά φωνάζῃ μέ τόν Παῦλον· «τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπό τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ...» καί τά ἐξῆς· ποτέ δέ μέ τόν θεοφόρον Ἰγνάτιον· «ὁ ἐμός ἔρωσ ἐσταύρωται...»¹.

Ὅταν στίς διδασκᾶς του πρὸς τούς ἐν τῷ κόσμῳ Χριστιανούς ὑποχρεώνεται νά συγκρίνῃ τήν μοναχική ζωή μέ ἄλλους τρόπους χριστιανικῆς ζωῆς, αὐτός ὁ ἐραστής τῆς μοναχικῆς ζωῆς γράφει:

«Διατί νά μή διαλέξῃς τήν παρθενικήν ζωήν τῶν μοναχῶν, ἢ ὁποία εἶναι ἢ πλέον καλλιτέρα, ἢ πλέον ἁγι-

ωτέρα καί ἢ πλέον μακαριωτέρα ἀπό ὅλας τὰς ἄλλας ζωάς τῶν ὑπανδρευμένων;»².

Ὅταν πάλιν ἐρμηνεύῃ τόν ἀναβαθμό τοῦ πλ. α΄ ἤκου: «τοῖς ἐρημικοῖς ζωή μακαρία ἐστί, θεϊκῶ ἔρωτι περουμένοις», γράφει: «μακαρία δέ εἶναι ἡ ζωή τῶν ἐρημιτῶν... διατί αὐτοὶ περοῦνται πρὸς τόν Θεόν μέ ἓνα διάπυρον, μέ ἓνα ὑπερβολικόν, καί μέ ἓνα ἐπιτεταμένον ἔρωτα»³.

Χρησιμοποιεῖ ἐπίθετα πού ἀποκαλύπτουν τόν θεῖο ἔρωτα τῆς ἰδικῆς του ψυχῆς καί τήν ἀγάπην του γιά τήν ἐρημία. Γι' αὐτό κάνει τήν πολύ ὀρθή παρατήρησι:

«Ἄλλ' οὐδέ εἶπεν ὁ Μελωδός ὅτι οἱ ἐρημίται ἐρῶσι τόν Θεόν, ἀλλ' ὅτι περοῦνται μέ τόν θεϊκόν ἔρωτα»⁴.

Β΄.

Οἱ ἀπόψεις τοῦ ἁγίου Νικοδήμου περί τῆς ἀσκητικῆς ζωῆς στήν ἐπιστολή «Ἀπολογία περί Μοναχισμοῦ»

Συστηματικώτερα ἐκθέτει τίς ἀπόψεις του περί τῆς μοναχικῆς ζωῆς ὁ Ἱερός στήν ἐν λόγῳ ἐπιστολή⁵. Τήν εἶχε στείλει σέ κάποιον Θωμᾶ, σπουδαστή στήν Βιέννη, ὁ ὁποῖος εἶχε διατελέσει μαθητής τοῦ ἀοιδίμου διδασκάλου, ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Παρίου, καί ἐκ Βιέννης εἶχε γράψῃ κατά τῆς μοναχικῆς ζωῆς. Ὁ ἅγιος Νικόδημος, ἐκ συμπαθείας πρὸς τόν ὑπεραλγοῦντα ἅγιο Ἀθανάσιο, στόν ὁποῖο ὁ νεαρός Θωμᾶς εἶχε ὑποσχεθῆ νά γίνῃ μοναχός, καί ἐξ ἀγάπης πρὸς τόν πλανηθέντα αὐτόν σπουδαστή, ἔγραψε διεξοδική ἀνασκευή τῶν ἐξῆς κατά τοῦ μοναχισμοῦ ἀποψέων πού περιείχοντο στό γράμμα τοῦ Θωμᾶ:

α) Ὅτι δέν ὑπάρχει χειρότερο καί ὀλεθριώτερο πρᾶγμα ἀπό τήν ἀσκητική ζωή. β) Ὅτι οἱ ἐρημίται δέν ἄφησαν συγγράμματα ἀληθείας καί δέν ὠφέλησαν μήτε ἑαυτούς μήτε τόν κόσμον. γ) Ὅτι ἡ νηστεία δέν ἔχει ἱκανά ἐρείσματα στήν Ἁγία Γραφή. δ) Ὅτι ἡ ἀσκητική κακοπάθεια δέν τιμᾷ τούς ἀσκητάς, ἀλλά τούς κατατάσσει μέ τά ἄλογα ζῶα. Καί, ε) Ἡ παρθενία τῶν μοναχῶν προσκρούει στήν ἐντολή τοῦ Θεοῦ γιά τήν αὐξήσει τοῦ γένους καί στήν εὐλόγησι τοῦ γάμου ἀπό τόν Κύριο ἐν Κανᾷ.

Ὁ ἅγιος Νικόδημος, ἔναντι τῶν ἀποφῶων αὐτῶν ἐκθέτει τά ἑξῆς:

α) Οἱ ὅσιοι Πατέρες μέ τήν ἄσκησί τους στήν ἔρημο ἔφθασαν σέ τελεία ἔνωση μέ τόν Θεό. Ἔτσι ἀληθινά ὠφέλησαν τόν ἑαυτό τους. Ἀλλά καί μέ τήν προσευχή τους ἐξιλέωναν τόν Θεό γιά τίς ἁμαρτίες τοῦ κόσμου καί παντοιοτρόπως εὐεργετοῦσαν τούς ἀνθρώπους ἐπιστρέφοντας τά πλήθη στήν θεογνωσία. Ἄφησαν ἐπίσης συγγράμματα ἀπαραμίλλου ἀξίας καί αἰώνιου κύρους, ὅπως τά ἀσκητικά τοῦ Μεγ. Βασιλείου, ἡ Κλίμαξ, ἡ Φιλοκαλία κ.ἄ. Ἀκόμη καί οἱ Κανόνες τῶν Ἱερῶν Συνόδων εἶναι ἔν τι μέρῳ ἔργο τῶν ὁσίων μοναχῶν, ἐφ' ὅσον σ' αὐτές παρίσταντο καί μοναχοί καί ἀσκηταί.

β) Τήν νηστεία θεσμοθέτησε ὁ Θεός στόν Παράδεισο τῆς Ἑδέμ, ἐφύλαξαν Ἰουδαῖοι καί ἐθνικοί, καί ἐπανανομοθέτησε ὁ Κύριος νηστεύσας 40 ἡμέρες στήν ἔρημο. Ὁ σκοπός τῆς νηστείας εἶναι νά καθαρῆ ὁ ἄνθρωπος ἀπό τήν παχύτητα τῶν παθῶν, ὥστε ὁ νοῦς νά λεπυνθῆ καί νά γίνῃ ἐπιτίδειος γιά τήν πνευματική ἐργασία.

γ) Μέ τήν ἀσκητική κακοπάθεια πιθασσεύονται οἱ ἐμπαθεῖς ὀρμές καί ὁ νοῦς ἐλεύθερος ἀπό τήν αἰχμαλωσία τῶν παθῶν ἠμπορεῖ νά ἀδολεσχή στά πνευματικά νοήματα. Μέ αὐτήν οἱ

μοναχοί ἀγωνίζονται νά μιμηθοῦν τήν πολιτεία τῶν Ἀγγέλων. Ἡ πολύωρος προσευχή, στόν ναό ἢ ἡ μονολόγιστος εὐχή, δέν εἶναι βαττολογία ἀλλά ἔλλογος συνομιλία μέ τόν Θεό. Τό γυμνατεῦν εἶναι ἐκούσιος μίμησις τοῦ γυμνωθέντος ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ Κυρίου. Ἡ ἀγρυπνία προσφέρει στήν ψυχὴ κερουβικούς ὀφθαλμούς γιά νά θεωρῆ τόν Θεό. Ἡ πεῖνα, τέλος, καί ἡ δίψα γυμνάζουν τόν νοῦ νά ἡγεμονεύῃ ἐπὶ τῶν ἀλόγων ὀρέξεων ἀντί νά κυριαρχῆται ἀπό αὐτές.

δ) Τήν παρθενία ἐτίμησε ὁ Κύριος, ὁ ὁποῖος γεννήθηκε παρθένος ἐκ παρθένου Πατρός κατά τήν ἄναρχο θεία Του γέννησι καί ἐκ τῆς ἀειπαρθένου Μητρός Του κατά τήν ἐν χρόνῳ δευτέρα Του γέννησι. Τήν παρθενία ἐτίμησαν οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι, ὅπως ὁ ἐπιστήθιος μαθητής Ἰωάννης, καί ἰδιαιτέρως ὁ μέγας Παῦλος, ὁ ὁποῖος ἤθελε καί οἱ ἔχοντες γυναῖκα νά ζοῦν ὡς μή ἔχοντες, διότι παράγει τό σχῆμα τοῦ κόσμου. Ἡ παρθενία εἶναι μίμησις τῆς μακαρίας ζωῆς τῶν πρωτοπλάστων πρό τῆς πτώσεως.

Κατακλείων τήν ἐπιστολή του ὁ ἅγιος Νικόδημος ἐπισημαίνει τά αἵτια τῆς κακῆς ἀλλοιώσεως καί τῆς κατά τοῦ μοναχισμοῦ πολεμικῆς τοῦ σπουδαστοῦ τῆς Βιέννης. Μεταξύ τῶν ἄλλων καί τήν ἀπειρία τῆς ὁμορφιάς καί γλυκύτητος τῆς μοναχικῆς ζωῆς, περὶ τῆς ὁποίας γράφει:

«Ἄχ, ἀδελφέ μου· πίστευσόν μοι ἐξ ἀγάπης καί ἀληθείας λέγοντι, ὅτι ἂν ὁ Θεός ἤθελε σέ καταξιώσῃ νά ἔλθῃς νά καθίσῃς ὄχι πολύ, ἀλλά μόνο δύο χρόνους, καί ὀπωσοῦν νά ἔλθῃ ὁ νοῦς σου εἰς ἑαυτόν ἐκ τοῦ κάτωθεν διασκορπισμοῦ καί περιπλανήσεως, βεβαιότατα ἤθελες εὐχαριστῆς κάθε ὥραν μέ γλυκύτατα δάκρυα τόν ἅγιον Θεόν· ἤθελες ἐλεεινολογή-

σης τούς χρόνους όπου ἀπέρασε εις τήν ματαιότητα...»⁶.

Δέν παραλείπει μάλιστα στό τέλος νά τόν προτρέψη στήν μοναχική ζωή γιά νά ἐκπληρώση τήν πρώτη του υπόσχεσι: «Φαντάζου πάντοτε καί συλλογίζου τήν καλογερικήν ζωήν ὡς μέγα τι πρᾶγμα καί οὐράνιον... Τοιαύτης εὐτυχίας καί δόξης ἐπιτυχεῖν πόθησον, ἀδελφέ, καί καταλιπὼν τήν αὐτόθι Πεντάπολιν (ἐννοεῖ τήν Βιέννην), φεῦγε ὡς ὁ Λῶτ εἰς τό ὄρος τοῦτο τό Σηγῶρ, τόν λιμένα τῆς σωτηρίας, τόν εὐανθῆ τῆς Θεοτόκου παράδεισον, νά ἐνδυσθῆς τό μοναχικόν σχῆμα καί νά ἀποδώσης τῷ Κυρίῳ τας εὐχάς σου, ἵνα καί Θεόν καί Ἀγγέλου καί Ἁγίους καρποποιήσης... ἐξαιρέτως δέ τόν ἱερόν σου διδάσκαλον καί πάντας ἡμᾶς τούς ἐν Χριστῷ σου ἀδελφούς»⁷.

Γ´.

Ἡ μοναχική ζωή κατὰ τόν ἅγιο Νικόδημο.

Ὁ ἅγιος Νικόδημος ἀγάπησε τήν τελεία μοναχική ζωή, ὅπως αὐτή ἀποκρυσταλλώθηκε στήν Φιλοκαλία τῶν Ἱερῶν Νηπιτικῶν. Οὐδέποτε φαίνεται νά ἐπηρεάσθηκε ἀπό τόν δυτικό ἀκτιβιστικό μοναχισμό. Δέν ἀντιλαμβάνεται τήν ἄσκησι ὡς αὐτοσκοπόν, ἀλλά ὡς μέσον γιά τήν τελεία ἔνωσι μέ τόν Θεό. Γι' αὐτό καί ὅταν εἶναι αὐστηρός στίς συμβουλές του, δέν περιορίζει τό νόημα στήν σωματική κακοπάθεια, ἀλλά ἀποβλέπει στήν ἐλευθερία τοῦ νοῦ ἀπό τήν αἰχμαλωσία τῶν παθῶν καί στήν ἔνωσί του μέ τόν Θεό διά τῆς νοερᾶς ἐργασίας.

Στίς διδασκαλίες του περί τῆς μοναχικῆς ζωῆς φαίνονται τά γνωρίσματα τοῦ γνησίου Ὁρθοδόξου Μοναχισμοῦ. Σημειώνουμε τά σπουδαιότερα:

α) Ὁ πόθος καί ἡ ἀγάπη πρὸς τόν Θεό.

Φεύγει ὁ μοναχός στήν ἔρημο, μακριά ἀπό τά φθαρτά καί μάταια τοῦ κόσμου, γιά νά ἀγαπήσῃ ἀμετεωρίστως «τό ἄκρον καί ἀνώτατον ἔραστον, ὅπερ ἐστίν ὁ Θεός»⁸. Τό ἄπειρον θεῖο κάλλος ἔλκει τήν ψυχή τοῦ μοναχοῦ πρὸς ἓνα «ἄπαυστον καί ἀεικίνητον» θεῖο πόθο, ἡ δέ ἔρημος βοηθεῖ στό νά μή ἀνακόπεται ἀλλά διαρκῶς νά ἀναρριπίζεται πρὸς τελειότερα ἀγάπη. Αὐτά λέγει ὁ Ἅγιος ἐρμηνεύων τόν δεύτερο ἀναβαθμό τοῦ ἀΐχου «τοῖς ἐρημικοῖς ἄπαυστος ὁ θεῖος πόθος ἐγγίνεται, κόσμου οὔσι τοῦ ματαίου ἐκτός»:

«Ἡ ἀγάπη καί ὁ πόθος τῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ καί ἡσυχίᾳ κατοικούντων μοναχῶν, δέν ἔλκεται ἀπό κανένα ὑλικόν καί μάταιον πρᾶγμα· οὔτε γίνεται ἄλλοτε ἄλλος, δελεαζόμενος ἀπό ἡδονάς, ἢ πλοῦτον, ἢ δόξαν· τά ὅποια φθείρονται καί ἀφανίζονται... Ἐπειδή λοιπόν ὁ Θεός εἶναι ἄπειρος κατὰ φύσιν καί ἄφραστος, διά τοῦτο καί ὁ πρὸς τόν Θεόν πόθος τῶν ἐρημιτῶν δέν στέκεται ποτέ, ἀλλ' εἶναι πάντοτε ἄπαυστος καί ἀεικίνητος, πάντοτε λαμβάνων αὔξησιν, καί πάντοτε τρέχων πρὸς τό ἀνώτερον...· σπουδάζει μὲν γάρ ὁ νοῦς νά ἀναβῆ εἰς τό ὕψος τοῦ θείου κάλλους, καί νά χωρήσῃ αὐτό ὀλόκληρον· ἐπειδή ὅμως δέν ἡμπορεῖ, διά τοῦτο στοχαζόμενος, ὅτι ἐκεῖνο ὅπου δέν ἐδυνήθη νά χωρήσῃ, εἶναι ἀνώτερον καί ἡδονικώτερον ἀπό ἐκεῖνο, ὅπου ἐχώρησε· τούτου χάριν θαυμάζει καί ἀπορεῖ· ἐκ δέ τοῦ θαυμασμοῦ, γεμίζει ἀπό θείου ἔρωτα, καί πόθους ἀναρριπίζει διακαεῖς τῇ

ψυχῆ... τὴν ἀπορίαν πορισμὸν ἐρώτων τιθέμενος, κατὰ τὸν ἅγιον καὶ νηπικώτατον Κάλλιστον»⁹.

β) Ἡ ἡσυχία.

Ἡ ἡσυχία κατὰ τὸν ἅγιο Νικόδημο, εἶναι ὁ καταλληλότερος τόπος καὶ τρόπος γιὰ νὰ ἐργάζεται ὁ νοῦς τὴν ἀδιάλειπτο νοερά ἐργασία. Δέν ἀντιλαμβάνεται ὁ Ἅγιος τὴν ἡσυχία ὡς ἀπραξία. Οἱ ἱερῶς ἡσυχάζοντες ἀσκοῦν μία σύντονο καὶ ἀδιάλειπτο νοερά ἐργασία νήψεως καὶ προσευχῆς.

«Οἱ δὲ ἐν τῇ ἐρήμῳ καθήμενοι, καὶ τὴν ἡσυχίον ζωὴν μεταχειριζόμενοι, αὐτοὶ καταφρονοῦσι μὲν ὅλα τὰ ἰδέα, καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ποθούμενα, ὡς βλαπτικά τῆς ψυχῆς καὶ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ χωρίζοντα· συμμαζώνουσι δὲ τὸν νοῦν τους, ἀπὸ κάθε σύγχυσις τοῦ κόσμου καὶ θεωρίαν, μέσα εἰς τὴν καρδίαν τους, καὶ ἐκεῖ ἀδιαλείπτως προσεύχονται, μελετῶντες τὸ παμπόθητον καὶ γλυκύτατον ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ λέγοντες ἀγαπητικῶς “Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, υἱέ τοῦ Θεοῦ, ἐλέησόν με”. Ἐκ τῆς τοιαύτης δὲ ἀδιαλείπτου προσευχῆς καὶ συχνῆς μελέτης τοῦ θείου ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ, ἀνάπτουσι μὲν τὴν καρδίαν τους εἰς μόνον τὸν τοῦ Θεοῦ πόθον καὶ ἔρωτα, ἐκτείνουσι δὲ καὶ τὸν νοῦν ἐαυτῶν εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ θείου κάλλους. Ὅθεν ἀπὸ τὸ ὑπέρκαλλον ἐκεῖνο κάλλος καταθελγόμενοι, καὶ ἔξω γενόμενοι ἐαυτῶν, λησμονοῦσι καὶ φαγητά, καὶ ποτά, καὶ φορέματα καὶ αὐτὴν τὴν φυσικὴν ἀνάγκην τοῦ σώματος»¹⁰.

γ) Ἡ Χριστομίμητος ὑπακοή.

Ἡ ὑπακοή τῶν μοναχῶν δέν εἶναι μία ἐξωτερικὴ πειθαρχία, ἡναγκασμένη ἢ συμβατικὴ. Πρότυπό της ἔχει τὴν ὑπακοή τοῦ Κυρίου στὸν Οὐράνιο Του Πατέρα, κατὰ τὸ “γενόμενος ὑπῆκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ” (Φίλιπ. β΄, 8), καὶ στὴν Ὑπεραγία Μητέρα Του καὶ τὸν δίκαιο Ἰωσήφ, κατὰ τὸ “ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς” (Λουκ. β΄, 51).

Ἀληθινὴ ὑπακοή εἶναι ἡ ὑπακοή φρονήματος. Γράφει ὁ Ἅγιος:

«Ὑπότασσε λοιπὸν εἰς αὐτόν [τὸν διὰ τοῦ μοναδικοῦ σχήματος γενόμενον γέροντά σου], ὅχι μόνον ὅλα σου τὰ θελήματα, τὸ ὁποῖον εἶναι εὐκολώτερον, ἀλλ’ ἀκόμη καὶ ὅλα σου τὰ φρονήματα, τὸ ὁποῖον εἶναι δυσκολώτερον. Πολλοὶ γάρ ὑποτακτικοὶ ἐκκόπτουσι ναὶ τὸ θέλημά των καὶ κάμνουσι τὸ θέλημα τοῦ γέροντός των· μὰ τὸ φρόνημά των δέν τὸ ἐκκόπτουσι καὶ μάλιστα ἂν εἶναι καὶ λογιώτατοι· ἀλλ’ ἔχουσι πάντοτε μίαν τοιαύτην ἰδέαν βαθέως ριζωμένην εἰς τὴν καρδίαν τους, ὅτι ἐκεῖνο ὅπου αὐτοὶ φρονοῦσι καὶ συλλογίζονται διὰ κάθε πρᾶγμα, εἶναι καλλίτερον καὶ φρονιμώτερον ἀπὸ ἐκεῖνο ὅπου φρονεῖ καὶ συλλογίζεται ὁ γέροντάς των»¹¹.

Μέ τὴν διδασκαλία αὐτὴ ὁδηγεῖ τὸν ὑποτακτικὸ στὴν ἀληθινὴ ταπεινῶσι, κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Κυρίου.

δ) Ἡ ἐργασία.

Τὸ ἐργόχειρο ἢ τὸ διακόνημα εἶναι ἀπαραίτητο στὸν μοναχό, γιὰ λόγους πού ὁ ἅγιος Νικόδημος ἐπισημαίνει. Πρῶτα, γιὰ νὰ

μή ἔχη ὁ λογισμὸς τοῦ μοναχοῦ ἀφορμὲς μετεωρισμοῦ. Καί ἔπειτα, γιὰ νὰ μή ὑποχρεώνεται ὁ μοναχὸς νὰ βγαίνει στὸν κόσμον γιὰ συλλογὴ ἐλεημοσύνης, διότι ἀπὸ αὐτὸ προκαλοῦνται πειρασμοὶ καὶ πώσεις, δημιουργοῦνται ἀφορμὲς σκανδαλισμοῦ τῶν κοσμικῶν καὶ εἰσάγονται στὰ μοναστήρια κοσμικὲς συνήθειες καὶ φρονήματα¹².

Διευκρινίζει ὁ ἅγιος Νικόδημος, ὅτι τὸ εἶδος τῆς ἐργασίας πρέπει νὰ εἶναι τέτοιο, ὥστε νὰ μή βάζη τὸν μοναχὸ σὲ μέριμνες, πειρασμούς καὶ αἰσχροκέρδειες, ἰδιαίτερος δὲ γιὰ τὸν ἐρημίτη νὰ ἠμπορῇ νὰ ἐπιτελῆται ἀπερισπάζεται στό ἐρημικὸ του καλύβι¹³.

ε) Ἡ προσευχή.

Ὁλος ὁ μοναχικὸς ἀγώνας, κατὰ τὸν ἅγιο Νικόδημο, συντείνει στὸ νὰ ἐξασφαλισθῇ στὸ νοῦ τὴν ἐλευθερίαν νὰ προσεύχεται ἀπερισπάζεται. Ὁ ἴδιος ὡς ἐρημίτης εἰργάζετο τὴν μονολόγιστον εὐχὴν καὶ αὐτὴν συνιστοῦσε ἐνθέρμως:

«Ὁ Ἰησοῦς λοιπόν, παρακαλῶ σε καὶ τρίτον, ἃς εἶνε γλυκὺ μελέτημα τῆς καρδίας σου, ὁ Ἰησοῦς ἃς εἶνε ἐντρύφημα τῆς γλώσσης σου· ὁ Ἰησοῦς ἃς εἶνε τὸ ἀδολέσχημα καὶ ἡ ἰδέα τοῦ νοός σου· ἐν συντομίᾳ, ὁ Ἰησοῦς ἃς εἶνε ἡ ἀναπνοή σου· καὶ ποτέ νὰ μή κορέννυσαι ἐπικαλούμενος τὸν Ἰησοῦν»¹⁴.

Ἀλλὰ παραλλήλως ἐδίδασκε καὶ τὴν ἀναγκαιότητα τῆς κοινῆς προσευχῆς καὶ θείας λατρείας στὸν ναό. Στὸ ἔργο του *Χρησιότηεια τῶν Χριστιανῶν* ὁ ἅγιος προτρέπει τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ Χριστιανούς νὰ συμμετέχουν στὸν Ἑσπερινό, στὸν Ὁρθρο καὶ στὴν Θεία Λειτουργία μαζί μέ τὰ παιδιά τους, γιὰ νὰ συνηθίζουν, καὶ συνιστᾷ νὰ μή ἀπέχουν ἀπὸ τῆς κοινῆς Ἀκολουθίας προφασιζόμενοι τὴν κατ' ἰδίαν προσευχὴν στὸ σπίτι¹⁵.

Χάριν τῆς κοινῆς προσευχῆς στὸν ναό συνέθεσε Κανόνες διαφόρων ἑορτῶν, συντάξε τὸ Θεοτοκάριον καὶ ἐρμήνευσε τοὺς εἰρμούς τῶν δεσποτικῶν καὶ θεομητορικῶν ἑορτῶν, ὥστε ἡ ψαλμωδία νὰ εἶναι λογικὴ λατρεία.

στ) Ἡ ἀγάπη.

Ἡ μοναχικὴ ἄσκησις χωρὶς ἀγάπην δέν σώζει. Ὁ ἅγιος Νικόδημος τὸ τονίζει μέ ἔμφρασι:

«Δέν εἶναι θρήνων ἄξιον, νὰ βλέπη τινὰς τόσοσ καὶ τόσοσ ἀδελφούς νὰ ἀφήσουν τὸν κόσμον, καὶ νὰ κατοικοῦν μέσα εἰς τὰ ὄρη καὶ τὰ σπήλαια, διὰ νὰ σώσουν τὴν ψυχὴν τους· νὰ ἐκκέουν τόσοσ αἱματωμένους ἰδρωτὰς· νὰ ἀγωνίζωνται μέ ὑπερβολικὸς ἀγῶνας, νηστειῶν, ἀγρυπνιῶν, κακοπαθειῶν, νωτοφοροῦντες, ὑδροφοροῦντες, καὶ πεζοὶ ὀδεύοντες μέσα εἰς δυσβάτους καὶ ἀμφικρήμους τόπους, καὶ ὕστερον ἀπὸ ὅλα αὐτὰ, νὰ βλέπη τοὺς τοιοῦτους νὰ τρέφουν εἰς τὴν καρδίαν τους ἕνα τόσοσ φαρμακερόν βασιλίσκον; τὸ μῖσος, λέγω, κατὰ τῶν ἀδελφῶν τους; ὦ! καὶ τίς νὰ μή ἀναστενάξη; ὦ! καὶ τίς νὰ μή χύσῃ καρδιοστάλακτα δάκρυα;»¹⁶.

Ὁ ἅγιος Νικόδημος ἄσκησε τὴν ἀγάπην, παρότι ἔζησε ἔντονα τίς συνέπειες τῶν ἀγῶνων τοῦ ὑπὲρ τῶν ὀρθοδόξων παραδόσεων, κατηγορήθηκε, συκοφαντήθηκε, διώχθηκε.

Στὴν Ὁμολογία Πίστεως, πού χρειάσθηκε νὰ συντάξῃ γιὰ νὰ πληροφορήσῃ, ὅπως λέγει, τοὺς μή εἰδότας καὶ νὰ διορθώσῃ τοὺς ἐν γνώσει κατηγοροῦντας, γράφει περὶ τῶν κατηγορῶν τοῦ πού δυστυχῶς εἶχαν ἀποκλίνει ἀπὸ τὴν ἀγάπην:

«Ἡ μοναδική πολιτεία ἀπαιτεῖ νά ἔχουν οἱ Μοναχοί πρα-
όττητα, καί ἀταραξίαν καρδίας· αὐτοὶ ὅμως οἱ εὐλογημένοι
... ταράττονται ... ἀνάπτουν ἀπό τόν θυμόν, καί εὐθύς
λέγουν τά δυσφημώτατα ... καί μέ τοῦτο δείχνουν τό
μῖσος καί τήν πικρίαν, ὁποῦ φυλάττουν μέσα εἰς τήν
ψυχὴν τους»¹⁷.

Τούς παρακαλεῖ νά συνέλθουν, νά ἀφήσουν τά πείσματα, νά
ἐκριζώσουν τό μῖσος καί νά ἐγκολληθοῦν τήν ἀγάπην. Στήν ἀντί-
θετη περίπτωσι, καταλήγει ὁ ἅγιος Νικόδημος,

«ἐάν δέν ἐκριζώσετε τό μῖσος ἀπό τήν καρδίαν σας,
καί δέν ἐμφυτεύσετε τήν ἀγάπην, καί ἐάν δέν παύσετε
ἀπό τὰς κατά τῶν ἀδελφῶν σας δυσφημίας, νά ἤξεύρετε
(καί σύγγνωτε ἡμῖν διὰ τήν τόλμην) ὅτι ματαίως κατοι-
κεῖτε εἰς τά ὄρη καί τά βουνά· μάταιοι εἶναι ὅλοι οἱ ἀσκη-
τικοί σας ἀγῶνες καί κόποι καί ἰδρωῖτες· νά εἰποῦμεν
καί τό μεγαλύτερον; μαρτύριον αἰσθητόν ἐάν ὑπομείνετε
διὰ τόν Χριστόν, ἔχετε δέ μῖσος, μάταιον εἶναι τό τοι-
οῦτον μαρτύριόν σας»¹⁸.

Δ΄

Ὁ ἅγιος Νικόδημος

διδάσκαλος τῆς μοναχικῆς ζωῆς.

Ὁ Ἅγιος δέν ἐθαύμαζε μόνο, οὔτε μόνο ὑμνοῦσε τήν μονα-
χική ζωή, ἀλλά ἀπό τήν προσωπική του πείρα ἔγινε καί διδά-
σκαλος αὐτῆς.

Προέκρινε καί συνιστοῦσε τήν μοναχική ἔναντι τῆς ἐν τῷ
κόσμῳ χριστιανικῆς ζωῆς διὰ τούς δυναμένους χωρεῖν, ὅπως φαί-
νεται στήν ΣΤ΄ Μελέτη του στά Πνευματικά Γυμνάσματα, ὅπου

ἐξηγεῖ γιατί ἡ μοναχική ζωή εἶναι καλλιτέρα, ἀγιωτέρα καί μακα-
ριωτέρα τῆς ἐν τῷ κόσμῳ¹⁹.

Θεωροῦσε ὅτι ἡ μοναχική ζωή εἶναι ὁ καλλίτερος τρόπος μετα-
νοίας. Γι' αὐτό εὐχεται σέ ὅσους τυχόν ἀμάρτησαν πολύ, νά
τούς φωτίσῃ ὁ Θεός νά γίνουν μοναχοί «καθότι ἡ Μοναχική
πολιτεία, εἶναι πολιτεία τῆς μετανοίας»²⁰.

Ἐπειδή ὁ ἴδιος εἶχε γευθῆ τούς γλυκεῖς καρπούς τῆς μοναχικῆς
ἀσκήσεως, ἤθελε ὅλοι οἱ δυνάμενοι νά γίνουν μοναχοί, νά μή
παρασυρθοῦν ἀπό τήν φιλοζωΐα καί φιλοσαρκία καί παραμείνουν
ἔτσι στόν κόσμο, ἀλλά νά ἀκολουθήσουν τήν στενή καί τεθλιμ-
μένη ὁδὸ τῶν μοναχῶν:

«Εἶδες ἀδελφέ, πόσα καλά προξενεῖ ἡ ἐρημική ζωή;
εἶδες εἰς ποῖον ὕψος θεϊκοῦ πόθου ἀναβιβάζῃ τόν
ἄνθρωπον; λοιπόν, ἐάν καί ἐσύ ἐπιθυμῆς τά ἀγαθὰ
τῆς ἐρημικῆς ζωῆς, ταύτην τήν ζώην ἀγάπησον· ταύ-
την διάλεξαι ἀπό τὰς ἄλλας ζωάς· καί ἀφήσας κό-
σμον καί τά ἐν κόσμῳ φθαρτά καί μάταια, πήγαινε
εἰς τό Ἅγιον Ὅρος ἢ εἰς τό Σίναιον, ἢ εἰς κανένα
ἄλλο μέρος, γενοῦ μοναχός»²¹.

Ἦθελε ἡ ἀναχώρησις ἀπό τόν κόσμο νά ἀκολουθηταί ἀπό
τόν ἀγῶνα νά ἐκριζωθοῦν οἱ προλήψεις καί φαντασίες τῶν κοσμι-
κῶν πραγμάτων, ὥστε στήν ζωή τοῦ μοναχοῦ νά φανερόνται
ἡ διπλῆ σταύρωσις, γιά τήν ὁποία λέγει ὁ Ἀπόστολος «ἐμοὶ
κόσμος ἐσταύρωται, καὶ γὼ τῷ κόσμῳ». Ἀποτέλεσμα τῆς διπλῆς
αὐτῆς πράξεως τοῦ σταυροῦ εἶναι νά σβύσῃ ὁ πόθος γιά τά
κοσμικά καί νά ἀνάψῃ ὁ θεῖος πόθος²².

Νά ἐγκαταλείψῃ ὁ μοναχός τόν τόπο τῆς μοναχικῆς του ἀσκή-
σεως εἶναι κινδυνωδέστατο. Ὁ ἅγιος Νικόδημος συμβουλεύει:

«μή ἐπιστραφῆς πάλιν εἰς τόν κόσμον καί τās τοῦ κόσμου φροντίδας... ἀλλ' ὑπομένων ὑπόμενε ἢ εἰς τήν ἡσυχίαν καί ἔρημον, ἢ ἐν ᾧ ἐκλήθης Κοινοβίῳ, ἢ ἐν Σκήτει, ἢ ἐν Κελλίῳ, ἢ ἐν Μοναστηρίῳ, ἐκεῖ καί μένε· κίνδυνος γάρ μέγας ἀκολουθεῖ σοι ἀγαππτε, μήπως ἐξερχόμενος ἐκ τοῦ τόπου σου, ἐξέλθης καί ἐκ τοῦ τρόπου σου»²³.

Ἐποκαλύπτει ὁ Ἅγιος τίς πιά συχνές αἰτίες μεταβάσεως στόν κόσμο καί συμβουλεύει:

«Πρόσεχε δέ μή σέ ἀπατήσῃ ὁ διάβολος καί σέ ἐκβάλῃ ἀπό τήν ἡσυχίαν, ἢ διατί ἡσθένεσας καί θέλεις νά ἰατρευθῆς, ἢ διαί νά ὑπάγῃς εἰς σχολεῖον νά μάθῃς τάκα μεγαλύτερα μαθήματα· ἐκ τοῦ διαβόλου γάρ εἶναι αἱ προφάσεις αὐταί, μέ σκοπόν διαί νά σέ ῥίψῃ εἰς κἀμμίαν παγίδα, καί νά θανατώσῃ τήν ψυχὴν σου, ἐν τῷ κόσμῳ εὐρισκομένου»²⁴.

Προτρέπει ὁ ἅγιος Νικόδημος τούς μοναχοὺς νά εἶναι φῶς καί παράδειγμα γιά τούς κοσμικούς, ὅπως περί τῆς μοναχικῆς πολιτείας γράφει ὁ ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος. Γράφει:

«Πρόσεχε ὅμως ἀγαππτε, καί ἐάν γένῃς μοναχός, ἀγωνίζου νά ἦσαι φῶς εἰς τούς κοσμικούς· καί νά γίνεσαι τύπος καί καλόν παράδειγμα εἰς αὐτούς· ἵνα βλέποντες τά καλά σου ἔργα, δέν κατηγοροῦν τήν μοναχικὴν πολιτείαν, ἀλλά μάλιστα ἐπαινοῦν αὐτήν καί παρακινουῦνται εἰς τό νά μιμοῦνται αὐτήν·... “καύχημα γάρ τῆς Χριστοῦ ἐκκλησίας ἡ μοναχικὴ πολιτεία”»²⁵.

Συνιστᾶ ὁ Ἅγιος ἐπίσης στοὺς μοναχοὺς νά ἐπιδίδωνται στήν ἀνάγνωσι τῶν Βίων τῶν Ἁγίων, διότι

«οἱ μέν ἀρχάριοι ἐξ αὐτῶν, διδάσκονται τήν ξενιτείαν, τήν ἀποταγὴν καί τήν παραίτησιν τοῦ κόσμου, τήν ὑποταγὴν καί ὑπακοήν, τόν θεῖον φόβον καί τās ἄλλας ἀρετάς, ὅπου ἀνήκουσιν εἰς αὐτούς· οἱ δέ μεσαῖοι καί προκόπτοντες, διδάσκονται τήν κάθαρσιν τῶν παθῶν, τήν διάκρισιν, τήν διόρασιν, τήν ἀρέμβαστον προσευχὴν, τήν μετὰ λόγου ἡσυχίαν καί τās ἄλλας ἀρετάς, ὅπου συνιστῶσι τόν βαθμόν τους, καί τελευταῖον, οἱ τέλειοι διδάσκονται ἀπό τούς βίους τούτους, τήν ἀληθῆ καί ὑποποιόν ταπεινώσιν, τήν θεῖαν ἀγάπην, τήν ἔλλαμψιν τοῦ νοός, τόν φωτισμόν τῆς καρδίας, τήν πρόγνωσιν τῶν μελλόντων, τήν τοῦ νοός ἀρπαγὴν πρὸς τόν Θεόν καί τήν ἀποκάλυψιν τῶν ἀποκρῦφων μυστηρίων»²⁶.

Εἶναι, τέλος, ἀξιοπρόσεκτο ὅτι ὁ ἅγιος Νικόδημος συμβουλεύει τόν ἐξάδελφό του ἐπίσκοπο Εὐρίπου Ἰερόθεο, ὅτι ἡ μοναχικὴ ζωὴ ἀποτελεῖ ἀπαραίτητη προετοιμασία γι' αὐτόν πού καλεῖται νά ἀναλάβῃ τήν διαποίμανσι τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, τόν ἀρχιερέα, καί ἐξαίρει τήν παλαιὰ συνήθεια τῆς Ἐκκλησίας «τό νά ἐκλέγονται δηλαδή ἀπό τοῦ σεμνοῦ τάγματος τῶν Μοναχῶν, ὅλοι ἐκεῖνοι... ὅσοι ἔμελλον νά ἀναβῶσιν εἰς τούς ὑπεροχικούς θρόνους τῆς ἀρχιερωσύνης, καί νά ἐγχειρισθῶσι προστασίαν ψυχῶν»²⁷.

Ε'

Ἡ προσφορά τοῦ ἁγίου Νικοδήμου στήν Ἐκκλησία.

Καίτοι αὐστηρὸς ἡσυχαστής ὁ ἅγιος Νικόδημος, πονοῦσε τόν λαό τοῦ Θεοῦ πού ζοῦσε στήν ἄγνοια καί ἐστερεῖτο πνευματικῆς

φροντίδος. Ἡ ἀγάπη του γιά τήν Ἐκκλησία τόν ἔκανε νά ἀναλώσῃ ὅλη του τήν ζωή συγγράφοντας γιά τήν οἰκοδομή τῶν ἀδελφῶν του Χριστιανῶν.

Μέ τό *Νέον Μαρτυρολόγιον* ἐνίσχυσε τούς πρώην ἀρνησιχρίστους νά ἐπιστρέψουν καί πολλοί νά μαρτυρήσουν γιά τόν Χριστό.

Μέ τό *Πηδάλιον* προσέφερε στήν Ἐκκλησία τό μόνο μέχρι σήμερα ἐν χρήσει βοήθημα γιά ἄσκηση τῆς ποιμαντικῆς κατά τούς Ἱερούς Κανόνας.

Μέ τήν *Φιλοκαλία* συνετέλεσε, ὥστε καί οἱ ἐν τῷ κόσμῳ Χριστιανοί νά μυηθοῦν στήν ἡσυχαστική ζωή καί νά τήν ἀσκοῦν στό μέτρο τοῦ δυνατοῦ.

Μέ τά ἐρμηνευτικά του ἔργα βοήθησε νά γίνεται ἡ λατρεία τῆς Ἐκκλησίας πύο συνειδητή καί γι' αὐτό λατρεία λογική.

Μέ τά ψυχοφελῆ, τέλος, συγγράμματά του συνετέλεσε ὥστε ἡ εὐσέβεια τοῦ λαοῦ νά παίρνη ἡσυχαστικό χαρακτήρα μέ προοπτική τήν κάθαρση τῆς καρδιᾶς καί τήν θέωση.

Ὁ ἅγιος Νικόδημος ἔδειξε ζωηρό ἐνδιαφέρον γιά τήν στερέωση τῆς Ὁρθόδοξου Παραδόσεως καί Ἀποστολικῆς Πίστεως στήν Ἐκκλησία καί ἀγωνίσθηκε γι' αὐτό. Ἔδειξε μέ τήν στάση του αὐτή τήν ἀδιάσπαστη συνέχεια μιᾶς παραδόσεως στήν Ἐκκλησία, ἡ ὁποία θέλει τούς μοναχούς εὐαίσθητους σέ θέματα πίστεως, μιᾶς παραδόσεως πού φθάνει στόν ἅγιο Γρηγόριο τόν Παλαμᾶ, τόν ὅσιο Μελέτιο τόν Ὁμολογητή, τόν ἅγιο Θεόδωρο τόν Στουδίτη, τόν ἅγιο Ἰωάννη τόν Δαμασκινό, τόν ἅγιο Μάξιμο τόν Ὁμολογητή, τούς Ὁσίους Σάββα τόν Ἱγιασμένο καί Θεοδόσιο τόν Κοινοβιάρχη καί μέχρις αὐτόν τόν Μέγα Ἀντώνιο.

Δέν εἶναι τυχαῖο ὅτι ἔλαβε θέσιν ὑπέρ τοῦ (ἀνα)βαπτισμοῦ τῶν Λατίνων ὡς ἀβαπτίστων, ὅτι διώρθωσε καί ἐτοίμασε πρός

ἔκδοσι τήν *Ἀλφαβηταλφάβητο* καί συνέγραψε τόν κατά πλάτος βίο τοῦ ὁσίου Μελετίου τοῦ Ὁμολογητοῦ, ὥστε ὁ φιλευσεβής ἀναγνώστης νά

«γνωρίσῃ τό φῶς τῆς ἐδικῆς μας ὀρθοδοξίας, καί τό σκότος τῆς ἐκείνων κακοδόξου αἱρέσεως· καί οὕτως νά στηρίζεται εἰς τά θεῖα δόγματα τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, καί νά ἀποφεύγῃ τά αἰρετικά καί ἀντίθεα φρονήματα τῆς Δυτικῆς»²⁸.

Εἶναι ἄξιον μνείας τό γράμμα πού ὁ ἅγιος Νικόδημος ἔγραψε πρός τόν ἐφησυχάζοντα τότε στό Ἱερόν Ὁρος Πατριάρχη ἅγιο Γρηγόριο τόν Ε΄ συνιστῶν τόν βαπτισμό Ρωμαιοκαθολικοῦ μοναχοῦ, ὁ ὁποῖος

«καταβαπτισμένος ὢν καί μεμολυσμένος τῷ τῶν λατίνων μολύσματι, προσέρχεται... ὅπως βαπτισθῆ τῷ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀνατολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ὀρθόδοξῳ βαπτίσματι»²⁹.

Τέλος, τό καθολικό ὑπέρ τῆς Ἐκκλησίας ἐνδιαφέρον τοῦ Ἀγίου φθάνει καί μέχρι τοῦ γυναικείου μοναχισμοῦ, τοῦ ὁποῖου ἐξαίρει τήν ἀξία καί σημασία γιά τήν ζωή τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι πολύ σημαντική ἡ ὑποσημείωσίς του στήν ἐρμηνεία τῆς Α΄ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῆς, ὅπου μεταξύ ἄλλων ἀναφέρει:

«Πόσον δέ καλόν καί ψυχοφελές ἔργον εἶναι νά κτίζονται εἰς κάθε τόπον μοναστήρια καλογραίων παρά τῶν χριστιανῶν ἐγὼ δέν δύναμαι νά παραστήσω διά λόγου. Ὅσοι γάρ χριστιανοί κτίζουν μοναστήρια καλογραίων εἰς τόν τόπον τους, αὐτοί ἀληθῶς κτίζουν ἕνα λιμένα, διά μέσου τοῦ ὁποῖου ἐλευθερῶνουν τὰς ψυχὰς ἀπό τήν φουρτοῦναν τοῦ κόσμου»³⁰.

Καί σπὴν συνέχεια συνιστᾶ ὁ ἅγιος Νικόδημος στοὺς Χριστιανούς νά φροντίζουν γιά τὴν ἐξοικονόμησι τῶν χρειωδῶν τῶν γυναικείων μοναστηρίων, προσθέτων ὅτι αὐτοὶ

«κάμνουν μίαν ἐλεημοσύνην, ὁποῦ ὑπερβαίνει ὅλας τὰς ἐλεημοσύνας, ὁποῦ ἤθελε κάμη τινάς εἰς ἄλλα πρόσωπα πτωχῶν καὶ ἀσθενῶν»³¹.

* * *

Ὁ ἅγιος Νικόδημος μέ τό συγγραφικό του ἔργο καί ἰδιαίτερος μέ τὴν ἀγιότητα τοῦ βίου του ἔγινε ἕνας οἰκουμενικός διδάσκαλος τῆς Ἐκκλησίας.

Ἄν καί, ὅπως φαίνεται ἀπό τά συγγράμματά του, εἶχε πλουσιωτέρα ἡσυχαστική πείρα ἀπό ὅ,τι κοινοβιακή, ἐν τούτοις ἔγινε ὁ χειραγωγός πολλῶν νέων παλαιότερα καί σήμερα πρὸς τόν κοινοβιακό μοναχισμό ἐν Ἀγίῳ Ὁρει καί ἐκτός αὐτοῦ.

Τό σημαντικό εἶναι ὅτι ἡ ὑπό εὐρεΐαν ἔννοια ἡσυχαστική του διδασκαλία, ἡ ἀποβλέπουσα σπὴν νηπτική ἐν καρδίᾳ ἐργασία τῶν μοναχῶν, βοήθησε νά γίνῃ κατανοητό, ὅτι καί ἡ ἄσκησις στά μοναχικά κοινόβια δέον νά εἶναι κατ' οὐσίαν ἡσυχαστική, ὁδηγοῦσα τοὺς θεοφιλῶς ἀγωνιζομένους μοναχοὺς σπὴν τελεία ἔνωση μέ τόν Θεό διά τῆς τελείας ὑπακοῆς, τῆς κατὰ τό δυνατόν ἀδιαλείπτου προσευκῆς καί λατρείας τοῦ Θεοῦ, τῆς θυσιαστικῆς φιλαδελφίας καί ἀνυποκρίτου ἀγάπης.

Παρακαλοῦμε τόν ὄσιο Πατέρα ἡμῶν Νικόδημο τόν Ἀγιορείτη νά πρεσβεύῃ γιά τοὺς ἀγωνιζομένους σήμερα μοναχοὺς καί μοναχές, γιά τὴν εὐστάθεια τῶν ἀγίων τοῦ Θεοῦ Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καί γιά τὴν Ὁρθόδοξο Πίστι μας, πού, ὅπως καί σπὴν ἐποχή του, ἔτσι καί σήμερα εἶναι φῶς τοῦ κόσμου καί ἡ μόνη ἐλπίδα του.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

1. Ἁγ Νικοδήμου Ἀγιορείτου, Ἀπολογία περὶ Μοναχισμοῦ, ἐν: Π. Μ. Σωτήρχου, *Ὁδηγὸς Ὁρθοδοξίας*, ἔκδ. Ὁρθοδόξου Κυψέλης (β' ἔκδοσις), σελ. 152-153.
2. *Πνευματικά Γυμνάσματα*, ἔκδ. Σωτ. Σχοινᾶ, Βόλος 1961, σελ. 115.
3. *Νέα Κλίμαξ*, Κων/λις 1844, σελ. 165.
4. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 166.
5. *Ἀπολογία περὶ μοναχισμοῦ*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 133-158.
6. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 152.
7. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 158.
8. *Νέα Κλίμαξ*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 5.
9. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 5-6.
10. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 7-8.
11. *Πνευματικά Γυμνάσματα*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 185-186.
12. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 189.
13. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 190.
14. *Συμβουλευτικόν Ἐγχειρίδιον*, ἔκδ. Συλλόγου "Ἁγιος Νικόδημος", Ἀθῆναι, σελ. 130.
15. *Χρηστοθήθεια τῶν Χριστιανῶν*, ἔκδ. Β. Ρηγοπούλου, Θεσ/νίκη 1974, σελ. 302.
16. *Ὁμολογία Πίστεως*, Βενετία 1819, σελ. 92-93.
17. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 92.
18. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 93-94.
19. *Πνευματικά Γυμνάσματα*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 115.
20. *Νέα Κλίμαξ*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 48.
21. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 8.
22. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 9.
23. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 168.

24. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 169.
25. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 10.
26. *Νέον Ἐκλόγιον*, Κων/λιν 1863, Προσίμιον, σελ. στ'.
27. *Συμβουλευτικόν Ἐγχειρίδιον*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 15.
28. *Νέον Ἐκλόγιον*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. ζ'.
29. *Περιοδικόν Ἀγιορεικῆ Βιβλιοθήκη*, τεῦχος πανηγυρικόν (Ἰούλ.-Αὐγ. 1955), σελ. 222.
30. *Αἱ ἸΔ' Ἐπιστολαί*, τόμ. Α', ἔκδ. Ὁρθοδόξου Κυψέλης, Θεσ/νίκη 1989, σελ. 486, ὑποσημ. 146.
31. *Ἐνθ' ἄνωτ.*

ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΑΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΙΣ^(*)

Πολλοί σήμερα μιλούν για παγκοσμιοποίηση. Ἐνῶ κάποιοι ὀλίγοι τὴν σχεδιάζουν καὶ τὴν προετοιμάζουν. Παγκοσμιοποίηση στὴν οἰκονομία, στὴν δημιουργία ἑνὸς ὑπερκράτους, στὴν θρησκεία.

Ἡ παγκοσμιοποίηση φαίνεται νὰ εἶναι καὶ ὁ στόχος τοῦ κινήματος τῆς “Νέας Ἐποχῆς” πού ἀποβλέπει στὴν ἀντικατάστασι τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὸν Ἀντίχριστο. Ἡ Βασιλεία τοῦ Ἀντιχρίστου, κατὰ τοὺς νεοεποχίτας, θὰ ἀρχίσῃ μὲ τὴν γ΄ χιλιετία μ.Χ. Ὁ ΙΧΘΥΣ (Ἰησοῦς Χριστός Θεοῦ Υἱός Σωτήρ) θὰ ἀντικατασταθῇ μὲ τὸν Ὑδροκόο (Σύμβολο τοῦ Ἀντιχρίστου).

Ἡ παγκοσμιοποίηση δέν θὰ εἶναι ἐφικτή, ἐάν καὶ οἱ θρησκείες δέν παραιτηθοῦν ἀπὸ τὴν ἀξίωσί τους, ὅτι ἔχουν τὴν ἀπόλυτη Ἀλήθεια, καὶ ἐάν δέν δεχθοῦν νὰ προχωρήσουν σὲ μία ὑπερθρησκεία, ἕνα μίγμα θρησκειῶν.

Ἔτσι βλέπουμε τὸ πρωτοφανές γεγονός Χριστιανοί, Ἰουδαῖοι, Μουσουλμᾶνοι, Βουδισταί, Εἰδωλολάτραι, νὰ συμπροσεύχωνται γιὰ τὴν εἰρήνη καὶ νὰ προχωροῦν σὲ διαθρησκειακούς διαλόγους, στοὺς ὁποίους ὑπερτονίζεται ὅτι (οἱ μονοθεϊστικές θρησκείες) ἔχουμε ἕνα κοινὸ Θεό.

(*) Ἐόρτιος χαιρετισμός τοῦ Καθηγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς μας ἐπὶ τῇ ἐορτῇ τῶν Χριστουγέννων 1998.

Σ’ αὐτούς τοὺς διαλόγους οἱ συμμετέχοντες Χριστιανοί, καὶ δυστυχῶς καὶ ὀρθόδοξοι κληρικοί καὶ λαϊκοί, δέν ὁμολογοῦν τὸν Τριαδικὸ Θεὸ καὶ τὸν Ἐνανθρωπήσαντα Υἱὸ καὶ Λόγο τοῦ Θεοῦ.

Μέ πολύ λύπη διαβάσαμε, ὅτι τελευταῖα στὴν Ρουμανία ἔλαβε χώρα πανθρησκειακὴ συγκέντρωσι καὶ προσευχὴ ὑπὲρ τῆς εἰρήνης μὲ τὴν συμμετοχὴ καὶ τινῶν ὀρθοδόξων Πατριαρχῶν καὶ Ἀρχιεπισκόπων. Ἀρνήθηκε, εὐτυχῶς, κάθε συμμετοχὴ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος.

Σχεδιάζεται λοιπὸν μία παγκοσμιοποίησης ὄχι μόνο χωρὶς Χριστό ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ.

Τὸ ὑπερκράτος, ἡ ὑπεροικονομία, ἡ ὑπερθρησκεία δέν θὰ ὑπηρετοῦν τὸν Χριστό καὶ τὸν Ἄνθρωπο, ὡς Εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὸν Ἀντίχριστο καὶ ὅσους προσκυνήσουν τὸν Ἀντίχριστο. Σ’ αὐτὴ τὴν παγκοσμιοποίηση οἱ διάφοροι θεσμοὶ θὰ ἀφαιροῦν τίς ἐλευθερίες τῶν ἀνθρώπων προκειμένου οἱ ἄνθρωποι νὰ γίνουν πόνια στὰ χέρια τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς.

Κάτι τέτοιο ἄρχισε νὰ γίνεται καὶ στὴν πατρίδα μας, ὅπου θεσμοὶ ἔξωθεν ἐρχόμενοι ἐπιβάλλονται στὸν λαὸ μας. Ὅλοι θὰ ἐλέγχωνται μὲ παγκόσμιο φακέλλωμα. Ἀνησυχίσαμε γιὰ τὴν Συνθήκη Σένγκεν, ἐπειδὴ τὴν εἶδαμε σάν πρόδρομο τοῦ παγκοσμίου φακελλώματος.

Τὸ ὅτι οἱ ἀνησυχίες μας δέν εἶναι ἀνυπόστατες ἀποδεικνύει τὸ γεγονός, ὅτι βάσει τῆς Συνθήκης αὐτῆς οἱ Ὀρθόδοξοι Βαλκάνιοι ἀδελφοί μας δυσκολεύονται νὰ ἔλθουν στὴν πατρίδα μας. Λειτουργεῖ δηλαδή ἡ Συνθήκη καὶ εἰς βᾶρος τῆς Ὀρθοδοξίας.

Ὡς Ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ ἀρνούμεθα νὰ δεχθοῦμε καὶ νὰ συμπράξουμε σὲ παγκοσμιοποιήσεις τύπου “Νέας Ἐποχῆς”.

Ἡ ἀληθινή παγκοσμιοποίησις ἄρχισε μέ τήν Σάρκωσι τοῦ Θεοῦ Λόγου, πού προσέλαβε ὀλόκληρη τήν ἀνθρωπίνη φύσι καί ἔνωσε “τά τό πρῖν διεστῶτα” καί ἀνέστησε “παγγενῆ τόν Ἀδάμ”. Ὁ Ἰησοῦς Χριστός εἶναι ὁ ἀληθινά Παγκόσμιος ἄνθρωπος. Καί τοῦτο διότι *“ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδέ Ἕλληνα, οὐκ ἔνι δούλος οὐδέ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καί θῆλυ· πάντες γάρ ὑμεῖς εἰς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ”* (Γαλ. γ΄ 28).

Κάθε χριστιανός πού ἐνώνεται μέ τόν Χριστό καί πού ὁ Χριστός ζῆ ἐν αὐτῷ καί αὐτός ἐν τῷ Χριστῷ, γίνεται ἐπίσης παγκόσμιος Χριστιανός. Ἀγκαλιάζει ὅλους τούς ἀνθρώπους ἀδιακρίτως φύλου, γλώσσας, θρησκείας, ἐθνικότητας. Γίνεται ἕνας καθολικός ἄνθρωπος, μικρόκοσμος καί συγχρόνως μακρόκοσμος, γιατί περιέχει μέσα του ὅχι μόνο ὅλη τήν ἀνθρωπότητα ἀλλά καί ὅλη τήν κτίσι.

Πῶς εἶναι δυνατόν ἕνας θεωμένος Χριστιανός νά μὴν εἶναι ἕνας παγκόσμιος καί καθολικός ἄνθρωπος;

Τέτοιοι παγκόσμιοι ἄνθρωποι ἦσαν οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι, οἱ παλαιοί καί νέοι Μάρτυρες, οἱ Ἀσκηταί, οἱ ἐν τῷ κόσμῳ ἄνθρωποι τῆς ἀγάπης καί τῆς θυσίας.

Ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός εἶναι παγκόσμιος, γιατί θυσιάστηκε γιά ὅλο τόν κόσμο.

Ὁ Ἀντίχριστος καί οἱ ὀπαδοί του σφετερίζονται τόν τίτλο τοῦ παγκοσμίου. Καί τοῦτο γιατί δέν θυσιάζονται γιά τούς ἀνθρώπους, ἀλλά θυσιάζουν τούς ἀνθρώπους ἐν ὀνόματι κάποιας ἰδεολογίας παγκοσμιοποίησεως.

Κατά τούς χρόνους τῆς ἐλεύσεως τοῦ Κυρίου ἡ Ρώμη εἶχε ἐπιτύχει κάποια παγκοσμιοποίησι, τήν “Pax Romana”. Ὅμως αὐτή βασιζόταν στήν διάκρισι ἐλευθέρων καί δούλων, ἐκμεταλλευτῶν καί ἐκμεταλλευομένων καί προϋπέθετε τήν λατρεία τῶν εἰδώλων

καί τοῦ Ρωμαίου Αὐτοκράτορος, στό πρόσωπο τοῦ ὁποίου οἱ χριστιανοί ἔβλεπαν τόν πρόδρομο τοῦ Ἀντικρίστου.

Μεταξύ ἐκείνης καί τῆς σημερινῆς παγκοσμιοποίησεως ὑπάρχουν πολλά τά κοινά.

Ὅπως ψάλλει ἡ Ἐκκλησία μας κατά τόν Ἑσπερινό τῶν Χριστουγέννων:

«Αὐγούστου μοναρχήσαντος ἐπί τῆς γῆς, ἡ πολυαρχία τῶν ἀνθρώπων ἐπαύσατο· καί σοῦ ἐνανθρωπήσαντος ἐκ τῆς Ἀγνῆς, ἡ πολυθεΐα τῶν εἰδώλων κατήργηται. Ὑπό μίαν βασιλείαν ἐγκόσμιον, αἱ πόλεις γεγέννηται· καί εἰς μίαν Δεσποτείαν Θεότητος, τά ἔθνη ἐπίστευσαν. Ἀπεγράφησαν οἱ λαοί, τῷ δόγματι τοῦ Καίσαρος· ἐπεγράφημεν οἱ πιστοί, ὀνόματι Θεότητος, σοῦ τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Θεοῦ ἡμῶν. Μέγα σου τό ἔλεος, δόξα σοι».

Κάθε χωρίς Χριστόν μοναρχία καί παγκοσμιοποίησις ἔμπορεῖ νά καταργῆ τήν πολυαρχία τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλά τήν πολυθεΐα τῶν εἰδώλων, τίς λογιῆς-λογιῆς εἰδωλοποιήσεις ψευδῶν θεῶν καί ἰδεολογιῶν μόνον ὁ ἐνανθρωπήσας ἐκ τῆς Ἀγνῆς Χριστός καταργεῖ.

Ἀπεγράφησαν τότε οἱ λαοί “τῷ δόγματι τοῦ Καίσαρος” καί ἀπογράφονται σήμερα στίς διάφορες κρατικές καί ὑπερκρατικές ἐξουσίες.

Ὅμως οἱ Χριστιανοί δέν ἀρκοῦνται σ’ αὐτήν τήν ἀπογραφή. Γιατί εἶναι ἀνθρωποκεντρική πού κάποτε γίνεται καί δαιμονική.

Ζητοῦν νά ἀπογραφοῦν καί ἐπιγραφοῦν στό ὄνομα τοῦ Θεανθρώπου Χριστοῦ.

Ζητούμε παγκοσμιοποίησι θεανθρώπινη, παγκοσμιοποίησι στό
Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τήν Ἐκκλησία.

Ἐκεῖ εἶναι ἡ ἐλπίδα μας καί γι' αὐτήν ὁ ἀγώνας μας.

Ὡς Χριστιανοί δέν προσκυνούμε ὑπερανθρώπους, ἰδεολογίες,
εἰδῶλα, ψευδοσωτήρες.

Προσκυνούμε μόνον τόν ἐν Βηθλεέμ τεχθέντα Κύριον Ἰησοῦν
Χριστόν. Τόν ταπεινόν Ἰησοῦν. Αὐτόν πού μᾶς ἐλύτρωσε μέ
τόν Σταυρό καί τήν Ἀνάστασί Του. Καί τόν ἱκετεύουμε νά δώση
πλουσία τήν χάρι Του στόν λαό Του καί σέ μᾶς, νά μή παρα-
συρθοῦμε ἀπό τούς ψευδοπροφήτες, ἀλλά νά μείνουμε πιστοί
στό ὄνομά Του ἄχρι θανάτου.

Χριστούγεννα 1998

ΤΟ ΛΥΤΡΩΤΙΚΟ ΠΑΘΟΣ ΚΑΙ Η ΣΙΩΠΗ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ(*)

Εορτάζοντας τά ἅγια Πάθη τοῦ Κυρίου μας γιά μιά ἀκόμη φορά θά διαπιστώσουμε ὅτι ὁ Θεάνθρωπος Χριστός δικάζει τούς ἀνθρώπους ἢ μᾶλλον οἱ ἀνθρώποι δικάζονται λαμβάνοντας διαφοροτική στάσι ἀπέναντί Του.

Ὅπως λέγει ὁ θεῖος Χρυσόστομος, κατά τήν θριαμβευτική εἴσοδο τοῦ Κυρίου στήν ἀγία Πόλι Ἱερουσαλήμ οἱ παῖδες εὐφημοῦν καί ψάλλουν τό Ὡσαννά, ἀλλά οἱ Πρεσβύτεροι, οἱ Γραμματεῖς καί οἱ Φαρισαῖοι προσποιοῦνται ὅτι τόν ἀγνοοῦν καί ἐρωτοῦν ποίος εἶναι αὐτός, καί προτοιμάζουν τήν θανάτωσί Του.

Τήν διαφοροποίησι τῶν ἀνθρώπων ἔναντι τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ διαπιστώνουμε καί κατά τήν διάρκεια τοῦ θείου Πάθους. Οἱ θεοκτόνοι τόν ὑβρίζουν, τόν βασανίζουν, τόν ἐξευτελίζουν, τόν σταυρώνουν. Οἱ πιστοί μαθηταί καί μαθήτριά ἀκολουθοῦν καί συμμετέχουν στήν ὁδύνη τοῦ Διδασκάλου.

Ὁ Ἰούδας προδίδει, ὁ Ἰωάννης ὁ Θεολόγος μέ τήν Παρθένο Μαρία, τήν Μαρία τοῦ Κλωπᾶ καί τήν Μαρία τήν Μαγδαληνήν στέκονται κοντά στόν Σταυρό.

(*) Ἐόρτιος χαιρετισμός τοῦ Καθηγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς μας ἐπί τῇ εορτῇ τοῦ Πάσχα 1999.

Ὁ εὐγνώμων ληστής πιστεύει καί σώζεται. Ὁ ἀμετανόητος ληστής βλασφημεῖ καί χάνεται.

Ὁ ἱερός Αὐγουστῖνος παρετήρησε: «Γνωρίζω τρεῖς σταυρούς: Ἐνα σταυρό πού σώζει. Εἶναι ὁ Σταυρός τοῦ Χριστοῦ. Ἐνα σταυρό, διά τοῦ ὁποῖου σώζεται ὁ ἄνθρωπος. Εἶναι ὁ σταυρός τοῦ καλοῦ ληστοῦ, τοῦ ἐκ δεξιῶν τοῦ Χριστοῦ σταυρωθέντος. Γνωρίζω κι ἕνα τρίτο σταυρό, πού σέ κάνει νά χάνεσαι γιά τήν αἰωνιότητα. Εἶναι ὁ σταυρός τοῦ ἐξ ἀριστερῶν τοῦ Χριστοῦ σταυρωθέντος ληστοῦ. Οἱ τύποι αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων, τῶν δύο ληστῶν, ἀντιπροσωπεύουν ὅλη τήν ἀνθρωπότητα».

Τόν δικασμό τῶν ἀνθρώπων ἔναντι τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ εἶχε ἤδη προφητεύσει ὁ δίκαιος Συμεών, ὅταν δέχθηκε στίς ἀγκάλες του τό θεῖο Βρέφος στόν Ναό τοῦ Σολομῶντος: «Ἰδού οὗτος κεῖται εἰς πῶσιν καί ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῇ Ἰσραήλ καί εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον» (Λουκ. β' 34).

Σήμερα, στό τέλος τοῦ 20οῦ αἰῶνος μ.Χ., ἡμποροῦμε νά ἰδοῦμε μέσα στά δύο χιλιάδες αὐτά χρόνια νά ἐπαναλαμβάνεται ἡ ἴδια διαφοροποίησις καί ὁ Χριστός νά εἶναι σημεῖο ἀντιλεγόμενον.

Στήν ἴδια τήν Ὁρθόδοξο Ἑλλάδα μας βλέπουμε πολλούς νά πιστεύουν, νά λατρεύουν, νά ἀκολουθοῦν τόν Κύριον Ἰησοῦν, νά μετανοοῦν. Βλέπουμε ὅμως καί ἄλλους νά τόν ἀρνοῦνται, νά εἶναι ἀδιάφοροι ἀπέναντί Του, νά τόν πολεμοῦν, νά προσπαθοῦν νά παρασύρουν τόν λαό μας καί τά νειᾶτα μας στήν ἀθεΐα, στήν πανθησκεία τῆς Νέας Ἐποχῆς.

Ὁ Κύριος πρό τοῦ Πιλάτου καί τῶν σταυρωτῶν Του σιωπᾶ. Καί σήμερα πάσχει καί σιωπᾶ.

Πάσχει, γιατί αὐτοί πού τόν ἀρνοῦνται αὐτοκαταδικάζονται νά ὑπάρχουν αἰώνια στό σκότος τό ἀπροσπέλαστο ἀπό τό Φῶς τοῦ Προσώπου Του.

Σιωπᾶ, γιατί σέβεται τὴν θεοδώρητο ἐλευθερία μας.

Σιωπᾶ, ἀλλὰ καὶ περιμένει τὴν μετάνοιά μας.

Τὴν σιωπὴ Του ὁ Κύριος λυεῖ γιὰ λίγο, ὅταν αἴρων τὸν Σταυρὸ Του καὶ ἀνερχόμενος στὸν Γολγοθᾶ βλέπει νὰ τὸν ἀκολουθοῦν «πολὺ πλῆθος τοῦ λαοῦ καὶ γυναικῶν, αἱ καὶ ἐκόπτοντο καὶ ἐθρήνουν αὐτόν, στραφεῖς δὲ πρὸς αὐτάς ὁ Ἰησοῦς εἶπε· θυγατέρες Ἱερουσαλήμ μὴ κλαίετε ἐπ' ἐμέ, πλὴν ἐφ' ἑαυτάς κλαίετε καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν» (Λουκ. κγ' 28).

* * *

Ἡ ἄρνησις τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ δέν μένει χωρὶς συνέπειες στὴν προσωπικὴ ἱστορία τοῦ κάθε ἀνθρώπου ἀλλὰ καὶ στὴν ἱστορία τῶν ἐθνῶν.

Ὁ ἅγιος καὶ σοφὸς Σέρβος ἐπίσκοπος Νικόλαος Ζίτσης ἀναφέρει παραβολικὰ τὴν συνομιλία Χριστοῦ καὶ Εὐρώπης. Ὁ Κύριος παραπονεῖται ὅτι, ἐνῶ ἐκεῖνος τῆς προσέφερε τὴν Ἀλήθειά Του, τὸ Εὐαγγέλιό Του, ἡ Εὐρώπη τὸν ἀρνεῖται, τὸν ἀπορρίπτει, τὸν ἐκδιώκει ἀπὸ τῶν ὀρίων αὐτῆς. Μετὰ τὸ τέλος τῆς συνομιλίας αὐτῆς, πού εἶναι καὶ σάν δίκη, ὁ προορατικὸς ἐπίσκοπος ἐπιλέγει: «*Ἀδελφοί μου, ἡ συζήτησις ἐτελείωσεν εἰς τὰς ἡμέρας μας. Ὁ Χριστὸς ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὴν Εὐρώπην, ὅπως κάποτε ἀπὸ τὴν χώραν τῶν Γαδαρηνῶν, ὅταν οἱ Γαδαρηνοὶ τὸ ἐζήτησαν. Μόλις ὁμως αὐτὸς ἔφυγεν, ἦλθε πόλεμος, ὀργή, τρόμος καὶ φρίκη, κατάρρευσις, καταστροφή. Ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Εὐρώπην ὁ προχριστιανικὸς βαρβαρισμὸς, ἐκεῖνος τῶν Ἀβάρων, τῶν Οὐννων, τῶν Λογγοβάρδων, μόνον ὅτι ἦτο ἑκατὸν φορές φρικωδέστερος. Ὁ Χριστὸς ἐπῆρε τὸν Σταυρὸν Του καὶ τὴν εὐλογίαν Του καὶ ἀπεμακρύνθη. Ἔμεινε ζόφος καὶ δυσωδία. Καὶ σεῖς τώρα ἀποφασίστε μέ ποιὸν θά ὑπάγετε, ποιὸν θά ἀκολουθήσετε: τὴν σκοτεινὴν καὶ δυσώδη Εὐρώπην ἢ τὸν Χριστόν» (Ἀρχιμ. Ἰουστίνου Πόπο-*

βιτς, *Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία καὶ Οἰκουμενισμὸς*, ἔκδ. Ὁρθοδ. Κυψέλης 1974, σ. 252).

Ἡ προφητικὴ φωνὴ τοῦ ἁγίου ἐπισκόπου ἐπαλήθευσε. Ἀκολούθησε ὁ Β' παγκόσμιος πόλεμος πού φανέρωσε τὴν βαρβαρότητα πού ἐπικράτησε στὴν Εὐρώπην. Ὁ ἴδιος συνελήφθη ἀπὸ τοὺς Ναζὶ μαζί μέ τὸν Πατριάρχη τῶν Σέρβων Γαβριήλ καὶ ἐνεκλείσθη στό Ντακάου. Ἔτσι ἔλαβε καὶ ὁ ἴδιος προσωπικὴ ἐμπειρία τῆς βαρβαρότητας.

Ἡ Εὐρώπη, γιὰ τὴν ὁποία ὁμιλεῖ ὁ μακαριστὸς Ἱεράρχης εἶναι ἡ Εὐρώπη τῆς ἀθεΐας, τοῦ ὀρθολογισμοῦ, τῆς φιλαυτίας, τῆς ἠθικῆς ἀσυδοσίας, τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν πτωχῶν καὶ ἀδυνάτων ἀνθρώπων καὶ λαῶν, τῆς αὐτοθεώσεως, τῆς ἀμετανοσίας. Παρόμοια εἶναι καὶ ἡ κατάστασις τῆς Ἀμερικῆς καὶ κάθε ἄλλης χώρας καὶ κοινωνίας, στὴν ὁποία ἐπικρατεῖ αὐτὸ τὸ πνεῦμα.

Αὐτὴ ἡ Εὐρώπη καὶ Ἀμερικὴ προσπαθοῦν σήμερα, προφασιζόμενα προφάσεις ἐν ἀμαρτίαις, νὰ συντρίψουν τὴν Ὁρθόδοξο Σερβία. Ἡ ἀσπλαχνία συναγωνίζεται μέ τὴν ὑποκρισία.

Κάθε ἀνθρωποκτόνος εἶναι καὶ θεοκτόνος, γιατί κάθε ἀνθρώπος εἶναι πλασμένος κατ' εἰκόνα τῆς Εἰκόνος τοῦ Θεοῦ, τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀλλὰ κάθε θεοκτόνος-ἀνθρωποκτόνος εἶναι καὶ αὐτοκτόνος, καθὼς παρατηρεῖ ὁ ἐπίσης Σέρβος σοφὸς καὶ ἅγιος κῆρυξ τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Θεανθρώπου Χριστοῦ, π. Ἰουστίνος Πόποβιτς.

Ὁ θεοκτόνος Ἰούδας κατήντησε αὐτοκτόνος. Οἱ θεοκτόνοι σταυρωταὶ τοῦ Κυρίου ἐπλήρωσαν ἐπίσης ἀκριβὰ τὸ τίμημα τῆς θεοκτονίας τους. Ὅχι γιατί ὁ Χριστὸς τοὺς ἐτιμώρησε, ἀφοῦ ὁ ἴδιος νύκετο γιὰ τὴν συγκώρησίν τους (Πάτερ ἄφες αὐτοῖς· οὐ γάρ οἶδασι τί ποιοῦσι), ἀλλὰ γιατί οἱ ἴδιοι προτίμησαν τὸ σκότος ἀπὸ τὸ φῶς.

Οί σημερινοί άνθρωποκτόνοι δέν γνωρίζουν ὅτι κάθε βόμβα καί πύραυλος πού ἐκτοξεύουν κατά ἀνυπερασπίστων ἀνθρώπων πλήττει πρῶτα αὐτούς τούς ἰδίους, φυγαδεύει τήν ἀγάπη, καί ὁ πλασμένος γιά φιλανθρωπία ἄνθρωπος γεμίζει ἀπό μισανθρωπία.

Γιά ποιούς νά πρωτοκλαύσουμε; Γι' αὐτούς πού ἀνελέντα πλήττονται ἀπό τίς βόμβες καί τούς πυραύλους ἢ γι' αὐτούς πού τά ἐκτοξεύουν;

ἽΟλες οἱ ἁμαρτίες τῶν ἀνθρώπων ἀνασταυρώνουν τόν Χριστό. Μεγαλύτερη ὅμως ἁμαρτία ἀπό τόν πόλεμο δέν ὑπάρχει. Ἡ Ἄμερική καί ἡ Εὐρώπη δίνουν ἐξετάσεις καί φανερόνουν τό ἀληθινό τους πρόσωπο, πού κρύβεται πίσω ἀπό τό προσωπεῖο.

Θά πρέπει νά προβληματισθοῦμε πολύ οἱ Νεοέλληνες, πού ἔχουμε ἀναγάγει τήν πνευματικά ἀνεπιφύλακτο ἔνταξι μας στήν Εὐρωπαϊκή Ἐνωσι σέ σύγχρονη “μεγάλη ἰδέα” τοῦ Γένους.

Δέν θέλω νά καταδικάσω συνολικά τούς λαούς αὐτούς, γιατί γνωρίζω ὅτι ὑπάρχουν ἀνάμεσά τους καί ψυχές εὐαίσθητες, πνευματικές καί φιλάνθρωπες. Ὅμως δέν ἐπικρατοῦν αὐτοί, ἀλλά “οἱ τούς πολέμους θέλοντες”.

Οἱ ἐξουσίες τῆς μεταχριστιανικῆς Ἀμερικῆς καί Εὐρώπης φαίνεται νά μή ἔχουν πολλή σχέση μέ τόν Πάσχοντα Χριστό. Γι' αὐτό ἄλλως τε οὔτε κατά τήν ἡμέρα τοῦ Πάσχα τους δέν διέκοψαν τούς ἀνελέπτους βομβαρδισμούς.

Ὁ Ἰησοῦς Χριστός πάσχει. Ὁ Σερβικός λαός πάσχει. Οἱ πρόσφυγες τοῦ Κοσσυφοπεδίου, θύματα τῆς σκληρότητας τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς, πάσχουν.

Συμπάσχουμε καί ἐμεῖς μαζί τους.

Ἄτενίζουμε τόν Πάσχοντα Κύριο καί τόν βλέπουμε νά σιωπᾷ.

Κύριε, γνωρίζουμε ὅτι ἡ σιωπή Σου δέν σημαίνει καί ἀδιαφορία Σου. Ὁ χρόνος θά δείξει πού ἀποβλέπει ἡ παιδαγωγία

τῆς σιωπῆς Σου καί τῆς ἀνοχῆς Σου. Ἐμεῖς ὅμως, περιορισμένοι στόν χρόνο, βοῶμεν μετά τοῦ Προφήτου Σου καί τῆς Ἐκκλησίας Σου: Κύριε «ἐξέγειρον τήν δυναστείαν Σου καί ἐλθέ εἰς τό σῶσαι ἡμᾶς» (Ψαλμ. 79, 2), τούς Ὁρθοδόξους Σέρβους, τούς πρόσφυγες Κοσσοβάρους καί κάθε διωκόμενο καί βασανιζόμενο λαό.

* * *

Στό βαθύ σκότος, πού μᾶς καλύπτει σήμερα λόγω καί αὐτῶν τῶν γεγονότων καί τῶν πιθανῶς ἐπερχομένων δεινῶν, ὑπάρχει ἕνα φῶς. Φῶς ἄκτιστο καί αἰώνιο. Τό Φῶς τῆς Ἀναστάσεως.

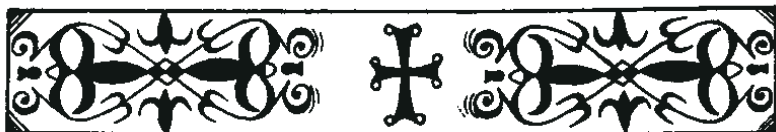
Τόν τελευταῖο λόγο στόν κόσμο δέν τόν ἔχει ὁ διάβολος, ἡ ἁμαρτία, ὁ θάνατος. Οὔτε ὁ κ. Κλίντον καί οἱ Εὐρωπαῖοι ἡγέτες μέ τούς πυραύλους καί τίς βόμβες τους. Τόν τελευταῖο λόγο ἔχει ὁ Σταυρωθείς καί Ἀναστάς Κύριος, ὁ μόνος Κύριος τῆς Ἱστορίας, διά τόν ὁποῖον «ἐκτίσθη τά πάντα, τά ἐν τοῖς οὐρανοῖς καί τά ἐπί τῆς γῆς, τά ὄρατά καί τά ἀόρατα ... τά πάντα δι' αὐτοῦ καί εἰς αὐτόν ἔκτισται καί αὐτός ἐστι πρό πάντων, καί τά πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκε» (Κολασ. α' 16-17).

Κύριε, ζητοῦμε τήν Χάρι Σου νά κρατήσουμε γρηγοροῦσα τήν συνειδησί μας, νά εἴμαστε πάντα μέ τό μέρος τῶν βαίτοφόρων παιδιῶν τῆς Ἱερουσαλήμ, τῶν πιστῶν μαθητῶν Σου, τοῦ εὐγνωμονος ληστοῦ.

Κύριε, φύλαξέ μας ἀπό τά μεγάλα καί φρικτά ἁμαρτήματα τῆς θεοκτονίας καί τῆς ἀνθρωποκτονίας πού κατανοῦν σέ αὐτοκτονία.

Σῶσον Κύριε τόν λαόν Σου καί εὐλόγησον τήν κληρονομίαν Σου νίκας κατά βαρβάρων δωρούμενος καί τό σόν φυλάττων διά τοῦ Σταυροῦ Σου πολίτευμα.

Χριστός Ἀνέστη. Ἀληθῶς Ἀνέστη! Ἁγιον Πάσχα 1999

ΑΓΙΟΡΕΙΤΕΣ ΝΕΟΗΣΥΧΑΣΤΕΣ ΠΑΤΕΡΕΣ

Μοναχοῦ Μωυσέως Ἀγιορείτου

Μετά τήν ἀναγέννηση τοῦ 18ου αἰῶνος, μέ τή δράση τοῦ νεοησυχαστικοῦ κινήματος τῶν λεγομένων Κολλυβάδων, καί πρωτεργάτες τούς ὁσίους Παῖσιο Βελιτσκόφσκυ († 1794), ὁ ὁποῖος ὡς ἄλλος Γρηγόριος Σιναΐτης († 1346) ἐργάζεται μεταφραστικά καί ἱεραποστολικά σέ ὅλα τά Βαλκάνια· Νικόδημο τόν Ἀγιορείτη († 1809), τόν σοφό διδάσκαλο καί νέο Γρηγόριο Παλαμά († 1359)· Μακάριο Νοταρά καί πρώην Κορίνθου († 1805), τόν ἄλλο ἱερό Φώτιο († 899) καί Ἀθανάσιο Πάριο († 1813), τόν ἀκαταμάχητο ὑπερασπιστή τῶν ὀρθῶν δογμάτων, ὡς ἄλλο ἅγιο Μάρκο τόν Εὐγενικό († 1445), ἔχουμε μία χορεία ἐναρέτων φίλων τῆς νοεῶς προσευχῆς. Μέ πρώτους τούς ἐξόριστους ἱεροπρεπεῖς Κολλυβάδες πού ἐργάσθηκαν πλούσια σέ νησιά τοῦ Αἰγαίου καί ἄλλους τόπους καί μετέφεραν σέ πολλά λαϊκά στρώματα τήν εὐωδία τοῦ ἁθωνικοῦ ἀρώματος, πού λέγεται νοερά ἄθληση, νοερά προσευχή, εὐχή τοῦ Ἰησοῦ, δηλαδή ἡ ἐπανάληψη τοῦ ὀνόματος· Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ἐλέησόν με, καί μέ μερικές μικρές παραλλαγές. Παρακάτω θά δοῦμε μερικούς Ἀγιορεῖτες νεοησυχαστές πατέρες.

Τό 1851 συγγράφεται ἡ “Νηπτική θεωρία” περιέχουσα «λόγους εἴκοσιν Ἀνωνύμου τινός ἀγιορείτου Ἀπελπισμένου ἐπικληθέντος, ἐν οἷς ἀκριβῶς, ἀφ’ ὧν διά τῆς πείρας ἔμαθε καί ἔπαθε, τόν τρόπον τῆς ἐνάργεως καί ὁδηγίαν τῆς προοδεύσεως καί ἀπλανῆ τελείωσιν

τῆς ἀτελοῦς νοεῶς ἐργασίας, τῆς, παρά τῶν θεσπεσίων Ὀσίων Πατέρων ἄνωθεν παραδεδομένης, καλουμένης νοεῶς προσευχῆς, ἵνα ἐκ προχείρου ἔχωσιν οἱ ποθοῦντες εἰσελθεῖν εἰς τόν ἱερόν ἀγῶνα ταύτης τῆς συντόμως (δι’ ἀγῶνων) εἰσαγωγῆς ἐν τῇ ἐπουρανίῳ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ Βασιλείᾳ». Μέ τόν ἀπλό ἀλλά γλαφυρό τρόπο του, ὁ ἀφιλόδοξος, ταπεινός, ἀνώνυμος συγγραφέας –μερικοί τόν ταυτίζουν μέ τόν διάσημο ἡσυχαστή παπα Χαρίτωνά τόν ἐρημίτη († 1906)– θέλει νά βοηθήσει τούς ἐργάτες τῆς προσευχῆς καί λέγει πῶς θά προετοιμαστοῦν γι’ αὐτή: «Ἡ παντοτινή νηστεία, ἡ ἄμετρος κακοπάθεια καί ταλαιπωρία τοῦ σώματος, ἡ ὑπερβολική ταπεινώσις». Ὁ ταπεινός, συνεχίζει νά λέει καί νά ἐπιμένει, «ἔχει τήν καρδίαν του τεταπεινωμένην καί συντετριμμένην ἀπό τήν βίαν τῆς εὐχῆς, εὐθύς ὅπου ἤθελεν ἐμβῆ μέσα εἰς τήν ἐκκλησίαν, πάραυτα τόν ἀρπάζει καί τόν περικυκλώνει μία ἀληθινή καί ζωηρά εὐλάβεια εἰς τόν Θεόν καί εἰς τά θεῖα· καί τόσον τόν περικυκλώνει ἡ θεϊκή εὐλάβεια, ὥστε ὅπου καί αὐτός ὁ ἴδιος καταλαμβάνει τήν ἐνέργειάν της, διότι τοῦ φαίνεται πλέον καί εἶναι πεπεισμένος ὅτι στέκεται ὄχι εἰς τήν ἐπίγειον ταύτην ἐκκλησίαν, ἀλλά τοῦ φαίνεται ἀπό τήν χαράν του ὅτι στέκεται εἰς τήν ἄνω Ἱερουσαλήμ».

Ὁ ἱερομόναχος Ἀρσένιος ὁ Πνευματικός († 1846) ἦταν ἀπό τή Ρωσία κι ἔζησε μία εἰκοσιπενταετία μέ αὐστηρότατη ἄσκηση σέ κελλία τῆς μονῆς Ἰβήρων καί ἀλλοῦ. Τετάρτη καί Παρασκευή εἶχε τέλεια ἄσιτία καί τίς ὑπόλοιπες ἡμέρες μονοφαγία καί γιά πολλά ἔτη τό φαγητό του ἦταν ἀλάδωτο. Ὁ νυκτερινός ὕπνος του ἦταν πολύ ὀλιγόωρος καί κοιμόταν καθιστός. Ἀσχοῦσε ἐπιμελημένα τή νοερά προσευχή. Οἱ θεῖες λειτουργίες του ἦταν πάντα ἔνδακρεις. Ἀγαποῦσε νά μιλά, ἄν ποτέ μιλοῦσε, μόνο γιά τήν

προσευχή. Προτιμοῦσε νά δίνει παρά νά παίρνει. Ὑπέφερε πραγματικά ὅταν τόν τιμοῦσαν οἱ ἄνθρωποι. Τόν ἴδιο τρόπο ζωῆς καί ἀσκήσεως εἶχε καί ὁ ὑποτακτικός του Νικόλαος († 1840). Οἱ μαθητές του δέν ἄντεχαν τή μεγάλη του φτώχεια. Τό μόνο πού ἐπέμενε ἦταν ἡ τήρηση τοῦ κανόνος τῆς προσευχῆς, ἡ συνεχῆς μνήμη τοῦ Θεοῦ, ἡ ἐπίκληση τοῦ ἁγίου ὀνόματός του. Ἡ κοίμησή του ἦταν ὀσιακή.

Ὁ Γέροντας Ἰωάννης († 1843) ἦταν κι αὐτός Ρῶσος στήν καταγωγή. Μαθήτεψε γιά ἓνα διάστημα στόν διάσημο στάρετς ὄσιο Παῖσιο Βελιτσκόφσκυ στή μονή Νεάμτς τῆς Μολδαβίας, πού εἶχε περίπου χίλιους μοναχοῦς. Ὁ στάρετς δεχόταν ὄσους ὑπέμεναν τίς στερήσεις μαζί του, μόνο καί μόνο γιά ν' αὐξάνονται τά στόματα πού θά ὑμνοῦσαν προσευχόμενα τόν Θεό. Κύριο ἔργο τοῦ στάρετς, καθὼς λέγει ὁ Γέροντας Ἰωάννης, ἦταν ἡ διδασκαλία τῆς καθαρότητος τῆς καρδιάς καί τοῦ νοῦ, διά τῆς ἀδιαλείπτου εὐχῆς τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ Ἰωάννης ἔκοψε τό δάκτυλό του, γιά νά μή τόν χειροτονήσουν καί χάσει τήν ἡρεμία τῆς ἀγαπημένης του προσευχῆς. Ἐξῆσε ἐπί ἔτη στήν ἀθωνική ἔρημο ἐργοχειρώντας καί προσευχόμενος. Νά πῶς περιγράφει τήν κατάστασή του ὁ ἴδιος: «Τήν καρδιά μου ἐπλημμύρισε ἀνέκφραστη χαρά καί ἡ προσευχή ἄρχισε νά ἐνεργεῖ μόνη της. Τόσο μέ γλύκανε, πού δέν μέ ἄφηνε νά κοιμηθῶ. Κοιμόμουν μία ὥρα καθημερινῶς καί μάλιστα καθιστός· καί πάλι σηκώνομουν, σάν νά μή μοῦ χρειαζόταν ὁ ὕπνος· “ἐγὼ καθεύδω καί ἡ καρδιά μου ἀγρυπνεῖ” ... Γεννήθηκαν μέσα μου ἀνέκφραστη ἀγάπη καί δάκρυα· ἂν θέλω, μπορῶ νά κλαίω ἀσταμάτητα ... Συχνά τό βράδυ σηκώνομαι νά διαβάσω τό φαλτήρι, λέγω τήν προσευχή τοῦ Ἰησοῦ καί πέφτω σέ ἔκστασι. Δέν γνωρίζω πού βρίσκομαι· εἶμαι στό σῶμα ἢ ἐκτός τοῦ σώματος

δέν ξεύρω· μόνον ὁ Θεός τό γνωρίζει. “Ὅταν συνέρχομαι ἤδη χαράζει».

Ὁ Γέροντας Δανιήλ († 1879) ἔζησε σ' ἐρημικά μέρη τοῦ Ἁγίου Ὄρους μέ Γέροντα σκληρό καί δύσκολο καί μέ πολλές στερήσεις, στόν ὁποῖο ἔκανε ἄκρα ὑπακοή. Στούς ἐλάχιστους ἐπισκέπτες του, μετά τήν τελευταία τοῦ Γέροντά του, ἔλεγε: «Μόνον ἐλπίζω στό ἔλεος τοῦ Θεοῦ καί στίς προσευχές τοῦ Γέροντα. Μέ τί ἄλλο θά μπορούσα νά δικαιωθῶ;». Αὐτό ἔλεγε συχνά: «Ζητῶ μόνον τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ καί σ' αὐτό ἀποκλειστικῶς ἐλπίζω». Ὅσοι ἐπέμεναν νά τόν συμβουλευόνταν τούς ἔλεγε: «Ὅταν ὁ ἄνθρωπος εὐρίσκεται σέ δυσκολία, στρέφεται μέ δάκρυα στόν Θεό κι ἐκεῖνος τόν παρηγορεῖ...». Ἄλλοτε ἔλεγε: «Ὅποιος δοκίμασε τούς καρπούς τῆς ἡσυχίας μπορεῖ νά μείνη στήν αὐτοσυγκέντρωσι καί στήν προσευχή περισσότερο ἀπό τρεῖς ἡμέρες...»

Ὁ ἱερομόναχος Εὐστράτιος ὁ Τραπεζούντιος ὀκταετής προσῆλθε νά μονάσει στή μονή Σουμελά τοῦ Πόντου. Μετά εἰκοσαετῆ ἐκεῖ παραμονή κι ἀφοῦ χειροτονήθηκε ἱερέας καί ἐπισκέφθηκε τά Ἱεροσόλυμα ἦλθε στό Ἁγιον Ὄρος στή Σκήτη τῶν Καυσοκαλυβίων. Τό τυπικό του ἦταν: Τρεῖς χιλιάδες μετάνοιες κάθε νύχτα καί ἡ εὐχή ἀδιάλειπτη. Τό τυπικό του αὐτό ἦταν ἰσόβιο. Ἡ σπηλιά πού ζοῦσε ἔμοιαζε μέ τάφο, σκοτεινή καί κλειστή, γιά νά ἐπιμηκύνει τή νύχτα καί νά καλλιεργεῖ τήν προσευχή. Κοιμόταν μία ὥρα τήν ἡμέρα, σχεδόν ὄρθιος. Λειτουργοῦσε καθημερινά. Νήστευε συνέχεια. Σ' ἓνα τῶν μαθητῶν του, πού ζοῦσαν πλησίον του, ἀλλά σέ ἄλλον τόπο, πρὶν τόν θάνατό του εἶπε, πῶς τοῦ δόθηκε τέτοια προσευχή, ὥστε καί κατά τήν ὥρα τοῦ ὕπνου ἡ καρδιά του προσεύχεται. Ὁ Γέροντας προσευχόταν καθιστός ἢ ὄρθιος, ἔκλινε τήν κεφαλή λίγο πρὸς τό στῆθος καί πρόφερε σιγά, μέ κατά-

νυξη και προσοχή τήν εὐχή, προσηλώνοντας τό νοῦ στά λόγια τῆς εὐχῆς και συγκρατώντας τήν ἀναπνοή, ὥστε αὐτή νά ἐναρμονίζεται μέ τήν κίνηση τοῦ νοῦ. Τόν κοσμοῦσε και τό διορατικό χάρισμα. Προσευχόμενος εἶχε κι ἕνα μεγάλο μανδήλι, γιά τά πολλά και θερμά του δάκρυα και βρισκόταν σέ κατάσταση πνευματικῆς ἀνυψώσεως.

Ἐνας σπουδαῖος ἐργάτης τῆς νοερᾶς προσευχῆς ὑπῆρξε ὁ Γέροντας Βαρνάβας Ἀγιοβασιλειάτης († 1905). Οἱ ἀγρυπνίες του ἦταν συχνές και ὀλονύκτιες και μόνο μέ τό κομποχοῖνι. Ἀκόμα μεγαλύτερος βιαστής ἦταν ὁ Γέροντάς του Ναθαναήλ. Σέ συμβουλές του πρός μοναχό ἡσυχάζοντα κατά μόνας, μεταξύ ἄλλων σπουδαίων, γράφει: «Ὅταν ἐνεργήσῃ ἡ εὐχή, ἔρχονται τά δάκρυα, ἡ χαρά, ἡ κινήσις και ὁ ἀνακαινισμός τῆς καρδίας. Ἀλλά μή τά ἔχῃς διά τίποτε, οὔτε νά τά καταφρονῆς, ἀλλά μέ ἀπλότητα λέγε “Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ...” καθότι φωτισμός εἶναι ὁ Θεός ... Ὅταν δέ κάθῃσαι εἰς τήν εὐχήν και ὁ νοῦς σου φεύγει και δέν δύνασαι νά κάμῃς εὐχήν, σήκω ἀπό τό κάθισμά σου και μή λυπηθῆς πώς δέν δύνασαι νά κάμῃς εὐχήν, ἀλλά μάλιστα νά εἶσαι χαρούμενος. Ἐάν πάλιν τό πονηρόν πνεῦμα σέ δέσῃ και δέν δύνασαι νά κάμῃς διόλου εὐχήν, κάμε ἄλλην πνευματικὴν ἐργασίαν, και ἐάν δέν δύνασαι κάμε σωματικὴν ὑπηρεσίαν, και νά ἔχῃς προσοχήν εἰς τόν ἑαυτόν σου και νά μή συγχύζεσαι ποτέ, πάντοτε χαρούμενος νά εἶσαι και ὄχι λυπημένος, διότι ὅλοι οἱ ἄγιοι μέ τήν πραότητα ἐβάδισαν. Διάβαζε και ἐξακολούθησον καθώς σέ εἶπον και θέλει περνᾶ ἡ ἡμέρα σου χωρίς νά τήν καταλαμβάνῃς...».

Μεγάλος ἀγωνιστής ὑπῆρξε και ὁ Γέροντας τοῦ γνωστοῦ παπα Σάββα τοῦ Πνευματικοῦ τοῦ Μικραγιαναννίτη († 1908) Γέρων Ἰλαρίων ὁ Γκουρτζῆς († 1864), πού ἀπό μικρός ἦταν ἀσκητής

στήν πατρίδα του τήν Γεωργία. Στό Ἅγιον Ὄρος ἔζησε στίς μονές Ἰβήρων και Διονυσίου και στήν ἔρημο. Πολλές σπηλιές ἔγιναν κατοικία του. Πότιζε τά βράχια μέ δάκρυα και τηροῦσε ἀκριβῆ σιωπή. Εἶχε πολλές δαιμονικές ἐπιθέσεις, οἱ ὁποῖες ὅμως τόν ἀφῆσαν ἀπτόητο. Ἡ προσευχή του θαυματουργοῦσε. Οἱ μακρές νηστεῖες του τόν ἀφῆναν ἡμιθανῆ. Ἀγαποῦσε πολύ τήν ἡσυχία και τήν ἀδιάλειπτη προσευχή και μέ τήν εὐλογία τοῦ Πνευματικοῦ, γιά ἕνα μεγάλο διάστημα διετέλεσε ἐγκλειστος. Στά γεράματά του χρησιμοποιοῦσε ἀλυσίδες ὡς κρεμαστῆρες γιά τίς πολῦρες ἀγρυπνίες του. Οἱ ἐπιθανάτιοι λόγοι του ἦταν: «Δόξα τῷ Θεῷ! Ἦθελα μαρτυρικό θάνατο, ἀλλά ὁ Κύριος δέν μέ ἀξίωσε. Μοῦ ἔστειλε ὅμως ἀσθένεια, πού μπορεῖ νά εἶναι κάτι περισσότερο ἀπό μαρτύριο, ἄν τήν ὑπομείνω μέ καρτερία και πίστι στό θεῖο θέλημα». Μετά τήν ἐκταφή του τά ὀστέα του εὐωδίασαν.

Ὁ ὄσιος Ἀντίπας ὁ Μολδαβός († 1882) ἀπό νέος εἶχε θεῖες ἐμπειρίες στήν προσευχή του και ἔτσι ἀποφάσισε νά γίνῃ μοναχός, διερχόμενος ἀπό μεγάλους και πολλούς πειρασμούς. Μέ τίς συμβουλές ἀγίων Γερόντων και διάφορους ἀσκητικούς πόνους καλλιέργησε συστηματικά τή νοερά προσευχή. Ἐζῆσε γιά τρία ἔτη στή μονή Ἐσφιγμένου και μετά ἀποσύρθηκε στήν βαθύτατη ἔρημο. Εἶχε ιδιαίτερη ἀγάπη στήν Παναγία, ὅπως κι ὅλοι οἱ ἡσυχαστές. Ὁ ζῆλος του ἦταν πάντοτε συνετός. Τό ἀθωνικό τυπικό διατήρησε σ' ὅλη του τή ζωή κι ὅταν βρέθηκε μακριά ἀπό τό προσφιλές του Ἅγιον Ὄρος. Καρπός τῆς νήψεώς του ἦταν μία γλυκύτητα πού πάντα εἶχε, κατά τόν ἀββᾶ Ἰσαάκ τόν Σῦρο. Ἀγαποῦσε τή μόνωση, τήν ἡσυχία, τή σιωπή και τήν εὐχή κι ὅταν ἦταν μετοχάρης στόν κόσμο. Τίς ἀποφάσεις και τίς μετακινήσεις του προετοίμαζε μέ μεγαλύτερη ἄσκηση και προσευχή. Καταλή-

γοντας στή μονή Βαρλαάμ δόθηκε ὄλος στή φίλη του προσευχή. Τήν ἀπερίσπαστη προσευχή του συνόδευαν πυκνά καί θερμά δάκρυα. Ἡ ταπείνωση, ἡ αὐτομεμφία, ἡ ὑπομονή, ἡ ἀνεξικακία τόν στόλιζαν καί τόν χαρίτωναν. Μόνη του περιουσία ἡ ἀθωνίτικη εἰκόνα τῆς Παναγίας. Ἀναχώρησε τῆς παρούσης ζωῆς προσευχόμενος στή Θεοτόκο.

Ὁ διάσημος ἀσκητής τοῦ Ἁθῶνα Χατζηγιώργης († 1886) ὁ Καππαδόκης ἀπό μικρός κι αὐτός ἀγάπησε ἐγκάρδια τήν ἄσκηση καί τήν προσευχή, ὅπως καί τήν Ὑπεραγία Θεοτόκο, ἡ ὁποία πολύ τόν βοήθησε. Στό Ἁγιον Ὄρος πρωτοῆλθε στή μονή Γρηγορίου. Ἀργότερα πῆγε στή σκήτη τῶν Καυσοκαλυβίων, ὑπό τήν ἔμπειρη διδασχὴ τοῦ συμπατριώτη του πνευματικοῦ Νεοφύτου († 1860), ὁ ὁποῖος τοῦ ἔδωσε κανόνα νά ζεῖ παρά τήν σπηλιά τοῦ ὁσίου Νήφωνα. Κατόπιν πῆγαν στήν Κερασιά καί καθιέρωσαν συνεχῆ, πολυετῆ, αὐστηρή νηστεία μέ παντοτινὸ ἀλάδωτο φαγητό. Ἡ σιωπή, ἡ ὑπακοή, ἡ ἀσιτία, ἡ εὐχή, ἡ ταπείνωση, ἡ ἀγάπη, τόν κοσμοῦσαν. Γιά ν' ἀποφεύγεται ἡ φλυαρία στή συνοδεία του, ὅταν ἦταν ὄλοι μαζί σέ κάποιο διακόνημα, ἔλεγε δυνατά τήν εὐχή. Ἡ ζωή τους ἦταν μιά συνεχόμενη Μεγάλη Τεσσαρακοστή. Ἡ χαρμολύπη τούς χαρακτήριζε. Ἡ διακριτικὴ ἀγάπη τοῦ Χατζηγιώργη βοήθησε πολλούς. Φάρμακα εἶχαν τά θεῖα μυστήρια. Ἡ ἀλousία του, τά βρώμικα καί κουρελιασμένα ροῦχα του ἔκρυσαν μιά καθαρὴ καρδιά, πού ἀγαποῦσε τή νήψη. Ἐκοιμήθη μόλις μετέλαβε τῶν ἀχράντων μυστηρίων.

Ὁ μακάριος παπα Χαρίτων ὁ Πνευματικὸς († 1906) ἔγινε μοναχὸς στά Μετέωρα, κατόπιν πῆγε στό Σινᾶ καί μετὰ στήν ἔρημο τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Κοιμόταν λίγο καί στό στασίδι, ἔτρωγε μιά φορά τήν ἡμέρα, καί λάδι μόνο τό Σαββατοκύριακο. Ἀγαπητοί

του τόποι τά σπήλαια τῶν ἀγίων τῆς μείζονος περιοχῆς τῶν Καυσοκαλυβίων. Ἐπρόκειτο γιά ἡσυχαστῆ, σιωπηλό, φιλήσυχο, ἐγκρατῆ, ταπεινὸ καί φιλομαθῆ. Μελετητῆς καί μιμητῆς ἀγίων, ὕμνογράφος καί συναξαριογράφος. Ἐγραφε: «Τήν ἀγρυπνίαν ἀγάπα, νηστείαν, δάκρυα, εὐχάς καί ψαλμωδίας, καί Γραφῶν τήν μελέτην, γενοῦ ταπεινόφρων καί γαληνός, καί τόν τύφον ἀπόρριπτε, μή σέ νικήσῃ ὁ φθόνος καί τῶν παθῶν, ἀκρασία ἢ ψυχόλεθρος». Ὁ πόλεμος τοῦ πειρασμοῦ νικιόταν μέ τήν ἐπίκληση τῆς Παναγίας. Σπάνια ἐξήρχετο στά τέλη τοῦ βίου του τοῦ κελλιῦ του. Ἐχοντας διαρκῆ τή μνήμη τοῦ θανάτου, τή μνήμη τοῦ Θεοῦ, ἀναχώρησε γιά τό ἀνεπίστροφο ταξεῖδι τῶν οὐρανῶν, καθὼς ἔγραφε, προσευχόμενος.

Ὁ Γέροντας Δανιήλ ὁ Κατουνακιώτης ὁ Σμυρναῖος († 1929) ἀγαπητοὺς του ὁσίους εἶχε τόν Ἰωάννη τῆς Κλίμακος καί τόν Ἰσαάκ τῶν Ἀσκητικῶν, ὡς καί τούς Κολλυβάδες. Μετὰ τόν μονασμὸ του στίς μονές Ἁγίου Παντελεήμονος καί Βατοπεδίου πῆγε στά πάντερπνα Κατουνάκια, ὅπου ἐπεδόθη στήν ἄσκηση, στή μελέτη καί τήν προσευχή. Ἡ πενία τοῦ ἔγινε πλοῦτος καί ἡ ἡσυχία φίλη κι ἀφορμὴ πνευματικῆς ἀγαλλιᾶσεως. Ἡ ἐξωτερικὴ ἡσυχία τοῦ ἔγινε καί ἐσωτερικὴ καί καλλιεργοῦσε τόν κῆπο τῆς ἀγαθῆς καρδιάς του μέ τήν εὐχή τοῦ Ἰησοῦ, πού τόν γέμιζε εὐφροσύνη. Ἡ ἀλληλογραφία του μέ ἅγιες μορφές καί οἱ συγγραφές του φανερόνουν περίτρανα τόν θεῖο φωτισμὸ καί τή χάρη του, τή διάκρισή του καί τή σοφία του, ὅπως γιά παράδειγμα ἡ ἐπιστολή του πρὸς μοναχὸν περὶ νοερᾶς προσευχῆς, πού ἀποδεικνύει τήν πατερικὴ του γνώση, τήν κατάκτηση τῆς εὐχῆς, τή διάκριση καί διόραση.

Ὁ Ἀθηναῖος Καλλίνικος ὁ ἡσυχαστῆς ὁ Κατουνακιώτης (1930) ἀγαποῦσε ἰδιαίτερα τή Φιλοκαλία τῶν ἱερῶν νηπτικῶν πατέρων.

Ἄγαποῦσε ἐπίσης πολύ τήν ἡσυχία, τή μόνωση, τήν ἄσκηση, τή σιωπή καί τήν εὐχή, ὅπως ὅλοι ἄλλωστε οἱ ἡσυχαστές. Ἡ νηστεία, ἡ ἐγκράτεια, ἡ ἀγρυπνία, ὁ κόπος, τά δάκρυα δέν ἦταν λόγια καί ἰδέες, ἀλλά πράξεις καί βιώματα, ὡς λέγει ὁ ἄββᾶς Θαλλάσιος «νοῦς ἐγκρατοῦς, ναός τοῦ Ἁγίου Πνεύματος». Ἡ ἀπλότητα, ἡ ταπεινότητα καί ἡ ἀγαθότητα τόν στόλιζαν. Ἡ ἐκούσια καί μεγάλη του ἄσκηση κορυφώθηκε μέ τόν τέλειο ἐγκλεισμό του στό κελλί του ἐπί τέσσερις καί πλέον δεκαετίες. Ἡ αὐτοφυλάκισή του δέν εἶχε ἄλλο λόγο παρά τήν καλύτερη καλλιέργεια τῆς εὐχῆς τοῦ Ἰησοῦ. Ἡ ἀμεριμνησία, τό ἀπερίεργο, τό εὐκατάνυκτο, τ' ὀλιγόλογο ἢ σιωπηλό, συνόδευαν τή διάπυρη εὐχή του. Θεοφώτιστος, διακριτικώτατος, φιλάδελφος, χαριτωμένος ὁ Γέροντας Καλλίνικος, ἀξιώθηκε τῆς θέας τοῦ Θαβωρείου φωτός, καί οἱ ὑποτακτικοί του τόν ἐβλεπαν μερικές φορές νά λάμπει. Πολέμησε τούς αἰρετικούς ὀνοματολάτρες καί ἔγινε ἀκραιφνῆς διδάσκαλος τῆς νοεράς ἀθλήσεως. Ἡ τελευταία ἐπίγεια ἡμέρα του ἦταν ἡ 6η Αὐγούστου, ἡ λαμπρή ἑορτή τῆς Μεταμορφώσεως, τό Πάσχα τῶν ἡσυχαστῶν.

Ὁ Γέροντας Γαβριήλ Διονυσιάτης († 1983) ἔλεγε περί τοῦ μοναχοῦ Ἰσαάκ († 1932) τῆς μονῆς του: «Ἦτο τύπος ἀπλότητος, ἀκριβεΐας καί εὐλαβείας, σιωπηλός καί ἀπερίσπαστος ἐν παντί ... ὑπόδειγμα εἰς ὅλους τούς πατέρας». Ὁ εὐλαβέστατος μοναχός Λάζαρος († 1974), τῆς αὐτῆς μονῆς, ἔγραφε περί αὐτοῦ, ὅταν ἦταν μαζί στό Κάθισμα τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων: «Ὅταν ἐτελούσαμεν τήν ἀκολουθίαν τοῦ ὄρθρου οἱ δύο μας ἐπί δυόμισυ ὥρας μέ κομβοσχοίνι, μόλις ἕνα ἢ δύο κομβοσχοίνια ἔλεγε μέ σιγανήν φωνήν τήν εὐχήν εἰς κάθε κόμπον: “Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, Υἱέ τοῦ Θεοῦ, ἐλέησον ἡμᾶς”. Εἰς τό τρίτον κομβοσχοίνιον ἐθερμαίνετο ἡ καρδιά

του ἀπό θεῖον ἔρωτα καί ζῆλον καί δέν μπορούσε νά κρατήσῃ τόν ἑαυτόν του γιά νά ὀμιλῇ σιγά. Ἐφώναζε, λοιπόν, τήν κάθε λέξιν μέ διάπυρον ζῆλον καί ἀγάπην, ὡς νά εἶχεν ἐνώπιόν του τόν Χριστόν καί τόν παρακαλοῦσε, ὡς κυλιόμενος εἰς τούς πόδας του...». Τίς νύχτες περνοῦσε κλαίγοντας γιά τίς ἁμαρτίες του καί γιά ὅλο τόν κόσμον. Πρόθυμος πάντοτε στό διακόνημά του, στήν ἀκολουθία, στόν κανόνα του, γιά ν' ἀποδεικνύει ὅτι οἱ ἡσυχαστές ὑπάρχουν καί στά κοινόβια, ἀγωνιζόμενοι μυστικά καί γενναῖα.

Ὁ Γέροντας Γαβριήλ Καρουλιώτης († 1968) ὑπῆρξε αὐστηρός ἀσκητής τῶν Καρουλιῶν, ἄνθρωπος βαθειᾶς μετάνοιας, βίας καί ἀγωνιστικότητος. Φίλος θερμός τῆς μελέτης τῶν ἀσκητικῶν πατέρων, ἐχθρός τῆς ὀκνηρίας, ἀετός ὑψιπέτης, κατά τόν ἅγιον Ἐφραίμ τόν Σύρο, ὡς ἀκτῆμων, ἐραστής τῆς ἡσυχίας, εὐφρόσυνος ἡσυχαστής, ἔνδοξος ἄδοξος, κατά τόν ἅγιον Γρηγόριο τόν Θεολόγο. Σκληρός στόν ἑαυτό του, νηστευτής, φυγόκοσμος, ὡς στρουθίον. Δέν περπατοῦσε, ὅταν περπατοῦσε, στά κακοτράχαλα μονοπάτια, ἀλλ' ἦταν σάν νά πετοῦσε, λιπόσαρκος, προσευχόμενος, σκυμένος πάντα στόν ἑαυτό του, ἀπερίεργος, προσέχοντας τήν ἐσωτερική νηνεμία καί καθαρότητα στήν ὠραία ἡσυχία τῆς ἀγιότευκνης καί ἀγιότροφης ἐρήμου. Ἐρημίτης τῶν βράχων, μεταξύ οὐρανοῦ καί γῆς, καθῶς ἔλεγε. Στούς ἐπισκέπτες του ἀντί νά τούς μιᾶ, τούς διάβαζε κάτι ἀπό τή Φιλοκαλία. Τόν θάνατο περίμενε μέ χαρά. Μετάλαβε καί ἀνεπαύθη εἰρηνικά. Ἐπρόκειτο περί ἡρωϊκοῦ μοναχοῦ.

Λίγο πῖο κάτω ἀπό τήν ἀσκητική παλαιίστρα τοῦ Γερο-Γαβριήλ ἔμενε ἕνας ἄλλος γενναῖος ἀθλητής τοῦ Χριστοῦ, ὁ Κωνσταντινουπολίτης καί πρώην Σταυρονικητιανός προϊστάμενος Γέροντας Φιλάρετος († 1962), ὁ ὁποῖος προσεποιεῖτο καί τόν διά Χρι-

στόν σαλό για νά ταπεινώνεται. Τό ἄσημο καί φτωχό ἀσκητήριό του θεωροῦσε ἀνάκτορο. Τό κελλί του θύμιζε πιό πολύ μνήμα. Εἶχε ἀφεθεῖ πλήρως στά χέρια τοῦ Θεοῦ, μή φροντίζοντας για τά γήινα. Τήν περιφρόνηση θεωροῦσε ἔπαινο. Για τήν καθαρότητα τοῦ νοῦ του μόνο νοιαζόταν. Ἦταν, κατά τ' ὄνομά του, ἀληθινός φίλος τῆς ἀρετῆς. Ἀγαποῦσε κι αὐτός τή Θεοτόκο πολύ. Δάκρυζε στίς ψαλμωδίες καί τούς ψάλτες θεωροῦσε ἀγγέλους. Ὅλη του ἡ ζωή ἦταν μιά δέηση. Ἡ εὐχή εἶχε γίνει ἕνα μέ τήν ἀναπνοή του. Ἐκοιμήθη χαρούμενος, ἀφοῦ ἄκουσε ἀπό τούς Δαναηλαίους τό Ἕσθιον Ἔστι.

Ὁ Γέροντας Παῖσιος († 1994) στό ὠραῖο βιβλίο του “Ἀγιορεῖτες πατέρες καί ἀγιορείτικα” ἀναφέρει ἀρκετές μορφές ἡσυχαστῶν, ὅπως τόν παπα Τύχωνα († 1968), πού για “ἐργόχειρό” του εἶχε τίς μετάνοιες καί τήν εὐχή, συγκατόικους ἀγγέλους καί ἀγίους καί τή δοξολογία ἀέναη, ἕως τή μακαρία τελευτή του· τόν Γέροντα Εὐλόγιο († 1948), μαθητή τοῦ Χατζηγιώργη, πού τηροῦσε τό αὐστηρό τυπικό τῆς συνεχοῦς νηστείας καί τῆς ἀέναης προσευχῆς κι εἶχε συχνές δαιμονικές ἐπιθέσεις· τόν Γέροντα Κοσμᾶ τόν Παντοκρατορινό († 1970), πού συνδύαζε πάντοτε τήν ἐργασία μέ τήν εὐχή, μέ δάκρυα πότιζε τόν κῆπο τῆς μονῆς καί τῆς ψυχῆς του· τόν Γέροντα Πέτρο († 1958), πού διακρινόταν για τήν ἀπλότητα καί τήν εὐλάβειά του, τήν ἀδιάλειπτη προσευχή, πού τοῦ ἦταν αὐτενέργητη, καί πού συχνά ἄκουγε γλυκιές ψαλμωδίες ἀγγέλων καί τόν ἔλουζε τό ἄκτιστο φῶς· τόν Γέροντα Αὐγουστῖνο († 1965), πού στά τέλη του ἡ ζωή του ἦταν πλημμυρισμένη θεῖα ὁράματα, προσευχές κι ἀέναα δάκρυα καί κατά τήν ἐκδημία του ἔλαμψε τό πρόσωπό του· καί ἀρκετούς ἄλλους.

Ὁ ἴδιος ὁ Γέροντας Παῖσιος ζοῦσε καί χαιρόταν τή συνεχή εὐλογία τῆς προσευχῆς, ἀσκούμενος ταπεινά καί προσευχόμενος πολύωρα καί καθημερινά για τίς ἀνάγκες τοῦ πονεμένου κόσμου μέ μεγάλη ἀγάπη. Ἔλεγε: «Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἔχει τήν πνευματική του υἰεία καί ἀπομακρύνεται ἀπό τούς ἀνθρώπους, για νά βοηθήσει περισσότερο καί τούς ἀνθρώπους μέ τήν προσευχή του, τότε ὄλους τούς ἀνθρώπους τούς θεωρεῖ ἀγίους καί μόνο τόν ἑαυτό του θεωρεῖ ἁμαρτωλό». Ἄλλοτε πάλι ἔλεγε: «Ἄν θέλεις νά πιάσεις τόν Θεό, για νά σέ ἀκούσει ὅταν προσευχηθεῖς, γύρισε τό κουμπί στήν ταπείνωσι, γιατί σ' αὐτή τή συχνότητα πάντα ἐργάζεται ὁ Θεός καί ζήτησε ταπεινά τό ἔλεός του».

Ὁ Γέροντας Ἰωσήφ ὁ Ἦσυχαστής († 1959) ἀγωνίσθηκε κι ἔφθασε σέ ὑψηλά μέτρα θεωρίας, μετά μακρά καί πολύμοχθη ἀσκησι. Οἱ πολυτίμες ἐπιστολές του διασώζουν εὐγευστο μέλι τῆς πνευματικῆς του κυφέλης: «Ἀρχή τῆς πορείας πρὸς τήν καθαρὰ προσευχή, εἶναι ἡ μάχη πρὸς τά πάθη. Εἶναι ἀδύνατο νά γίνει πρόοδος στήν εὐχή ὅσο ἐνεργοῦν τά πάθη. Παρ' ὅλα αὐτά δέν ἐμποδίζεται ἡ παρουσία τῆς χάριος τῆς προσευχῆς, ἀρκεῖ νά μὴν ὑπάρχει ἀμέλεια καί κενοδοξία». Ἄλλοῦ ἔγραφε: «Ὅλη τή νύχτα προσεύχομαι καί φωνάζω: Κύριε, ἡ σῶσε ὄλους τούς ἀδελφούς, ἡ σβῆσε καί ἐμένα. Δέν θέλω τόν παράδεισο μόνος!» Αὐτή εἶναι ἡ ἀληθινή ἀγάπη τῶν μοναχῶν καί ἡ μεγαλύτερη ἱεραποστολή, κοινωνική προσφορά καί φιλανθρωπία.

Ὁ Γέροντας Σωφρόνιος († 1993) εἶναι ὁ θεολόγος τῆς προσευχῆς καί ὁ προσευχόμενος θεολόγος, νηπτικός πατήρ, ἐξαισιος ἄνθρωπος. Μᾶς λέγει· ἡ προσευχή εἶναι κοινωνία Θεοῦ, διάλογος μέ τόν Θεό, ὁμολογία τῆς ἀδυναμίας μας, ἐπίσκεψη Θεοῦ· ἡ θεοεγκατάλειψη μᾶς ὠριμάζει· ἡ σιωπή τοῦ Θεοῦ μᾶς φρονιματίζει

καί μᾶς κάνει νά ὑπομένουμε καί νά ἐπιμένουμε, μᾶς μαθαίνει νά προσευχόμεσθε· συνάντηση Θεοῦ, γνώση Θεοῦ, ἡ ἀληθινή μετάνοια. Στό περίφημο βιβλίο του “Περί προσευχῆς” γράφει: «Κατά τήν ἐπίκλησιν τοῦ Ὁνόματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Κατ’ ἐκείνην τήν ὥραν ἠναγκάσθη νά διακόψω τήν ἐπίκλησιν τοῦ Ὁνόματος: Ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ ἦτο καθ’ ὑπερβολήν ἰσχυρά. Ἡ φυχή ἄνευ λόγων, ἄνευ σκέψεων, ἐν τέλει ἐν τρόμῳ ἐκ τῆς ἐγγύτητος τοῦ Θεοῦ. Τότε διηνοίχθη εἰς ἐμέ ἐν μέρει τό μυστήριον τῆς ἱεουργίας».

Ὁ Γέροντας Πορφύριος Καυσοκαλυβίτης († 1991) παντοῦ ὅπου κι ἄν πῆγε ἦταν μέ τό κομποσχοῖνι. Οἱ πολλοί του λόγοι ἦταν μέσα ἀπό τήν προσευχή καί γιά τήν προσευχή: «Ὅταν εἶμαστε στή Χάρη τοῦ Θεοῦ, τότε ἡ προσευχή μας γίνεται καθαρή». Ἄλλοτε ἔλεγε σ’ ἓνα πνευματικοπαίδι του: «Ἐέρεις πόσο μεγάλη δωρεά εἶναι τό ὅτι μᾶς ἔδωσε ὁ Θεός τό δικαίωμα νά τοῦ μιλάμε κάθε ὥρα καί στιγμή καί σέ ὅποιαδήποτε θέση κι ἄν βρισκόμαστε; Ἐκεῖνος μᾶς ἀκούει πάντα. Αὐτή εἶναι ἡ μεγαλύτερη τιμή πού ἔχουμε». Νά, πού μερικές φορές ἡσυχαστές συναντοῦμε καί στήν Ἀθήνα. Ἀλλά αὐτό εἶναι τό ἐξαιρετικά σπάνιο.

Ὁ Γέροντας Ἐφραίμ ὁ Κατουνακιώτης († 1998) εἶναι ὁ τελευταῖος τῶν γνωστῶν κοιμηθέντων νεοησυχαστῶν Ἀγιορειτῶν πατέρων. Ἀσφαλῶς καί δέν ἐξαντλήσαμε διόλου τόν ἱερό αὐτό κατάλογο μέ τό παρόν ἄρθρο. Ὁ Θεός νά βοηθήσει νά ἐπανέλθουμε. Ὁ παπα Ἐφραίμ μέ τή βιβλική μορφή του δίδασκε καί δίχως νά θέλει φανέρωνε τή μυστική του ἐργασία, τή μεγάλη του ἀγάπη στόν ἀνάως ἐπικαλούμενο Ἰησοῦ. Τά προσφιλή του θέματα ἦταν κυρίως περί ὑπακοῆς καί περί προσευχῆς. Ἡ μεγαλύτερη μορφή ἀγάπης πρὸς τόν Θεό καί πρὸς τόν πλησίον εἶναι διά τῆς προσευχῆς, ἔλεγε. Ἀγωνίσθηκε πολύ κι ἀξιώθηκε μεγά-

λων χαρισμάτων. Ἡ εὐχή του ἄς μᾶς συνοδεύει, ὡς καί ὄλων τῶν μνημονευθέντων παραπάνω.

Ὁ ἡσυχασμός εἶναι ἀνάγκη νά μελετηθεῖ βαθειά σήμερα, πού τάσεις ἐκκοσμηκέυσεως καί κοινωνικῆς ὑπερδραστηριότητος, ἄκρατου καί ἀπροετοιμάστου ἱεραποστολισμοῦ καί πληθώρας προχειρῶν παρεμβάσεων στόν κόσμο, ἐπηρεάζουν ὄχι μόνο τό σῶμα τῆς ἁγίας μητέρας μας Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀλλά καί τόν Ἀνατολικό Ὁρθόδοξο Μοναχισμό καί μάλιστα τόν ἀγιορειτικό. Ἡ παράδοση τῶν σπλάχνων τοῦ Ἁγίου Ὁρους πάντως παραμένει πιστεύουμε, ἐλπίζουμε καί προσευχόμεσθε, ἀνέπαφη καί στά κοινόβια καί στήν ἔρημο. Καλούμεθα μέ κάθε κόστος καί πολλές θυσίες νά διατηρήσουμε τόν ἡσυχαστικό χαρακτήρα τοῦ Ἁγίου Ὁρους, τόν ὁποῖο κυρίως ἔχει ἀνάγκη ὁ σύγχρονος κόσμος, παρά ἀπό ὅτιδήποτε ἄλλο, καί πού θά τόν ἔχει, θεωροῦμε, μεγάλη ἀνάγκη καί τόν ἐπόμενο αἰῶνα πού ἀνατέλει σέ λίγο...

Η ΤΑΠΕΙΝΟΦΡΟΣΥΝΗ ΩΣ ΘΕΜΕΛΙΟ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΖΩΗΣ^(*)

Σεβαστοί πατέρες και εν Χριστώ αδελφοί,

Μέσα σ' αυτόν τον περικαλλή ιερό ναό του πολιούχου των Ἀθηνῶν ἁγίου ἱερομάρτυρος Διονυσίου του Ἀρεοπαγίτου προσεκλήθη ὁ ἅγιος Καθηγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου καὶ Γέροντάς μου Ἀρχιμανδρίτης Γεώργιος νά ὁμιλήσῃ. Ἀλλά λόγω τῶν πολλῶν του ἐργασιῶν ἀνέθεσε στήν ἀναξιοτήτά μου νά ἀναλάβω τό ἔργο αὐτό. Δοξάζω τόν Θεό πού συμπαρευρίσκομαι στήν εὐλογημένη αὐτή σύναξι καί τόν παρακαλῶ νά μοῦ δώσῃ δύναμι νά ὁμιλήσω γιά ἓνα θέμα πολύπλοκο, εὐρύτατο καί ἐπικίνδυνο: Γιά τήν ταπεινοφροσύνη, ἡ ὁποία εἶναι ἡ βᾶσις καί τό θεμέλιο τῆς χριστιανικῆς ζωῆς.

Εἶναι βέβαια προφανές ὁ κίνδυνος νά ὁμιλῇ κανεῖς γιά κάτι πού ἐκ πείρας δέν γνωρίζει, ἐνῶ οἱ ἅγιοι Πατέρες μας πάντοτε ὁμιλοῦσαν «ἐκ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας»¹. Παράλληλα κινδυνεύει νά πέσῃ εὐκολά στό ἀντίθετο ἀπό ἐκεῖνο πού προσπαθεῖ νά ὑποστηρίξῃ. Ἀπό τήν ἄλλη πλευρά πάλι ὑφίσταται καί τό θέμα τῆς ὑπακοῆς, πρῶτα στόν Γέροντά μου καί ὕστερα στήν ἱερή τούτη σύναξι. Καί ἡ ὑπακοή εἶναι βασιική ἐπιδίωξι κάθε χριστιανοῦ. Ἐπιτρέψτε μου λοιπόν νά ξεκινήσω τό θέμα μου, κάνοντας ὑπακοή σ' αὐτό πού μοῦ ἐμπιστευθήκατε.

(*) Ὁμιλία πού ἐκφωνήθηκε ἀπό τόν ἱερομόναχο Ἀρτέμιο Γρηγοριάτη στόν Ἱερό Ναό τοῦ ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου Ἀθηνῶν τήν 29^η Μαρτίου 1998, Δ' Κυριακή τῶν Νηστειῶν.

Ζητῶ τήν εὐχή τοῦ Γέροντά μου, καθώς καί τίς δικές σας προσευχές, ἐπιθυμῶντας ἡ ὁμιλία μου νά μήν εἶναι πολύ κατώτερη τῶν προσδοκιῶν σας. Ὅσο γιά τό δύσβατο θέμα μας, δέν θά ὁμιλήσουμε ἐμεῖς. Ἄς ἀφήσουμε τούς ἁγίους Πατέρες μας νά συναρμολογήσουν τό ψηφιδωτό τῆς ταπεινοφροσύνης, ἐνῶ ἐμεῖς, σύμφωνα μέ τόν Ἰωσήφ Βρυέννιο, «ὑποκλέπτομεν καί συρράπτομεν».

* * *

Ἡ ταπεινοφροσύνη εἶναι ἀρετή πού δέν ἐπιδέχεται ὀρισμό. Κανείς Πατήρ καί κανεῖς φιλόσοφος δέν τήν ἔχει ὀρίσει. Εἶναι κατάστασις μή χειροπιαστή, ἀνέκφραστη, ἀπόρρητη, ἄγνωστη στήν οὐσία της. Περιγράφεται μόνον ἀπό τά χαρακτηριστικά, τίς ἐνέργειες καί τίς ιδιότητές της². Ἀναφέρει ὁ Ἀββᾶς Δωρόθεος: «Πῶς δέ ἐστίν (ἡ ταπεινοφροσύνη) ἢ πῶς ἐγγίνεται τῇ ψυχῇ, οὐδεῖς εὖ-ρεν εἰπεῖν, οὐδέ ἠδυνήθη λόγῳ καταλαβεῖν»³. Θεϊκή καί ἀκατάληπτη τήν ὀνομάζει παρακάτω⁴, ἐνῶ ὁ σήμερα ἐορταζόμενος ἅγιος Ἰωάννης ὁ Σιναΐτης, συγγραφεύς τῆς Κλίμακος, τήν ἐπωνομάζει «ἀνώνυμον χάριν, ἁγίαν καί θυγατέρα τοῦ ἀνωνώμου Θεοῦ»⁵.

Ὡς πρός τήν περιγραφή καί τά χαρακτηριστικά της εἶναι πολυώνυμη. Ὀνομάζεται ἀπό τούς ἁγίους Πατέρες θησαυρός σέ πῆλινα σκεύη, ἄφραστος πλοῦτος, ἀειθαλής καρπός, νοερά ἔλαφος, ζωποῖόν νάμα, θεϊκή σκέπη, πύλη οὐρανοῦ βασιλείας, σίφων οὐράνιος⁶, δένδρον ζωῆς⁷, μεγίστη ἀρετή, θεμέλιο καί ὑπόβαθρο ἀρετῆς, μεγίστη ἀσφάλεια, τεῖχος ἀρραγές, πύργος ἀκαταμάχητος, ἰατρεῖον ψυχῆς, κεφαλή ἀρετῆς, μήτηρ φιλοσοφίας ἀπάσης⁸. Βλέπουμε λοιπόν ὅτι ἡ ταπεινοφροσύνη εἶναι καί ἀνώνυμη καί πολυώνυμη. Ἀπό ὅσα ὁμως ἀναφέρονται στήν ἀποφατική θεολο-

γία, μόνον ὁ Θεός εἶναι ἀνώνυμος καί πολυώνυμος. Τί σημαίνει αὐτό; Ποιά ἡ σχέση Θεοῦ καί ταπεινοφροσύνης;

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος ἀποκαλεῖ τήν ταπεινοφροσύνη «ὀνομασία Θεοῦ»⁹. Ὁ δέ μακαριστός π. Σωφρόνιος Σαχάρωφ, μία ἐξέχουσα πνευματική μορφή τῶν ἡμερῶν μας, τολμᾷ νά πῇ: «Ὁ Θεός εἶναι Φῶς, εἶναι Ἀλήθεια, Ἀγάπη, Ἐλεος, καί πλῆθος ἄλλων ὀνομάτων. Τολμᾷ νά προσθέσω: Ὁ Θεός εἶναι *Ταπεινώσις*. Οὐδέν ἀκάθαρτον, τουτέστιν ὑπερήφανον, ἄπτεται αὐτοῦ»¹⁰.

Ὁ Θεός εἶναι *Ταπεινώσις*. Ναί, ὁ Θεός ὁ Ὑψιστος, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὁ ἀχώρητος παντί, εἶναι Θεός ταπεινός. Εἶναι ταπεινώσις.

Τήν θεία τούτη ταπεινώσις μπορούμε ἐν συνεχείᾳ νά ἐξετάσουμε μέσα στήν ἱστορία ἀφ' ἑνός μὲν κατά τή δημιουργία τοῦ κόσμου, καί ἀφ' ἑτέρου, μετά τήν πτώσι τοῦ ἀνθρώπου, κατά τήν ἔνσαρκο οἰκονομία τοῦ Θεοῦ Λόγου.

Ἡ δημιουργία τοῦ κόσμου εἶναι κινήσις τοῦ Θεοῦ πρὸς τὰ ἔξω, κένωσις καί προσφορά. Ὁ ἄχρονος Θεός μετά τή δημιουργία τοῦ χρόνου δημιουργεῖ τούς Ἀγγέλους, καί κατόπιν τούς ἀνθρώπους, γιά νά γίνουν κοινωνοί καί συμμετοχοί στή δόξα, στή χαρά καί στόν ἀγιασμό του. Μία θεϊκή συγκατάβασις πού μᾶς καθιστᾷ ἐτερόφωτους καθρέφτες τῆς Αὐτοφώτου ἀγίας Τριάδος, γιά νά ἀντικαθρεφτίζουμε τό ἔλεος, τή σοφία καί τήν ταπεινώσι Τῆς. Λέγει χαρακτηριστικά ὁ ἅγιος Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης: «Ὁ πάντων αἴτιος, τῷ καλῷ καί ἀγαθῷ τῶν πάντων ἔρωτι δι' ὑπερβολήν τῆς ἐρωτικῆς ἀγαθότητος ἔξω ἑαυτοῦ γίνεται, ταῖς εἰς τὰ ὄντα πάντα προνοίας, καί οἷον ἀγαθότητι καί ἀγαπήσει καί ἔρωτι θέλγεται· καί ἐκ τοῦ ὑπέρ πάντα καί πάντων ἐξηρημένου πρὸς τό ἐν πᾶσι κατάγεται κατ' ἐκστατικὴν ὑπερούσιον δύναμιν ἀνεκφοίτητον ἑαυτοῦ»¹¹. Καί

συμπληρώνει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς: «Συγκαταβάς δὴ φιλανθρώπως, ἐφ' ὅσον αὐτός ἠθέλησε καί ἐχρῆν καί τόν καθ' ἡμᾶς αἰσθητόν τοῦτον ἐν ἕξ ἡμέραις ἐργασάμενος κόσμον, κατά τήν ἐβδόμην εἰς τό οἰκεῖον ὕψος, ὃ μὴδ' ἀπέλειπε, θεοπρεπῶς ἐπανῆλθε»¹².

Βλέπουμε λοιπόν ὅτι ἡ δημιουργία εἶναι μία κένωσις, μία κάθοδος, μία φιλάνθρωπη συγκατάβασις τοῦ ταπεινοῦ Θεοῦ μας πρὸς τόν κόσμο μας. «Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καί καθ' ὁμοίωσιν»¹³. Εἶναι μία κατά χάριν προσφορά τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ μας πρὸς τόν ἄνθρωπο τῶν ὄσων ὁ ἴδιος ἔχει κατά φύσιν. Μία κλήσις σέ πλήρη κοινωνία στή ζωὴ τῆς ἀγίας Τριάδος. Καί αὐτὴ ἡ ἀκίνητος κίνησις γίνεται ἐν ταπεινώσει.

Ὅμως ὁ ἄνθρωπος δέν ἐκτίμησε καί δέν ὑπολόγισε τή θεία τούτη προσφορά, τό «καθ' ὁμοίωσιν», καί ἄκουσε αὐτό πού τοῦ ὑπέδειξε ὁ ἀποστάτης Διάβολος. Ὁ ἴδιος ὁ Διάβολος, ἐφευρέτης τῆς κακίας καί τῆς ὑπερηφανείας, ἐπειδὴ λόγῳ τῆς ἀλαζονείας καί τῆς οἰήσεώς του ἀποσκίρτησε ἀπὸ τόν ταπεινὸ Θεὸ μας καί ἐξέπεσε ἀπὸ τή δόξα πού ὡς Ἄγγελος εἶχε λάβει παρά Θεοῦ, θέλησε νά συμπαρασύρῃ λόγῳ φθόνου καί τόν ἄνθρωπο στήν ἴδια πτώσι: στήν ὑπερηφάνεια.

Τί εἶπε λοιπόν στοὺς πρωτοπλάστους; Τούς συνέστησε νά φᾶνε ἀπὸ τόν ἀπαγορευμένο καρπὸ, γιά νά γίνουν θεοί. Ἦσαν βέβαια κεκλημένοι νά γίνουν θεοί, νά ὁμοιάσουν πρὸς τόν κατά φύσιν Θεό, ὅπως προαναφέρθηκε, ἀλλὰ θεοὶ μὲ τή χάρι τοῦ Θεοῦ, ὄχι χωρὶς αὐτήν. Ὁ Ἀδάμ ὅμως παρασύρθηκε ἀπὸ τόν Ἀποστάτη, θέλοντας νά γίνῃ θεός χωρὶς τόν Θεό, μέ τίς δικές του δυνάμεις, νά αὐτοθεωθῇ.

Τότε διέπραξε τέσσερα ἁμαρτήματα συγχρόνως: ἀνυπακοή στόν Θεό, γαστριμαργία, ὑπερηφάνεια καί ἀμετανοησία. Ἡ ἀμε-

τανοησία του φαίνεται, όταν κατηγορή τον ίδιο τον Πλάστη του: «Ἡ γυνή, ἣν δέδωκας μετ' ἐμοῦ, αὕτη μοι ἔδωκεν ἀπό τοῦ ξύλου, καί ἔφαγον»¹⁴. Καί ἐκεῖνη μέ τή σειρά της: «Ὁ ὄφις ἠπάτησέ με, καί ἔφαγον»¹⁵. Κανείς δέν ἀναλαμβάνει τίς εὐθύνες του. Κανείς δέν μετανοεῖ γιά τήν παρακοή του. Καί ἀσφαλῶς ἡ παρακοή, ἡ ὑπερηφάνεια καί ἡ ἀμετανοησία πᾶνε μαζί. Αὐτά ἦσαν καί οἱ αἰτίες τῆς πτώσεώς του.

«Ἡ ὑπερηφάνεια», ἀναφέρει ὁ π. Σωφρόνιος, «ἀποσπᾶ τόν ἄνθρωπον ἀπό τοῦ Θεοῦ καί οὕτως ἀπομονοῦται ἐν ἑαυτῷ. Ὁ ὑπερήφανος –καί ὁ πλέον διανοητικῶς πεπρωτισμένος– θά παραμένει πάντοτε ἐκτός τῆς τά πάντα περιπτυσσομένης ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ. Ἐν τῷ Παραδείσῳ ὁ ἄνθρωπος, μεμεθυσμένος ἐκ τῆς θανατηφόρου ἡδονῆς τῆς ἐωσφορικῆς αὐτοθεώσεως, ἐγένετο παράφρων καί δέσμιος τοῦ ἕδου. Ἐστραμμένος πρὸς ἑαυτόν ὡς πρὸς κέντρον, θᾶττον ἢ βράδιον θά προσκρούσῃ εἰς τό καταθλιπτικόν κενόν, ἐκ τοῦ ὁποῦ ἐκάλεσεν ἡμᾶς ὁ Δημιουργός εἰς τήν ζωήν»¹⁶.

Δέν ἄφησε ὅμως ὁ Θεός τό πλάσμα του στήν πτώσι του. Ὅπως ἀναφέρει ὁ Μέγας Βασίλειος στήν θεία Λειτουργία: «Προφήτας ἐξαπέστειλας· ἐποίησας δυνάμεις διά τῶν Ἀγίων σου, τῶν καθ' ἐκάστην γενεάν εὐαρεστησάντων σοι· ἐλάλησας ἡμῖν διά στόματος τῶν δούλων σου τῶν Προφητῶν... νόμον ἔδωκας εἰς βοήθειαν· Ἀγγέλους ἐπέστησας φύλακας. Ὅτε δέ ἦλθε τό πλήρωμα τῶν καιρῶν, ἐλάλησας ἡμῖν ἐν αὐτῷ τῷ Υἱῷ σου, ὅς... ἐκ Παρθένου ἀγίας σαρκωθεῖς, ἐκένωσεν ἑαυτόν, μορφήν δούλου λαβών, σύμμορφος γενόμενος τῷ σώματι τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν, ἵνα ἡμᾶς συμμόρφους ποιήσῃ τῆς εἰκόνος τῆς δόξης αὐτοῦ»¹⁷.

Ἐδῶ πλέον θά ἐξετάσουμε τήν ταπεινώσι τοῦ σαρκωθέντος Θεοῦ Λόγου, τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος « ἐκένωσεν ἑαυτόν, μορφήν δούλου λαβών»¹⁸. Ἡ ἴδια ἡ σάρκωσις εἶναι τα-

πεινώσις: «Ἐπτώχευσε πλούσιος ὢν»¹⁹. Αὐτό ἐννοεῖ καί ὁ ἅγιος Ἰσαάκ ὁ Σῦρος, ὅταν ἀναφέρει: «Ἡ ταπεινοφροσύνη εἶναι ἡ στολή τῆς Θεότητος. Ἐπειδή ὁ Υἱός καί Λόγος τοῦ Θεοῦ καί Πατρός ἐνανθρωπήσας ἐπὶ τῆς γῆς, αὐτήν ἐνεδύθη, καί συνανεστράφη μεθ' ἡμῶν»²⁰.

Φάτνη, σπήλαιο καί σπάργανα, δείγματα τοῦ παραδόξου μυστηρίου τῆς ταπεινῆς γεννήσεώς του. Διώκεται σάν φυγᾶς στήν Αἴγυπτο. Ἐπιστρέφει στή Ναζαρέτ. Τά περισσότερα χρόνια τῆς ζωῆς του διακονεῖ τόν Ἰωσήφ καί τήν Παναγία, ζώντας στήν ἀφάνεια. Ζώντας ταπεινά.

«Ποῦ ἦταν ὁ Χριστός ἀπό τά δώδεκα ὡς τά τριάντα του χρονια;» ρωτοῦν ἀσεβῶς κάποιοι παραχαράκτες τοῦ Εὐαγγελίου. Τούς ἀπαντοῦμε σύμφωνα μέ τό Εὐαγγέλιο: «Ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς»²¹. Μέ ἄλλα λόγια, μᾶς ἐκπαίδευε στήν ὑπακοή καί στήν ταπείνωσι. Αὐτοῖ δυστυχῶς, ἀγνοώντας τή βλασφημία τους, δέν ὑποτάσσουν τήν πίστι τους στόν Χριστό, ἀλλά τόν Χριστό στήν πίστι τους.

Ὅλη ἡ ἐπίγεια ζωή τοῦ Χριστοῦ ἦταν μιά διαρκῆ πορεία ταπεινώσεως μέ ἔργα καί μέ λόγια. Βαπτίζεται. Λαμβάνει δουλικό βάπτισμα ἀπό τά χέρια τοῦ Τιμίου Προδρόμου. Καταφεύγει στήν ἔρημο, πρᾶγμα πού πολλές φορές κάνει. Διαλέγει γιά Μαθητές καί Ἀποστόλους του τούς πιό ἀσήμαντους, τούς πιό ἀγράμματους. Θαυματουργεῖ καί κρύβεται. Ἀποφεύγει τήν ἀνθρώπινη δόξα. Δέν ἔχει πού νά κλίνη τήν κεφαλή του.

Ἀρχίζει τή διδασκαλία του μέ τήν ταπείνωσι: «Μακάριοι οἱ πτωχοί τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν»²². Συνεχίζει μέ τά παρεπόμενα τῆς ταπεινώσεως: «Μακάριοι οἱ πενηθοῦντες... μακάριοι οἱ πραεῖς...»²³.

Στηλιτεύει τούς υπερηφάνους Φαρισαίους. Θεωρεῖ κίβδηλη τήν ἐλεημοσύνη πού γίνεται φανερά, ἐνῶ ἐπαινεῖ τήν ἐλεημοσύνη πού γίνεται κρυφά. Θεωρεῖ κούφια καί μάταιη τήν ἀλαζονική προσευχή τοῦ Φαρισαίου, ἐνῶ ἐπαινεῖ τήν ταπεινή προσευχή τοῦ Τελώνη. Δικαιώνει τόν Ἄσωτο Υἱό πού ἐπιστρέφει μετανοημένος καί συντριμμένος, ἐνῶ καταδικάζει τήν αὐτάρκη καί υπερήφανη συμπεριφορά τοῦ μεγαλύτερου ἀδελφοῦ. Ἐπαινεῖ τόν Ἐκατόνταρχο, τήν πόρνη καί τή Χαναναία γιά τήν ταπείνωσί τους.

Μυστικά παραδίδει τό μυστήριο τῆς θείας Εὐχαριστίας στούς μαθητές του. Κατόπιν πλένει τά πόδια τῶν μαθητῶν του, ἀφήνοντας παράδειγμα μεγίστης ταπεινώσεως.

Τέλος ἐπισφραγίζει ὄλο τό σωτηριῶδες ἔργο του μέ τό νά παραδοθῆ θεληματικά στόν πιό ἀτιμωτικό θάνατο τῆς ἐποχῆς του, στόν σταυρικό. Δέχεται ταπεινώσεις, μαστιγώσεις, ἐξευτελισμούς καί κολαφισμούς. Σταυρό καί θάνατο, μόνο καί μόνο ἀπό ἀπέραντη ἀγάπη γιά τό πλάσμα του. Ἀκόμη καί τίς πληγές τῶν καρφιῶν ἀνέχεται καί δέν τίς ἐξαλείφει, γιά νά μᾶς ἀποδείξῃ φανερά μέ αὐτές καί στή Δευτέρα του Παρουσία πόσο ταπεινώθηκε, καί πόσο μᾶς ἀγάπησε.

Ἐφθασε ὡς τόν τάφο, τήν Ἄκρα Ταπείνωσι, ὅπως ἀγιογραφεῖται στήν ἀγία Πρόθεσι. Κατέβηκε ὡς τόν ἄδη, ταπεινώθηκε γιά νά μᾶς ὑψώσῃ, νά μᾶς σώσῃ, νά μᾶς ἐπαναφέρῃ στό ἀρχαῖο κάλλος. Δέν εἶχε παρακάτω νά πάῃ. Ἐφθασε στό ἔσχατο ἄκρο τῆς ταπεινώσεως.

Ἀλλά καί ἡ ἔνδοξη Ἀνάστασις του, ὅσο ἔνδοξη καί νά εἶναι, πάλι ταπεινά ἔγινε. Νύχτα ἀναστήθηκε, κανεῖς δέν τόν εἶδε ὅταν ἀναστήθηκε. Ἄφησε τά ὀθόνια καί τό σουδάριον εἰς μαρτύριον τῆς ἀληθοῦς ἐγέρσεως. Καταπλήσσει καί ἐκθαμβώνει τούς φύλακες στρατιῶτες ὄχι μέ τή δική του δόξα, ἀλλά μέ τή δόξα τῶν

Ἀγγέλων του, μέ τούς ὁποίους καί πληροφορεῖ Μαθητές καί Μαθητρίες. Δέν ἐμφανίζεται ἐπιδεικτικά στούς Φαρισαίους, διότι πάλι θά τόν ἀμφισβητήσουν, ὅπως ἔγινε μέ τόν Λάζαρο.

Ἔτσι μᾶς ἄφησε ὑπόδειγμα, «ἡμῖν ὑπολιμπάνων ὑπογραμμόν»²⁴, νά ἀκολουθήσουμε τά ἴχνη τῆς ταπεινοφροσύνης του. Τοῦτο τί σημαίνει; Ταπεινώθηκε; Νά ταπεινωθοῦμε. Σταυρώθηκε; Νά συσταυρωθοῦμε. Ἐτάφη; Νά συνταφοῦμε, γιά νά ἀναστηθοῦμε καί νά ζήσουμε μαζί του αἰώνια.

Ἄν λοιπόν ἡ ζωή τοῦ Χριστοῦ ἦταν μία διαρκῆ πορεία ταπεινώσεως, ἡ ζωή κάθε χριστιανοῦ γίνεται καί αὐτή ἐν Χριστῶ μία πορεία ταπεινώσεως. Ποιός ὁ λόγος; Γιατί μόνο τότε θά ἀναστηθοῦμε καί θά λεγόμεστε παιδιά τοῦ Θεοῦ. «Θανῶν γάρ Χριστός ἀνέστη»²⁵, λέγει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Σιναΐτης, καί γινόμεστε κι ἐμεῖς σύμφυτοι τοῦ θανάτου καί τῆς ἀναστάσεώς του²⁶.

Ὁμόφωνα οἱ ἅγιοι Πατέρες μας τονίζουν τή σημασία τῆς ταπεινοφροσύνης στή ζωή κάθε χριστιανοῦ. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Σιναΐτης, αὐτός ὁ γνήσιος ἀνατόμος τῆς χριστιανικῆς ψυχῆς, ἀναφέρει κάποια βασικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα τῆς ταπεινοφροσύνης. Ταπεινοφροσύνη, λέγει, εἶναι τό νά ξεχνᾶς ἀμέσως τά κατορθώματά σου. Ἦ τό νά θεωρῆς τόν ἑαυτό σου ἔσχατο καί ἀμαρτωλότερο πάντων. Ἦ τό νά ἔχῃς σαφῆ ἐπίγνωση τῆς ἀδυναμίας καί τῆς ἀσθενείας σου. Ἦ τό νά προλαβαίνῃς νά διαλύῃς τήν ὀργή στίς φιλονικίες. Ἦ τό νά γνωρίζῃς καλά τή χάρι καί τήν εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ. Ἦ τό νά αἰσθάνεσαι συντριβή ψυχῆς καί νά ἀπαρνήσαι τό δικό σου θέλημα. Καί ὀλοκληρώνει πώς ἡ ταπεινοφροσύνη εἶναι ἀνώδυμη χάρις τῆς ψυχῆς, τήν ὁποία γνωρίζουν μόνον ὅσοι τήν δοκίμασαν. Εἶναι ἀνεκφραστός πλοῦτος, ὀνομασία τοῦ Θεοῦ, δωρεά τοῦ Θεοῦ. Καί τονίζει ιδιαίτερα τό λόγο τοῦ Κυρίου: «Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι προῶς εἰμι καί ταπεινός τῆ

καρδία»²⁷. Δίνει βαρύτητα στο ἄπ' ἐμοῦ, δηλαδή στο γεγονός ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, ὅταν κατοικήση μέσα στον ἄνθρωπο, κι ὅταν τὸν φωτίσει καὶ ἐνεργήσει τὰ χαρίσματα, αὐτός θὰ τὸν μάθη καὶ τὴν ταπεινοφροσύνη²⁸.

Ὁ ἄββᾶς Δωρόθεος βλέπει δύο τὰ εἶδη τῆς ταπεινοφροσύνης. Πρῶτο, τὸ νὰ θεωρῆ κανεὶς τὸν ἑαυτό του χειρότερο ἄπ' ὅλους²⁹, ἢ ὅπως ἀναφέρει ὁ ἄββᾶς Σισώης: «Τὸ ἑαυτὸν ὄρᾶν ὑποκάτω πάσης τῆς κτίσεως»³⁰. Δεύτερο, τὸ νὰ ἀποδίδῃ κανεὶς κάθε ἐπιτυχία του καὶ κάθε κατόρθωμά του στὴν χάρι τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸ τὸ δεύτερο εἶδος εἶναι ἡ τέλεια ταπείνωση πού ἔχουν οἱ Ἅγιοι³¹.

Ἄρα ἡ ταπεινοφροσύνη εἶναι δῶρο Θεοῦ πού δίνεται στους ἀξιότους. Καὶ ὅποιος ντύθηκε τὴ στολή τῆς ταπεινοφροσύνης, ντύθηκε τὸν ἴδιο τὸν Χριστό. Ἡ ταπείνωση εἶναι μιὰ κρυφὴ δύναμις, λέγει ὁ ἄββᾶς Ἰσαάκ, τὴν ὁποία δέχονται οἱ τέλειοι Ἅγιοι μετὰ τὸ τέλος ὅλης τῆς πολιτείας τους. Αὐτὴ ἡ δύναμις δὲν δίνεται σὲ ἄλλον, παρά μόνο στους τελείους κατὰ τὴν ἀρετὴ διὰ τῆς δυνάμεως τῆς θείας χάριτος. Διότι αὐτὴ ἡ ἀρετὴ περιλαμβάνει τὸν ἑαυτό της τὰ πάντα³².

Ἐδῶ οἱ ἅγιοι Πατέρες κάνουν ἓνα διαχωρισμὸ μετὰ τὰ ταπεινώσεως καὶ ταπεινοφροσύνης. Καὶ τονίζουν ὅτι ἡ ταπείνωση ἀφορᾷ κυρίως τὴν πράξι, ἐνῶ ἡ ταπεινοφροσύνη τὴ θεωρία. Μπορεῖ δηλαδή κάποιος νὰ ταπεινῶνεται, νὰ συντρίβεται, καὶ γενικά νὰ δείχνῃ ταπείνωση σὲ κάθε πράξι του, ἀγωνιζόμενος νὰ ταπεινωθῇ, χωρὶς ὅμως νὰ ἔχη φθάσῃ στὴν τελειότητα. Αὐτὸ λέγεται ταπείνωση. Ἀλλὰ ἡ ταπεινοφροσύνη εἶναι τῶν τελείων, καὶ εἶναι θεῖο χάρισμα. Καὶ στὰ δύο βέβαια ὑπάρχει συνεργασία Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου, ὅπως καὶ σὲ κάθε ἀρετὴ, μὲ τὴ διαφορὰ ὅτι στὴν ταπείνωση φαίνεται περισσότερο ὁ ἀγώνας τοῦ ἀνθρώπου σὲ κάθε πράξι του, ἐνῶ στὴν ταπεινοφροσύνη φαίνεται περισσότερο ἡ θεία

δωρεά, καὶ ὁ ἄνθρωπος ταπεινοφρονεῖ ἀβίαστα, ἔμπλεως τῆς θείας χάριτος³³. Μὲ δύο λόγια ταπείνωση εἶναι ὁ δρόμος ἐνῶ ταπεινοφροσύνη εἶναι τὸ τέλος τοῦ δρόμου.

Ὁ πυρήνας τῆς ταπεινώσεως εἶναι στὴν προσευχὴ τοῦ Ἰησοῦ στὴ Γεθσημανῆ. Μὲ τὸ «Πάτερ μου, εἰ δυνατόν ἐστι παρελθέτω ἄπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο»³⁴ ὁ Χριστὸς δείχνει τὴν ἀσθένεια τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως πού φυσικῶς δὲν θέλει τὸ θάνατο. Μὲ τὸ «πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω ἀλλ' ὡς σύ»³⁵ ἐμφαίνεται ἡ τελεία ὑπακοή τοῦ Χριστοῦ, αὐτὸ πού δὲν ἔπραξε ὁ Ἀδάμ, καὶ ἡ ὑπαγωγή τῆς ἀνθρωπίνης θελήσεως στὸ θεῖο θέλημα. Σ' αὐτὴ τὴ συνεργασία θείας χάριτος καὶ ἀνθρωπίνης θελήσεως ἐγκλείεται τὸ μυστήριον τῆς ταπεινώσεως. Ἡ συνεργασία τοῦ Θεοῦ καὶ ἀνθρωπίνου παράγοντος ὁδηγεῖ στὴ σωτηρία, ποτέ τὸ ἓνα μόνο του. Γιατὸ νὰ μὴν ἐπαναπαυόμαστε ἐπιρρίπτοντας κάθε μέριμνα στὸ Θεό, οὔτε νὰ νομίζουμε ὅτι μὲ τοὺς δικούς μας κόπους θὰ κατορθώσουμε τὰ πάντα, καθὼς λέγει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος³⁶.

Ἡ ταπεινοφροσύνη εἶναι ἀρετὴ πού σχετίζεται ἄμεσα ἢ ἔμμεσα μὲ ὅλες τίς ἄλλες ἀρετές. Οἱ ἅγιοι Πατέρες μας λεπτομερῶς ἀναλύουν ποιές ἀρετές γεννοῦν τὴν ταπεινοφροσύνη καὶ ποιές γεννιῶνται ἄπ' αὐτήν. Ἡ ταπεινοφροσύνη εἶναι τέκνον τῆς μετάνοιας καὶ τοῦ πένθους. Ἡ μετάνοια πού ἀλλάζει ὅλο τὸ εἶναι τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸν προσανατολίζει πρὸς τὸν Θεό, γεννᾷ τὸ πένθος. Πένθος γιὰ τίς ἀμαρτίες μας. Πένθος πού πικράναμε τὸν Πλάστη καὶ Σωτήρα μας. Τὸ κατανοητικὸ τοῦτο πένθος σιγά-σιγά γίνεται καρθαρτικὸ, γίνεται χαροποιὸν πένθος, καὶ ὁδηγεῖ στὴν ταπείνωση.

Ἐπίσης ἡ ὑπακοή καὶ ἡ ἐκκοπή τοῦ οἰκείου θελήματος γεννᾷ τὴν ταπείνωση. «Ἐπακοή ἐστὶ μνημα θελήσεως καὶ ἔγερσις ταπεινώσεως»³⁷ μᾶς θυμίζει ὁ ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος.

Παράλληλα και η εξομολόγησις συντελεῖ στήν ταπείνωσι. Ὁ-
ταν ὁ ἄνθρωπος εξομολογεῖται, τότε ἐξουθενώνεται, συντρίβει τόν
ἐγωϊσμό του, ἄρα ταπεινώνεται. Χρειάζεται λοιπόν πολλή ταπει-
νωσις, ἀλλά και πολλή γενναιότητα θά λέγαμε, γιά νά ἀναγνω-
ρίση κανείς τά λάθη και τά σφάλματά του και νά τά ὁμολογήσῃ
στόν πνευματικό.

Ἐπίσης ιδιαίτερη σημασία δίνεται στήν αὐτομεμφία, ὅταν ὁ
ἄνθρωπος κατηγορῇ τόν ἑαυτό του γιά τά σφάλματά του, καθώς
και στή νηστεία μέ τούς σωματικούς κόπους, ὅπου συντρίβεται
ἡ κομπορημοσύνη και ἡ οἴησις.

Ἀπό τήν ταπεινοφροσύνη γεννιέται ἡ πραότης, ἡ συγχωρη-
τικότης, ἡ ἀκατακρυσία, ἡ διάκρισις. Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος δέν θυ-
μώνει, δέν ὀργίζεται, δέν προβάλλει τό ἐγωϊστικό του θέλημα
αὐταρχικά. Εἰρηνεύει και ταπεινώνεται. Ὁ ἄνθρωπος πού συγ-
χωρεῖ δέν ζητεῖ τό δίκιο του. Ταπεινώνεται, ἔστω κι ἄν δέν φταίει.
Μιμεῖται τόν Χριστό και τόν ἅγιο Στέφανο πού λίγο πρίν τό τέλος
τους συγχώρεσαν τούς ἐχθρούς τους, ἐνῶ οἱ ἴδιοι ἦσαν ἀθῶοι.

Ὁ ταπεινόφρων ἄνθρωπος ἔχει διαρκῶς τίς δικές του ἀμαρτίες
μπροστά στά μάτια του. Ἔτσι δέν κατακρίνει, δέν καταλαλεῖ τόν
πλησίον του. Ἀρκεῖται στό νά κατακρίνη τόν ἑαυτό του.

Ἀπό τήν ταπεινοφροσύνη προβάλλει ἡ διάκρισις. Ὁ ἄνθρωπος
πού ταπεινώνεται, γνωρίζει ἀληθινά τόν ἑαυτό του, ἀποκτᾶ τό
«γνώθι σαυτόν», ξέρει νά διακρίνη τό φυσικῶς καλό ἀπό τό ἀντί-
θετό του και μαθαίνει νά διακρίνη και τήν ψυχική κατάστασι τῶν
ἄλλων.

Εἶναι φανερό πῶς λίγο ὡς πολύ ἡ ταπείνωσις συνδέεται μέ
ὅλες τίς ἀρετές. Σέ ἕνα θαυμάσιο λόγο του γιά τό κτίσιμο τοῦ
σπιτιοῦ τῶν ἀρετῶν ὁ ἀββᾶς Δωρόθεος μᾶς μυσταγωγεῖ πῶς νά
οἰκοδομήσουμε τίς ἀρετές. Θεμέλιο κάθε ἀρετῆς βάζει πρῶτα ἀπό

ὅλα τήν πίστι. Καί τοῦτο διότι καμμιά ἀρετή δέν ριζώνει χωρίς
τήν ἀληθινή πίστι. Κάθε ἀρετή χωρίς πίστι εἶναι ψευδαίσθησις.
Οἱ τέσσερις τοῖχοι τοῦ οἰκοδομήματος εἶναι οἱ ὑπόλοιπες ἀρετές
πού μοιάζουν μέ οἰκοδομικούς λίθους τοποθετημένους ἀρμονικά.

Ἡ ταπεινοφροσύνη εἶναι τό ἀρμόδεμα ὅλων αὐτῶν τῶν ἀρε-
τῶν, εἶναι τό συγκολλητικό ὑλικό πού συνδέει τίς πέτρες μεταξύ
τους. Χωρίς τήν ταπεινοφροσύνη, τό ἀρμόδεμα, οἱ ἀρετές δέν δέ-
νουν μεταξύ τους. Εἶναι σάν νά χτίζης ξερολιθιά, ἡ ὁποία μέ τό
πρῶτο ἄνεμο θά γκρεμιστῇ.

Τέλος ἡ στέγη τοῦ σπιτιοῦ εἶναι ἡ ἀγάπη, ἡ ὁποία «πάντα
στέγει»³⁸. Κι οὔτε χωρίς τούς τοίχους τῶν ὑπολοίπων ἀρετῶν
μπορεῖ νά σταθῇ ἡ στέγη τῆς ἀγάπης, οὔτε χωρίς τή στέγη τῆς
ἀγάπης τελειοποιῶνται και οἱ ὑπόλοιπες ἀρετές³⁹.

Ἡ ἀγάπη και ἡ ταπείνωσις θεωροῦνται οἱ κορυφαῖες τῶν πρα-
κτικῶν ἀρετῶν. Εἶναι ἀλληλένδετες. Ἀναφέρει ἡ Κλίμαξ: «Ἀγά-
πη και ταπείνωσις! Ἱερό ζευγος! Ἡ πρώτη ἀνυψώνει και ἡ ἄλλη
συγκρατεῖ ὅσους ὑψώθηκαν, γιά νά μή πέσουν»⁴⁰.

Ὅλοι οἱ ἅγιοι Πατέρες ὁμόφωνα ὁμολογοῦν ὅτι ἡ ταπεινοφρο-
σύνη εἶναι ἄκρως ἀπαραίτητη στόν χριστιανό. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης
ὁ Χρυσόστομος ἀναφέρει: «Τίποτε δέν μπορεῖ νά μᾶς συγκρατήσῃ
και νά μᾶς συνδέσῃ ὅπως ἡ ταπεινοφροσύνη. Γιαυτό και ὁ Χρι-
στός, ὅταν ἄρχισε νά διδάσκῃ, ἀπό τήν ταπεινοφροσύνη ἄρχισε,
βάζοντας θεμέλιο γερό και βᾶσι ἀσφαλῆ και ἀφετηρία ἀσάλευτη.
Ἄν ἀπουσιάξῃ ἡ ταπεινοφροσύνη, κι ἄν κατορθώσῃς ὅλη τήν ἀρε-
τή, μάταια και ἄσκοπα κοπίασες»⁴¹.

Ἄς ἀκούσουμε και κάτι πιό τολμηρό: Μόνον ἡ ταπείνωσις,
χωρίς καμμιά ἄλλη ἀρετή, ἔχει τή δύναμι νά σώσῃ τόν ἄνθρωπο.
«Ἐταπεινώθην, και ἔσωσέ με»⁴² λέγει ὁ Δαβίδ. Καί ἄλλοῦ: «Ἴδε
τήν ταπείνωσίν μου και ἄφες πάσας τάς ἀμαρτίας μου»⁴³. «Ἡ

ὅσῳ ταπεινώσεις ἀνοίγει τὴν πύλη τοῦ οὐρανοῦ»⁴⁴ ἀναφέρει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Σιναΐτης. Καί ἄλλου: «Μερικοί ἀπὸ ἑλλειψι χαρισμάτων ἀπέκτησαν τὴ μητέρα τῶν χαρισμάτων»⁴⁵. Ἄλλου πάλι: «Χωρὶς τὴν ταπεινώσει κανεὶς δὲν πρόκειται νὰ εἰσέλθῃ στὸν Νυμφῶνα»⁴⁶. Καί ἄλλου: «Ἄν ἀπὸ ὑπερηφάνεια καὶ μόνο κάποιος ἔπεσε ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς, ἅς ἐξετάσουμε μήπως καὶ χωρὶς ἄλλη ἀρετὴ, μόνο μὲ τὴν ταπεινώσει, μποροῦμε νὰ ἀνεβοῦμε στοὺς οὐρανοὺς»⁴⁷.

Ὅπως προαναφέρθηκε, ἡ ταπεινώσεις εἶναι θεϊκό γνώρισμα καὶ ἰδίωμα. Καί ὅσο πλησιάζει κανεὶς πρὸς τὸν Θεό, τόσο ταπεινώνεται. Ὅσο ἀπομακρύνεται, τόσο ὑπερηφανεύεται. Οἱ δαίμονες ὁμολόγησαν σέ ἁγίους ἀσκητὲς πῶς οὔτε τὴ νηστεία φοβοῦνται, οὔτε τὴν ἀγρυπνία, οὔτε τὴν ξεντεία, παρὰ μόνο τὴν ταπεινώσει πού ποτέ δὲν ἀπέκτησαν⁴⁸.

Καί ἀσφαλῶς πρέπει νὰ γίνεται σαφὴς διάκρισις τῆς ταπεινοφροσύνης ἀπὸ τὴν ταπεινολογία καὶ τὴν ταπεινοσχημία. Οἱ δύο τελευταῖες εἶναι κίβδηλες καὶ ἀποτελοῦν ἐνδείξεις ὑπερηφανεῖας καὶ ὑποκρισίας, ἀκριβῶς τὰ ἀντίθετα.

Συγχρόνως θὰ πρέπει νὰ προσεχθῇ μήπως ἡ κακῶς νοουμένη ταπεινώσεις δὲν εἶναι ζωογόνος κατάστασις, ἀλλὰ ἐπιζήμιος. Γιὰ παράδειγμα, ἄνθρωποι μὲ ἄμετρη αὐτομεμφία καὶ αὐτοαπόριφι ὁδηγήθηκαν στὴν ἀπελπισία καὶ στὴν ἀπόγνωσι. Στὸ ἴδιο ἀποτέλεσμα ἔφτασε καὶ ὁ Ἰούδας, ὁ ὁποῖος εἶχε μεταμέλεια χωρὶς νὰ ἔχῃ μετάνοια. Αὐτὰ πρέπει νὰ ἀποφεύγονται ὅπωςδήποτε. Χαρακτηριστικὸ εἶναι καὶ αὐτὸ πού διαβάζουμε στό βίβιο τοῦ ἁγίου Σιλουανοῦ, ὁ ὁποῖος ἐν μέσῳ πειρασμῶν καὶ δυσκολιῶν εἶχε ἐντελῶς ἀπελπισθῆ, καὶ τότε ἄκουσε τὴν παρηγορητικὴ φωνὴ τοῦ Κυρίου νὰ τοῦ λέγῃ: «Κράτει τὸν νοῦν σου εἰς τὸν ἄδην, καὶ μὴ ἀπελπίζου»⁴⁹. «Κράτει τὸ νοῦν σου εἰς τὸν ἄδην», δηλαδή θεώρησε

τὸν ἑαυτὸ σου πῶς εἶσαι ἕνα τίποτε, εἶσαι γιὰ τὴν κόλασι, ἀλλὰ «μὴ ἀπελπίζου», ἔχε τὴν ἐλπίδα σου στὸν δωρεοδότῃ Χριστό.

Ἐκατοντάδες παραδείγματα ταπεινώσεως μποροῦμε νὰ βροῦμε στὴν Παλαιὰ καὶ στὴν Καινὴ Διαθήκη καὶ σέ ὅλη τὴν Παράδοσι τῆς Ἐκκλησίας μας. Ὁ Προφῆτης Δαβίδ, ἄν καὶ φονέας, ἄν καὶ μοιχός, μὲ τὴ μετάνοια καὶ τὴν ταπεινώσει εἴλκυσε τὴ θεία χάρι καὶ τὴ συγχώρεσι, ἀφήνοντάς μας αἰώνιο ὕμνο ταπεινώσεως τὸν Ν' Ψαλμό: «Θυσία τῷ Θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον, καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει»⁵⁰. Ὁ Μανασσῆς μὲ τὴν ταπεινώσι του ἔσβησε τὴν ἀρνησιθεία του. Οἱ προφῆτες Μωϋσῆς, Ἡλίας, Ἡσαΐας, Ἱερεμίας, Ἰεζεκιήλ, Δανιήλ, Τρεῖς Παῖδες, μέσα ἀπὸ τὴν ταπεινώσει ἀξιώθηκαν νὰ δοῦν τὸν Θεό.

Ἡ Παναγία μας, ἡ Κυρία Θεοτόκος, μὲ τὴ μεγάλη της ταπεινώσει, ὅπως ἐμφαίνεται ἀπὸ τὴν ὠδὴ της «Μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον»⁵¹, ἀξιώθηκε νὰ χωρέσῃ στὴν μήτρα της τὸν Ἀχώρητον παντὶ καὶ νὰ γίνῃ Πλατυτέρα τῶν οὐρανῶν. Ὁ Τίμιος Πρόδρομος ἤθελε συνεχῶς νὰ ταπεινώνεται, νὰ ἐλαττώνεται, γιὰ νὰ αὐξάνεται καὶ νὰ δοξάζεται ὁ Χριστός⁵².

Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος μετὰ τὴν τριπλὴ του ἄρνησι ἔκλαυσε πικρῶς, ταπεινώθηκε καὶ συγχωρέθηκε⁵³. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος θεωροῦσε τὸν ἑαυτὸ του ἔκτρωμα, ἔσχατο τῶν Ἀποστόλων καὶ ἀνάξιο νὰ καλεῖται Ἀπόστολος⁵⁴.

Οἱ Ἀπόστολοι, οἱ Μάρτυρες, οἱ Ὅσιοι, ὅλοι πέρασαν ἀπὸ τὸ κόσκινο τῆς ταπεινώσεως καὶ ἀνεφάνησαν τύποι ταπεινοφροσύνης καὶ λύχνοι ἀειλαμπεῖς τῆς οἰκουμένης. Οἱ διὰ Χριστὸν Σαλοὶ, αὐτοὶ οἱ ἐξτρεμιστὲς τοῦ Πνεύματος, στάθηκαν κατ' ἐξοχὴν παραδείγματα ἐξευτελισμοῦ καὶ ταπεινώσεως, ζώντας στὴν πρᾶξι τὸν ὄνειδισμό τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴ μωρία τοῦ Σταυροῦ⁵⁵.

Ἦς δοῦμε καί κάποια παραδείγματα ἀπό τό ἀθωνικό στερέωμα. Ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος ὁ Ἀθωνίτης, δεύτερος προστάτης τοῦ Ἀγίου Ὅρους μετά τήν Παναγία, μέ γνῶσι καί σοφία πολλή, κρυβόταν σάν ἀγράμματος στήν ὑπακοή κάποιου σκληροῦ γέροντος, ὥσπου ἀνακαλύφθηκε. Βασιλόπαιδες ὁ ἅγιος Παῦλος ὁ Ξηροποταμηνός καί ὁ ἅγιος Σάββας ὁ Χιλιανδαρινός, βασιλέας ὁ ἅγιος Συμεών ὁ Χιλιανδαρινός, ἄφησαν πλοῦτο, δόξα, βασιλεία, τιμές καί σήκωσαν ταπεινά τόν ἐλαφρό ζυγό τοῦ Χριστοῦ ἐπιθυμώντας νά θησαυρίσουν στίς οὐράνιες ἀποθήκες. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Κουκουζέλης, φάλτης στό Πατριαρχεῖο, κρύφτηκε στήν Ἱ. Μονή Μεγίστης Λαύρας, περιφρονώντας τήν ἀνθρώπινη δόξα καί προτιμώντας τόν οὐράνιο μαργαρίτη. Ὅσο γιά τόν ἅγιο Νήφωνα τόν Διονυσιάτη πού ἀπό Πατριάρχης ἐπέστρεψε στήν Ἱ. Μονή Διονυσίου, στή Μονή τῆς μετανοίας του, καί διορίστηκε ἡμιονηγός παρ' ὄλα τά ὀγδόντα του χρόνια, αὐτός ξεπέρασε κάθε ὄριο ταπεινώσεως στό Ἀγιον Ὅρος.

Ὅλοι ἀνεξαιρέτως οἱ Ἀγιοί βίωσαν τήν ταπεινώσι, ἔμαθαν ἀπ' ὅσα ἔπαθαν τήν ταπεινώσι καί τή δίδαξαν καί σέ μᾶς ὡς ἀπαραίτητη προϋπόθεσι γιά τήν θέωσι, ὡς ἀρχή καί τέλος κάθε ἀρετῆς, ὡς μαγνήτη τῆς θείας χάριτος, σύμφωνα μέ τό γραφικό: «Ὁ Θεός ὑπερηφάνους ἀντιτάσσει, ταπεινοῖς δέ δίδωσι χάριν»⁵⁶.

Ἰδιαιτέρο βάρος δίνουν οἱ ἅγιοι Πατέρες καί στό θέμα τῶν πειρασμῶν καί ἀντιξοοτήτων πού διέρχεται ὁ χριστιανός, ἀπ' ὅπου καί πάλι γεννιέται ἡ ταπεινώσις. Ἀναφέρει ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης ὅτι ὁ Θεός παραχωρεῖ διαφόρους πειρασμούς νά μᾶς ἔλθουν, γιά νά ταπεινωθοῦμε καί νά γνωρίσουμε τόν ἑαυτό μας. Καί αὐτό πού μᾶς φαίνεται πολύ βλαπτικό, ἀντίθετα μᾶς ὠφελεῖ περισσότερο, γιατί ταπειωνόμαστε περισσότερο⁵⁷.

Τό ἴδιο τονίζει καί ὁ ἀββᾶς Ἰσαάκ ὁ Σῦρος: «Κανείς δέν μπορεῖ νά αἰσθανθῇ τήν ἀσθένειά του, ἂν δέν παραχωρηθῇ λίγο ἀπό τόν Θεό νά πέση σέ σωματικούς καί ψυχικούς πειρασμούς. Διότι τότε ὁ ἄνθρωπος, ἀφοῦ συγκρίνῃ τήν ἀσθένειά του μέ τή βοήθεια τοῦ Θεοῦ, θά γνωρίσῃ τή δική του ἀδυναμία καί τή μεγαλωσύνη τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ»⁵⁸. Ἦς δοῦμε καί τί λέγει σχετικῶς ὁ Μέγας Βασίλειος στόν περί ταπεινοφροσύνης λόγο του: «(Οἱ μακάριοι Ἀπόστολοι) φτωχοί καί γυμνοί διέτρεξαν ὅλη τήν οἰκουμένη, χωρίς νά ἔχουν τή σοφία τοῦ λόγου, χωρίς νά συνοδεύονται ἀπό πλῆθος ὑπηρετῶν, ἀλλά μοναχοί, ἔρημοι καί περιπλανώμενοι διέτρεχαν ξηρές καί θάλασσες. Μαστιγώνονταν, λιθοβολοῦνταν, διώκονταν καί τέλος φονεύονταν. Αὐτά εἶναι γιά μᾶς πατρικά καί θεῖα διδάγματα. Αὐτούς νά μιμηθοῦμε, γιά νά ἀνατείλῃ καί σέ μᾶς ἀπό τήν ταπεινώσι αἰώνια δόξα, ἡ τέλεια καί ἀληθινή δωρεά τοῦ Χριστοῦ»⁵⁹.

Ἦς ἔλθουμε καί στήν ἐποχή μας. Ὁ σύγχρονος δυτικός ἄνθρωπος, καί κατὰ συνέπειαν καί ὁ ἐκδυτικοποιημένος Νεοέλληνας, ὅταν ἀκούῃ γιά τήν ταπεινώσι, γελάει, ἢ περιφρονεῖ, ἢ σηκώνει τούς ὤμους. Τοῦ φαίνεται πολύ ἐξευτελιστικό. Μπροστά στόν οὐρανοξύστη τῆς αὐτοθεώσεως καί τῆς αὐτονομήσεως τοῦ δυτικοῦ ἀνθρώπου δέν χωρεῖ τό μυστήριο τῆς ταπεινώσεως. Ἡ αὐτάρκεια, ὁ ὀρθολογισμός καί ὁ κομπασμός τοῦ τεχνοκρατικοῦ του πνεύματος εἶναι τελείως ἄσχετα μέ τήν ἀρετή τῆς ταπεινοφροσύνης. Τῇ θεωρεῖ μωρία.

Ἦς ὅμως αὐτό εἶναι καί τό τίμημά του. Ἦς ἀκούσουμε τό ρεαλιστικό λόγο τοῦ π. Σωφρονίου: «Ἀναρίθμητοι εἶναι αἱ μορφαί ἐμφάνισεως τῆς ὑπερηφανείας, ἀλλ' ἅπασαι ἀλλοιώνουν τήν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. Ἐκτός τοῦ Χριστοῦ, ἄνευ τοῦ Χριστοῦ, δέν ὑπάρχει λύσις εἰς τήν τραγωδίαν τῆς ἐπιγείου ἱστορίας

τῆς ἀνθρωπότητος. Ἡ γῆϊνη ἀτμόσφαιρα ἀποπνέει ὀσμὴν αἵματος. Ἡ οἰκουμένη τρέφεται καθ' ἐκάστην δι' εἰδήσεων περὶ φόνων ἢ βασανισμῶν τῶν ἠττηθέντων εἰς ἀδελφοκτόνους συγκρούσεις. Τὰ μελανὰ νέφη τοῦ μίσους καλύπτουν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν τὸ Οὐράνιον Φῶς. Οἱ ἄνθρωποι μόνοι δημιουργοῦν δι' ἑαυτοῦς τὴν κόλασιν αὐτῶν. Ἐνευ τῆς ὀλοκληρωτικῆς ἀλλαγῆς ἡμῶν διὰ τῆς μετανοίας, δέν θά ἐπέλθῃ ἡ λύτρωσις τοῦ κόσμου. “λύτρωσις” ἐκ τῆς φοβερωτέρας πασῶν τῶν ἁρῶν, τοῦ πολέμου. Διὰ τὸν ταπεινὸν φορέα τῆς ἀγάπης εἶναι προτιμότερον νὰ φονευθῇ, ἢ νὰ φονεύσῃ»⁶⁰.

Ἐδῶ πλέον εἶναι παρῶν ὁ λόγος τῆς Ὁρθοδοξίας, λόγος ταπεινός καὶ παραμυθητικός, λόγος πίστεως καὶ ἀγάπης, ὄχι ὀρθολογισμοῦ καὶ βίας. Ὅταν σωπάσουν ὅλες οἱ πλάνες κραυγές, τότε θά σημάνη ἡ ταπεινὴ καμπάνα τῆς ἀληθείας. Ἰσως τότε ἐπαληθευθῇ ὁ λόγος τοῦ Ράνσιμαν, ὅτι μόνον ἡ Ὁρθοδοξία θά ἀντέξῃ στὸν 21^ο αἰῶνα.

Ἄς ἐξετάσουμε τέλος πῶς ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία μας μᾶς χειραγωγεῖ στὴν ταπείνωσι μέσα στὴν εὐλογημένη περίοδο τοῦ Τριωδίου, τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς πού διανύουμε καὶ τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος. Τὸ βιβλίον τοῦ Τριωδίου ἀνοίγει καὶ κλείνει μὲ τὴν ταπείνωσι. Ἀνοίγει μὲ τὴν ταπείνωσι τοῦ Τελώνου: «Μὴ προσευξώμεθα φαρισαϊκῶς ἀδελφοί· ὁ γὰρ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται. Ταπεινωθῶμεν ἐναντίον τοῦ Θεοῦ τελωνικῶς...»⁶¹. Κλείνει μὲ τὴν ἄκρα ταπείνωσι τοῦ Χριστοῦ: «Τὴν ἄβυσσον ὁ κλείσας νεκρός ὁρᾶται»⁶².

Ὅλη ἡ πορεία τοῦ χριστιανοῦ, ἰδιαίτερος ὅμως αὐτές τίς ἡμέρες, εἶναι πορεία μετανοίας, ὑπακοῆς, ἐγκρατείας καὶ ταπεινώσεως. Κάθε Κυριακὴ στὸν Ὁρθρο, μετὰ τὸν Ν' Ψαλμὸ τῆς μετανοίας, φάλλουμε τὰ κατανυκτικὰ τροπάρια: «Τῆς μετανοίας

ἄνοιξόν μοι πύλας, Ζωοδότα...», «Γὰ πλήθη τῶν πεπραγμένων μοι δεινῶν ἐννοῶν ὁ τάλας τρέμω τὴν φοβερὰν ἡμέραν τῆς Κρίσεως...»⁶³.

Τὴν Κυριακὴ τοῦ Ἀσώτου θυμόμαστε τὴ συντριβὴ τοῦ Ἀσώτου Υἱοῦ καὶ τὸ ἄπειρο ἔλεος τοῦ Κυρίου. Τὴν Κυριακὴ τῆς Ἀποκρεω στό Εὐαγγέλιο τῆς Δευτέρας Παρουσίας, κοντὰ στὴν ἀγάπη πού εἶχαν οἱ σεσωσμένοι, εἶχαν καὶ τὴν ταπείνωσι: «Κύριε, πότε σέ εἶδομεν πεινῶντα...»⁶⁴ καὶ τὰ ἐξῆς. Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ βλέπουμε τὸν ἐγωϊσμό καὶ τὴν ὑπερηφάνεια τῶν κολασμένων πού δέν παραδέχονται τὰ λάθη τους καὶ δικαιῶνουν τὸν ἑαυτὸ τους⁶⁵. Τὴν Κυριακὴ τῆς Τυρινῆς ἀκοῦμε τὸ θρῆνο τοῦ ἐξορίστου Ἀδάμ πού μὲ συντριβὴ καὶ ταπείνωσι νοσταλγεῖ τὸν ἀρχαῖον κάλλος, καὶ περιμένει τὴν εἰς ἄδου κάθοδο τοῦ Κυρίου μας.

Τὴν Β' καὶ Δ' Κυριακὴ τῶν Νηστειῶν τιμᾶμε ἰδιαίτερος τὸν ἅγιο Γρηγόριο τὸν Παλαμᾶ καὶ τὸν ἅγιο Ἰωάννη τῆς Κλίμακος ὡς κατ' ἐξοχὴν κήρυκες τῆς μετανοίας καὶ τῆς ταπεινώσεως. Τὴν Α' καὶ Ε' Ἑβδομάδα τῶν Νηστειῶν ψάλλουμε τὸν κατανυκτικὸ Μεγάλον Κανόνα τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου Κρήτης, πού ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος μᾶς παρακινεῖ στὴν αὐτοεπίγνωσι, στὴν συντριβὴ καὶ στὴν ταπείνωσι. Ἄς θυμηθοῦμε τὴν πρώτη φράσι τοῦ Μεγάλου Κανόνος: «Πόθεν ἄρξομαι θρηνεῖν τάς τοῦ ἀθλίου μου βίου πράξεις...»⁶⁶.

Τὴν Ε' Κυριακὴ τῶν Νηστειῶν θαυμάζουμε τὴ μετάνοια καὶ τὴν ταπείνωσι τῆς ὁσίας Μαρίας τῆς Αἰγυπτίας, πού ἀπὸ τὴν ἄβυσσο τῆς ἁμαρτίας ἔφτασε στὴν ἄβυσσο τοῦ θείου ἐλέους. Τὴ Μεγάλῃ Τετάρτῃ, φάλλοντες τὸ ἀνεπανάληπτο τροπᾶριο τῆς Κασσιανῆς, βλέπουμε τὴν μετανοημένη πόρνη νὰ λαμβάνῃ τὴ συγχώρεσι ἀλείφοντας μὲ μῦρο τὰ πόδια τοῦ Χριστοῦ.

Ἀπό τή Μεγάλη Πέμπτη ὡς τό Μεγάλο Σάββατο συμπορευόμαστε, συσταυρωνόμαστε καί συνθαπτόμαστε μέ τόν Κύριό μας στόν Μυστικό Δεῖπνο, στόν ἱερό Νιπτῆρα, στήν προδοσία, στήν παράδοσι, στίς πολλαπλές ταπεινώσεις, στόν Σταυρό, καί στόν θάνατο. Ἀπό ἐκεῖ λαμβάνουμε φῶς ἐκ τοῦ ἀνεσπέρου Φωτός, ζοῦμε τήν Ἀνάστασι καί τήν οὐράνια ἀποκατάστασι, συμμετέχοντας ἀπό τώρα στό μυστήριον τοῦ αἰώνιου Πάσχα.

Μέσα ἀπό τήν εὐλογημένη αὐτή πορεία ἡ Ἐκκλησία μᾶς παιδαγωγεῖ πῶς ἡ ταπεινώσις εἶναι ἡ μόνη ὁδός ἐπιστροφῆς, συμμετοχῆς, κοινωνίας καί ἐξομωσιῶσεως μέ τόν ταπεινόν Ἰησοῦν, καί ἀπαραίτητη προϋπόθεσις γιά τήν εἴσοδό μας στόν οὐράνιον Νυμφῶνα.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

1. Ματθ. 12, 34.
2. Βλ. Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Συναΐτου, *Κλιμαξ*, Λόγος ΚΕ', Περὶ ταπεινοφροσύνης, 37 καί 24.
3. Ἀββᾶ Δωροθέου, *Ἔργα Ἀσκητικά, Διδασκαλία Β'*, Περὶ ταπεινοφροσύνης, ἐκδ. Ἱ. Μονῆς ἁγίου Ἰωάννου Προδρόμου Καρέα, ΑΘΗΝΑΙ (1981), σελ. 126. Πρβλ. ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Συναΐτου, *Κλιμαξ*, Λόγος ΚΕ', 6: «Περὶ μὲν δὴ τῆς ποσότητος τῆς ὁσίας ταύτης λέγειν οὐ δυνατὸν περὶ δὲ τῆς ποιότητος αὐτῆς φράσαι ἀδυνατώτερον».
4. Ἀββᾶ Δωροθέου, *ἐνθ' ἄνωτ.*
5. Βλ. Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Συναΐτου, *Κλιμαξ*, Λόγος ΚΕ' 2, 3 καί 63.
6. Βλ. Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Συναΐτου, *Κλιμαξ*, Λόγος ΚΕ' 2, 3, 6, 9, 13, 25, 29 καί 63.

7. Βλ. Γεροντικόν, Ἀββᾶς Ὑπερέχιος, ἐν *Γεροντικόν*, ἐκδ. Ρηγοπούλου, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ (1969), σελ. 218.

8. Βλ. Ἀγ. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, *Ὁμιλίαι εἰς τὴν Γένεσιν: ΚΑ'*, P.G. 53, 179. ΛΕ', P.G. 53, 330. ΝΗ', P.G. 54, 512. Τοῦ αὐτοῦ, *Ἐρμηνεία εἰς τό κατά Ματθαῖον*, ΛΗ', P.G. 57, 431. ΜΖ', P.G. 58, 485.

9. Βλ. Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Σιναΐτου, *Κλιμαξ*, Λόγος ΚΕ', 3.

10. Ἀρχιμ. Σωφρονίου Σαχάρωφ, «Ὁψώμεθα τόν Θεόν καθὼς ἐστι», ἐκδ. Ἱ. Μονῆς Τιμίου Προδρόμου, ΕΣΣΕΞ ΑΓΓΛΙΑΣ (1992), σελ. 45. Βλ. καί σελ. 35.

11. Ἀγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου, *Περὶ θείων ὀνομάτων*, 4, 13.

12. Ἀγ. Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, Ὁμιλία ΙΖ', Δεικνύσα τό τοῦ Σαββάτου καί τῆς Κυριακῆς μυστήριον, ἐν: Ἑλληνες Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, *Ἄπαντα ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ*, τ. 9, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ (1985), σελ. 494.

13. Γεν. 1, 26.

14. Γεν. 3, 12.

15. Γεν. 3, 13.

16. Ἀρχιμ. Σωφρονίου Σαχάρωφ, «Ὁψώμεθα τόν Θεόν καθὼς ἐστι», ΕΣΣΕΞ (1992), σελ. 47.

17. Μεγάλου Βασιλείου, *Θεία Λειτουργία*, Εὐχή τῆς ἁγίας Ἀναφορᾶς.

18. Φιλιπ. 2, 7.

19. Β' Κορ. 8, 9.

20. Ἀγίου Ἰσαάκ τοῦ Σύρου, *Τά σωζόμενα ἀσκητικά*, Λόγος Κ', Περὶ ταπεινοφροσύνης, ἐν ἐκδ. Ἁγιος Νικόδημος, ΑΘΗΝΑΙ (;), σελ. 93.

21. Λουκ. 2, 51.

22. Ματθ. 5, 3.

23. Ματθ. 5, 4 καί 5.

24. Α' Πετρ. 2, 21.

25. Βλ. Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Συναΐτου, *Κλιμαξ*, Λόγος ΚΕ', 3.

26. Βλ. Ρωμ. 6, 5.

27. Ματθ. 11, 29.

28. Βλ. 'Αγίου 'Ιωάννου τοῦ Σιναΐτου, *Κλίμαξ*, Λόγος ΚΕ', 3.
29. Βλ. 'Αββᾶ Δωροθέου, *Ἔργα ἀσκητικά*, Διδασκαλία Β', Περὶ ταπεινοφροσύνης, ΑΘΗΝΑΙ (1981), σελ. 117-121.
30. *Γεροντικόν*, 'Αββᾶς Σισώης, Ρ.Γ. 65, 396.
31. Βλ. 'Αββᾶ Δωροθέου, *Ἔργα ἀσκητικά*, σελ. 121.
32. Βλ. 'Αγίου 'Ισαάκ τοῦ Σύρου, *Τά σωζόμενα ἀσκητικά*, Λόγος Κ', σελ. 97.
33. *Ἐνθ' ἄνωτ.* σελ. 97-98.
34. Ματθ. 26, 39.
35. *Αὐτόθι.*
36. Βλ. 'Αγίου 'Ιωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, *Ἐρμηνεῖα εἰς τό κατά Ματθαῖον*, ΠΒ', Ρ.Γ. 58, 742-743.
37. Βλ. 'Αγίου 'Ιωάννου τοῦ Σιναΐτου, *Κλίμαξ*, Λόγος Δ', Περὶ ὑπακοῆς, 4.
38. Α' Κορ. 13, 7.
39. Βλ. 'Αββᾶ Δωροθέου, *Ἔργα ἀσκητικά*, ΙΔ' Διδασκαλία, Περὶ οἰκοδομῆς καὶ ἀρμολογίας τῶν τῆς ψυχῆς ἀρετῶν, ΑΘΗΝΑΙ (1981), σελ. 324 κ.έ.
40. Βλ. 'Αγίου 'Ιωάννου τοῦ Σιναΐτου, *Κλίμαξ*, Λόγος ΚΕ', 36.
41. Βλ. 'Αγίου 'Ιωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, *Ἐπιτίμησις κατά τῶν ἀπολειφθέντων*, Ρ.Γ. 51, 154-156.
42. Ψαλμ. 114, 6.
43. Ψαλμ. 24, 18.
44. Βλ. 'Αγίου 'Ιωάννου τοῦ Σιναΐτου, *Κλίμαξ*, Λόγος ΚΕ', 14.
45. *Ἐνθ' ἄνωτ.* 33.
46. *Ἐνθ' ἄνωτ.* 47.
47. *Ἐνθ' ἄνωτ.* Λόγος ΚΒ', Περὶ ὑπερηφανείας, 12.
48. Βλ. *Γεροντικόν*, ἐκδ. Ρηγοπούλου, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ (1969), σελ. 226, 233.
49. Ἀρχιμ. Σωφρονίου Σαχάρωφ, «*Ὁ ἅγιος Σιλουανός ὁ Ἀθωνίτης*», ΕΣΣΕΕ ΑΓΓΛΙΑΣ (1995), σελ. 572.

50. Ψαλμ. 50, 19.
51. Λουκ. 1, 47.
52. Βλ. 'Ιωάν. 3, 30.
53. Βλ. Ματθ. 26, 75. 'Ιωάν. 21, 15-19.
54. Βλ. Α' Κορ. 15, 8-9.
55. Βλ. Ἐβρ. 11, 26 καὶ 13, 13. Α' Κορ. 1, 18.
56. Παροιμ. 3, 34. 'Ιακ. 4, 6.
57. Βλ. 'Αγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, *Ἀόρατος Πόλεμος*, ΑΘΗΝΑΙ (1989)², σελ. 289.
58. Βλ. 'Αγίου 'Ισαάκ τοῦ Σύρου, *Τά σωζόμενα ἀσκητικά*, Λόγος ΚΑ', Περὶ τοῦ ὑπὸ τίνος ὠφελεῖται ὁ ἄνθρωπος, ΑΘΗΝΑΙ, σελ. 100.
59. Βλ. Μεγ. Βασιλείου, Ὁμιλία περὶ ταπεινοφροσύνης, ἐν: Ἑλληνες Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, *Ἄπαντα Μεγάλου Βασιλείου*, τ. 6, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ (1973), σελ. 127.
60. Ἀρχιμ. Σωφρονίου Σαχάρωφ, «*Ὁψώμεθα τὸν Θεόν καθὼς ἐστι*», ΕΣΣΕΕ (1992), σελ. 47.
61. *Τριώδιον*, Ἑσπέρια Στιχηρὰ Ἰδιόμελα, Τροπάριον α'.
62. *Τριώδιον*, Κοντάκιον Μεγάλου Σαββάτου.
63. *Τριώδιον*, Ὁρθρος Κυριακῶν Τριωδίου καὶ Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς.
64. Ματθ. 25, 37.
65. Βλ. 'Αγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, Ὁμιλία Δ', Εἰς τό Εὐαγγέλιον τῆς Δευτέρας τοῦ Χριστοῦ Παρουσίας, ἐν: ΕΠΕ, *Ἄπαντα ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ*, τ. 9. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, (1985), σελ. 134-136: «Ὁρᾶτε καὶ αὐτό τό ἔσχατον κακόν, τὴν ὑπερηφάνειαν, τῷ ἀσυμπαθεῖ συνεζευγμένην τρόπῳ, ὡσπερ καὶ τῇ συμπαθείᾳ τὴν ταπείνωσιν; Οἱ δίκαιοι διὰ τὴν εὐποιᾶν ἐγκωμιαζόμενοι ταπεινοῦνται μᾶλλον, οὐ δικαιοῦσιν ἑαυτοὺς. Οὗτοι (οἱ ἀσεβεῖς) διὰ τὴν ἀσπλαγχνίαν κατηγοροῦμενοι παρά τοῦ Ἀψευδοῦς, οὐ προσπίπτουσι ταπεινωθέντες, ἀλλ' ἀντιλέγουσι καὶ δικαιοῦσιν ἑαυτοὺς».
66. Ἀγ. Ἀνδρέου Κρήτης, *Μέγας Κανὼν*, Ὡδὴ Α', Τροπάριον Α'.

ΜΟΝΑΧΟΣ ΗΣΥΧΙΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΑΤΗΣ

Στις 14 Μαΐου 1999, σέ ηλικία 103 ἐτῶν, ἀνεπαύθη ἐν Κυρίῳ ὁ ὑπεραιωνόδιος π. Ἡσύχιος, μετὰ ἀπό τήν μακρά δοκιμασία πού τοῦ ἐπεφύλαξαν τά γηρατειά του.

Ὁ γερο-Ἡσύχιος, κατά κόσμον Νικόλαος Λαμπίρης, γεννήθηκε στό χωριό Σαπρίκι τῆς Μεσσηνείας τό 1896. Τά πρῶτα γράμματα ἔμαθε στό σχολεῖο τοῦ χωριοῦ του, στό ὁποῖο πῆγε τέσσερις τάξεις. Κατόπιν ἀκολούθησε τόν πατέρα του στίς γεωργικές του δουλειές. Κοντά στόν ταπεινό, ἀπλό, ἐνάρετο καί γεμᾶτο πίστι πατέρα του πῆρε τά πρῶτα μαθήματα τῆς ἀρετῆς. Τόν συμβούλευε νά ἐργάζεται μέ πίστι στόν Θεό καί νά ἐμπιστεύεται στήν βοήθεια καί τήν πρόνοια τοῦ Θεοῦ. «Ὁ μακαρίτης ὁ πατέρας μου –ἔλεγε ὁ π. Ἡσύχιος μέ φανερή εὐγνωμοσύνη– δέν ἤξερε πολλά γράμματα. Ὅμως, μέ συμβούλευε δύο πράγματα: νά κάνω καλά τόν σταυρό μου –καί σημείωνε ὅσο μποροῦσε πιό σωστά πάνω του τό σημεῖο τοῦ σταυροῦ– καί νά μή μέ ποῦν ψεύτη καί κλέφτη». Μέ τίς συμβουλές

αὐτές ἔβαλε ὁ νεαρός Νικόλαος τά πρῶτα θεμέλια: τήν πίστι στόν Θεό, τήν εὐλάβεια καί τήν ὑπακοή στίς ἐντολές τοῦ Θεοῦ.

Τόν Αὐγούστο τοῦ 1916 κατετάγη στόν στρατό. Δέν εἶχε τελειώσει ἀκόμη ὁ Α΄ Παγκόσμιος πόλεμος. Τόν ἔστειλαν γιά τρεῖς μῆνες στήν Γευγελή τῆς Μακεδονίας. Θυμόταν πῶς ἦταν χειμῶνας καιρός, ἀλλά δέν πρέπει νά ἔλαβε μέρος σέ πολεμικές ἐπιχειρήσεις. Μετά τήν λῆξι τοῦ πολέμου πῆγε στήν Ρωσία μέ τό στρατιωτικό σῶμα πού ἐπρόκειτο νά συμπράξῃ κατά τοῦ Ἐρυθροῦ Στρατοῦ. Δέν πολέμησαν. Ὅμως ταλαιπωρήθηκαν. Κινδύνεψαν νά πνιγοῦν στήν Ρουμανία κατά τήν ἐπιστροφή, ὅταν διασχίζοντας τήν στεγνή κοίτη μεγάλου ποταμοῦ εἶδαν τά νερά του νά ἀνεβαίνουν ἐπικίνδυνα. Ἐνα μῆνα κράτησε ἡ ταλαιπωρία τους, μέχρι πού ἑλληνικό τραῖνο τοῦς μετέφερε στό Γαλάτσι τῆς Ρουμανίας καί ἀπό ἐκεῖ ἀτμοπλοϊκῶς ἔφθασαν στήν Κων/λι. Ἦταν Σεπτέμβριος τοῦ 1919, ὅταν ἡ μονάδα του ἀποστέλλεται στήν Σμύρνη καί συντάσσεται στό ἑλληνικό ἐκστρατευτικό σῶμα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἀκολουθεῖ τίς τύχες, τίς νίκες καί τίς πολλές κακουχίες, τοῦ Στρατοῦ μας μέχρι τήν ἀνοιξι τοῦ 1922. Κατ' οἰκονομίαν Θεοῦ παθαίνει πλευρίτιδα καί ἐπιστρέφει στόν Πειραιᾶ γιά ἐγχείρισι λίγο πρῖν ἀπό τήν ἀποφράδα ἦττα καί ἔτσι δέν δοκίμασε τήν ταπεινωτική ὀπισθοχώρησι. Ἀπό εὐγνωμοσύνη στήν Παναγία γιά τήν διπλή εὐεργεσία ἀποφασίζει νά γίνῃ μοναχός. Μετά τήν ἀποστράτευσί του ἐργάζεται γιά ἕνα περίπου χρόνο κοντά στόν πατέρα του καί κατόπιν στήν Ἀθήνα, ὅποτε ἀποφασίζει τήν ἀναχώρησί του γιά τό Ἅγιον Ὅρος.

Ἐρχεται στήν Θεσσαλονίκη μαζί μέ ἕνα φίλο του πού εἶχε ἐπισκεφθῆ καί ἄλλοτε τό Ἅγιον Ὅρος. Ἐκεῖ τοῦς συνεβούλευσαν νά πᾶνε στήν Μονή Γρηγορίου, διότι εἶχε ἅγιο Γέροντα καί ἦταν ἀπό τά καλλίτερα κοινόδια. Τότε γιά πρώτη φορά ὁ Νικόλαος ἄ-

κουγε για κοινόβιο και ζήτησε από τον φίλο του να μάθη σχετικώς. Όταν έμαθε τα περί κοινόβιου, απέφασε να γίνει κοινοδιότης μοναχός.

Έτσι, στις 10 Αυγούστου του 1924 εγκαταβιώνει στην Ίερά Μονή μας, του Όσιου Γρηγορίου, και υποτάσσεται στον φημισμένο για την αγιότητα Καθηγούμενο Ἀθανάσιο. Όπως συνηθιζόταν τότε τα χρόνια εκείνα, ως νεαρός δόκιμος αποστέλλεται ως διακονητής στο μετόχι της Μονής στην Συκιά (στην Χαλκιδική) και κατόπιν στο άλλο μετόχι στην Βούλτσιστα (στον Κολινδρό Πιερίας). Ήταν βέβαια μία τάξις, για την οποία αργότερα ο π. Ἡσύχιος εξέφραζε τις σοβαρές επιφυλάξεις του. Έλεγε πως υπάρχουν σοβαροί πνευματικοί κίνδυνοι για τους νέους μοναχούς από την μακρά, συνήθως πολυετή, παραμονή τους στον κόσμο.

Τό 1927 επιστρέφει στο Ἅγιον Ὄρος, κείρεται μοναχός με τό όνομα Ἡσύχιος και έκτοτε παραμένει σ' αυτό μέχρι τα βαθειά γηρατιά του. Ἡ διακονία του ήταν κυρίως στο άμπέλι της Μονής επί ένδεκα χρόνια, ως διακονητής στο Ἀντιπροσωπεῖο της Μονής στις Καρυές επί δεκαπέντε χρόνια και στον κήπο της Μονής επί δεκαέξι χρόνια.

Ήταν άνθρωπος ολιγογράμματος αλλά φιλότιμος στην δουλειά και διαστής στα καλογερικά του καθήκοντα. Δέν άσκησε ιδιαίτερα διοικητικά καθήκοντα και γι' αυτό πέρασε την ζωή του στην άφάνεια. Καλλιέργησε όμως τα πνευματικά, σύμφωνα με τις οδηγίες του Γέροντά του, μακαριστού Καθηγουμένου Ἀθανασίου, του οποίου διατηρούσε έντονα και με πολλή ευλάβεια την μνήμη και τις παρακαταθήκες.

Ὡς μοναχός δέν ήταν γενικώς υπέρ των υπερβολών. Ήταν όμως συνεπής στην τήρησι των τυπικων μοναχικων καθηκόντων. Φρόντιζε να μη αφήνη τον εκκλησιασμό και τον κανόνα, να συμμετέχει στις παγκοινιές, να επιμεληται την κατ' ιδίαν μελέτη, να κρατη την σύμμετρη νηστεία του κοινόβιου. Και αυτά συνιστούσε στους νεωτέρους.

Στην εργασία ήταν πολύ φιλότιμος. Ἀγαπούσε υπερβολικά τους κήπους, τα φυτά και τα δένδρα. Ήταν κηπουρός μέχρι τα όγδόντα πέντε του χρόνια. Όταν λόγω γήρατος έπαυσε να εργάζεται, τό ενδιαφέρον του γι' αυτά ήταν αμείωτο. Ηλεκτριζόταν σαν άνοιγε σχετική συζήτησις. Είχε πάντα γνώμη, έδινε συμβουλές, διώρθωνε, επιβεβαίωνε: «έμεις έτσι τα κάναμε».

Μετά τό 1981 έστενοχωρείτο πολύ πού δέν μπορούσε πιά να εργάζεται. Ἀναζητούσε τρόπους να βοηθει τους νεωτέρους πατέρας πού έκοπιάζαν. Έλεγε ότι δέν ήθελε να τρώη δωρεάν τό ψωμί. Ἄλλοτε μάζευε τις διακονιές του κρασιού στην τράπεζα. Κάποτε πήγαινε στο Κολλυδάδικο και βοηθοῦσε να σπάσουν τους ξηρούς καρπούς. Ήταν πρώτος στις παγκοινιές του μαγειριου. Καθάριζε τα φασολάκια, τις πατάτες, τα χόρτα. Ήταν προσεκτικός στο καθάρισμα και συμβούλευε και τους άλλους, να μη σπαταλούν από διασύνη και καλό καρπό. Πολύ συχνά έλεγε τους Χαιρετισμούς της Παναγίας αυτός, και άλλες φορές απαντούσε τό “Χαίρε Νύμφη άνύμφευτε” και τό “Ἀλληλούϊα”. Ηχει ακόμη στα αυτιά μας ή μακρόσυρτη προφορά των Χαιρετισμών. Τελείωνε τελευταίος την παγκοινιά. Μετά έφευγε για τό κελλί του.

Έκει δέν έμενε άργός. Έκανε τον μπαλωματη. Μισούσε την σπατάλη. Έπαιρνε από τό Οικονομείο τα σχισμένα τσουβάλια και

μέ την σακκοράφα τά μπάλωνε. Στίς ἀρχές τό ἄκανε κρυφά, χωρίς νά τόν παίρνει κανείς εἶδησι. Νύχτα πήγαινε καί τά ἔπαιρνε καί τό πρωῖ τά ἐπέστρεφε. Ὅταν ὁμως τόν “συνέλαβαν”, τά ἔπαιρνε καί τά μπάλωνε πιά φανερά.

Αὐτή τήν ἐποχή στό Μοναστήρι δέν ὑπῆρχε ἠλεκτρικό καί ἐ-
χρησιμοποιοῦντο ἀκόμη οἱ λάμπες πετρελαίου. Καταπιάσθηκε νά
φτιάχνῃ τίς ξύλινες λαβές καί νά στερεώνῃ ἐπάνω τους τό σφουγ-
γαράκι, μέ τό ὅποιο καθαρίζονταν οἱ λάμπες ἀπό τήν κάρνα. Ἦταν
ἐπιτήδειος. Εἶχε στό κελλί του τά σύνεργα γιά νά τελειώσῃ τέτοιες
λεπτοδουλειές.

Στήν ἐκκλησία ἦταν πρῶτος, παρὰ τά προχωρημένα γηρατειά
του. Στεκόταν τίς πιό πολλές ὥρες ὄρθιος. Βίαζε τόν ἑαυτό του
νά μή τόν παίρνει ὁ ὕπνος. Καθόταν στά ψαλτήρια, στίς διαδαστές
ῶδες καί στίς Ἱῶρες.

Στά 76 χρόνια τῆς μοναχικῆς του ζωῆς ἐγνώρισε πέντε ἡγου-
μένους. Ἐάν κρίνουμε ἀπό τήν ὑπακοή πού ἔκανε στόν νῦν Καθη-
γούμενο τῆς Μονῆς μας, μποροῦμε νά συμπεράνουμε ὅτι ἦταν ἕνας
ἐργάτης τῆς ὑπακοῆς. Ἔτρεφε ἀπόλυτο σεβασμό στόν ἐκάστοτε ἡ-
γούμενο.

Συμμετεῖχε πάντα στίς ἐβδομαδιαῖες συνάξεις τῆς Ἀδελφότη-
τος. Θεωροῦσε ιδιαίτερη εὐλογία πού ὁ νῦν Καθηγούμενος καθιέ-
ρωσε τίς συνάξεις αὐτές. Ἔλεγε: «Ἐμεῖς οἱ παλαιοί δέν εἶχαμε τίς
εὐκαιρίες πού ἔχετε ἐσεῖς οἱ νεώτεροι. Δέν εἶχαμε βιβλία. Ἀλλά
καί δέν μᾶς ἔκανε ποτέ κανείς αὐτές τίς ὡραῖες συνάξεις. Δέν ἀκού-
σαμε ποτέ τέτοια πλούσια διδασκαλία. Εἴσατε προνομιούχου».

Ἦταν αὐστηρός στόν ἑαυτό του. Ἔλυε ὁμως τήν αὐστηρότητα
χάριν τῆς ὑπακοῆς. Στά 1977 εἶχε παρουσιάσει σοβαρή μείωσι τῆς

ὁράσεώς του ἀπό καταρράκτη καί ἦταν ἀπόλυτα ἐνδεδειγμένη ἡ
ἔξοδος του στόν κόσμο γιά χειρουργική ἐπέμβασι. Στήν προτροπή
τοῦ Καθηγούμενου προέβλεπε κατ’ ἀρχήν τήν δικαιολογημένη
ἄρνησι, ἔχοντας ὑπ’ ὄψιν τίς γνωστές ἐγγυήσεις τῆς Παναγίας σ’
αὐτούς πού δέν θά βγοῦν ἀπό τό Ἱῶρον. Ὅταν ὁμως ὁ
Καθηγούμενος τοῦ ἐπέστησε, ὅτι τυχόν τύφλωσις του θά ἦταν εἰς
βάρος τῆς Ἀδελφότητος, ταπεινά εἶπε τό «νάσαι εὐλογημένο».

Οἱ ἀλλαγές πού ἐπέφερε στόν κόσμο ὁ τεχνικός πολιτισμός τοῦ
ἦταν ἄγνωστες, διότι εἶχε τηρήσει μέ πολύ προσοχή τήν καλογερική
ξενιτεία καί ἀπέφευγε τόν πειρασμό νά μαθαίνη γιά τά νέα τοῦ
κόσμου. Χαρακτηριστική ἦταν ἡ ἀπορία του γιά τό εἶδος τῶν πολ-
λῶν μικρῶν φώτων στίς ἄκρες τῶν αὐτοκινητοδρόμων, ὅταν γιά
πρώτη φορά τό 1977, μετά ἀπό πενήντα χρόνια, ἔδωκεν στόν κό-
σμο γιά τήν ἐγχείρισι καταρράκτου. Στήν ἀρχή ἐθαύμασε γιά τήν
εὐλάβεια τῶν κοσμικῶν, πού ἄναθαν τόσα πολλά καντήλια στούς
δρόμους. Ἀλλά ὅταν τά ἠχηρά γέλια τῶν συνειπιδατῶν τόν ἔκαναν
νά καταλάβῃ πώς ἔκανε λάθος, μονολόγησε: «φαίνεται πώς εἶναι
ἠλεκτρικά», μή μπορώντας νά φαντασθῇ ὅτι εἶναι φωσφορίζοντα
κολωνάκια.

Ἦταν φιλότιμος ἀγώνας του, νά τηρῇ ὅσο γίνεται ἀδιάλειπτη τήν
προσευχή μέσα στό πολυάνθρωπο κοινόβιο, τοῦ ἄφησε τά “πα-
ράσημα”, ὅπως ὁ ἴδιος ὠνόμαζε τίς μεγάλες πληγές στά πόδια ἀπό
τήν συνεχῆ ὀρθοστασία στήν ἐκκλησία καί στό κελλί. Πράγματι,
στά 1983 ὁ ἰατρός τῆς Μονῆς ἀνεκάλυψε ὅτι καί τά δύο πόδια
τοῦ π. Ἰησοῦ ἦταν δύο μεγάλες πληγές ἀπό τόν ἀστράγαλο μέχρι
τό γόνατο ἀπό τήν φλεβική ἀνεπάρκεια καί τίς ἐπακόλουθες ἐκτε-
ταμένες ἐξελκώσεις καί ἐπιμολύνσεις. Παρὰ τήν ἐπιμελῆ φροντίδα
τοῦ ἰατροῦ, αὐτές οἱ πληγές τόν συνώδευσαν μέχρι τόν τάφο. Ἀπό

τήν πρώτη στιγμή πού έγιναν αντιληπτές οι πληγές του, ο Καθηγούμενος του έδωσε εντολή να μή στέκεται ὄρθιος στήν ἐκκλησία καί εὐλογία να μένη προσευχόμενος στό κελλί του. Ὁ ὑπάκουος μοναχός, στήν ἡλικία τῶν ὀγδοντα ἑπτὰ ἐτῶν, δέν ἔφερε ἀντίρρηση. Ἀλλά ἡ μακρόχρονη συνήθεια στήν προσευχή καί ἡ εὐλάβειά του δέν τόν ἄφησαν να ἡσυχάσῃ· τήν ἄλλη κιόλας ἡμέρα ὁ ἰατρός τόν βρῆκε ὄρθιο στό κελλί του μπροστά στήν εἰκόνα τῆς Παναγίας να λέγῃ τούς Χαιρετισμούς!

Εἶχε πόθο για τήν συχνή Θεία Μετάληψη. Προετοιμαζόταν μέ πολλή εὐλάβεια. Ἦταν χαριτωμένος, ὅταν γεροντάκι πιά διάβαζε ἐκφώνως «τήν θεία μετάληψη». Δέν ἄφηνε οὔτε ἓνα ἰῶτα. Κοινωνοῦσε τακτικά μέχρι τά βαθεῖα του γεράματα, ὅποτε ἡ ἀσθένεια δέν τοῦ τό ἐπέτρεπε πιά.

Παρά τήν αὐστηρότητα πρὸς τόν ἑαυτό του, ἦταν ἐπιεικής πρὸς τοὺς ἄλλους. Δέν κατέκρινε. Ὅταν ἡ συζήτησις πῆγαινε για κατάκρισι, διέκοπτε τόν λόγο λέγοντας: «ἀλλοίμονο τά χάλια μου».

Εἶχε πολλή προσοχή στήν καθαρότητα τῶν λογισμῶν. Ὅταν στά 1982 ἔμαθαν οἱ ἀνεπιές του, εὐλαβέστατες ἡλικιωμένες κυρίες, ὅτι ζῆ καί ζήτησαν ἀπό τόν Καθηγούμενο να εὐλογήσῃ τήν ἔξοδό του στήν Οὐρανούπολι να τόν ἰδοῦν, βρέθηκε σέ ἀμηχανία. Ἦταν ἤδη ὀγδόντα ἕξι ἐτῶν γέρος, ὅμως παρά ταῦτα ρώτησε ἓνα νεώτερο ἀδελφό: «Ἄν μέ ἀσπασθοῦν τί να κάνω;». Ἦταν φυσικό να ἀπορῆ, ἀφοῦ εἶχε περισσότερα ἀπό πενήντα χρόνια να συναναστραφῆ ἀκόμη καί μέ τοὺς πῶ στενοῦς συγγενεῖς του.

Αὐτός ὅμως ὁ τόσο μακρὰ ἀπό τόν κόσμον εὐρισκόμενος μοναχός, ἦταν πολύ κοντά στά προβλήματα τῶν ἀνθρώπων μέ τήν προσευχή του καί τήν ἀγάπη του. Ἐγραφε σέ ἀσθενεῖς καί ἔδινε

πνευματικές συμβουλές. Παρηγοροῦσε φέροντας για παράδειγμα τίς δικές του ἀσθένειες: «... μου λέγῃς για τίς ἀτομικές σου θλίψεις καί τά δάσανά σου. Πιστεύω, διότι τά πέρασα πρωύτερα ἐγώ. Καί τό μάτι μου τό ἓνα τό ἔχασα... καί ἡ μύτη μου ἔτρεχε τακτικά... καί εἰς τό στρατό τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀπό τά κρουοπαγήματα μου κόψανε δυό παῖδια (πλευρές) ἀπό τήν πλάτη μου... καί μέ τήν Χάρη τοῦ Χριστοῦ μου ἔγινε καλά».

Παρά τήν ὑποδειγματική ξενιτεία του, στήν καρδιά ἔτρεφε τήν ἀγάπη πρὸς πάντας. Ἐγραφε τό 1988 πρὸς τήν ἀνεψιά του Ἀγγελική: «Σᾶς χαιρετῶ ὅλους μέ τήν ἐν Χριστῶ ἀγάπη, γνωστούς καί ἀγνώστους, ὀνομαστούς καί ἀνωνύμους, καί σᾶς συνιστῶ να ἔχετε ἀγάπη ἀναμεταξύ σας καί μέ ὅλους τοὺς χριστιανούς τοὺς Ὀρθοδόξους, μόνον μακρὰ ἀπό αἰρετικούς χιλιαστάς, οὐνίτες, ἱερωβάδες καί λοιπούς αἰρετικούς».

Πρὸς τοὺς συγγενεῖς του ἦταν στοργικός, καί στό αἴτημά τους να βῆ στόν κόσμον να τόν ἰδοῦν ἀπαντοῦσε μέ εὐγένεια ψυχῆς: «Ἀγγελική, μου γράφεις να ἔρθῃ τό παιδί τῆς Εὐαγγελίας να μέ φέρῃ εἰς τās Ἀθήνας. Ὡραῖα καί καλά τά λέγῃς, καί ἐγώ τό ἤθελα αὐτό καί ὁ ἡγούμενος εἶναι πολύ καλός καί δίνει ἄδεια εἰς τοὺς γέρους, ὅσοι θέλουν να ταξιδέψουν. Ἀλλά, δυστυχῶς, δέν ἤμουν τυχερός γι' αὐτό, διότι ἐπαράγινε τώρα –εἶμαι 93 ἐτῶν– καί τί ἄλλο να περιμένω ἐκτός ἀπό τόν θάνατο;».

Εὐλαβεῖτο πολύ τοὺς ἀγίους Προστάτας τῆς Μονῆς. Ὅπως καί ὄλοι οἱ παλαιοὶ πατέρες, εἶχε ἐμπιστοσύνη στόν Παππούλη, τόν ἅγιο Νικόλαο, καί στήν προστασία του. Τήν ἀγία Ἀναστασία τήν Ρωμαῖα θεωροῦσε ἐπί πλέον καί προσωπική του εὐεργέτιδα, μετά τό θαῦμα πού τοῦ ἔκανε στά 1936 καί σταμάτησε τελείως τήν βα-

σανιστική και επικίνδυνη ρινορραγία. Διηγείτο: «Από μικρό παιδί υπέφερα από άσταμάτητες αίμορραγίες της μύτης ... Ένα πρωί είχα γεμίσει μισό τενεκέ με αίμα, από εκείνους που έχουμε για τὰ άσβεστώματα. Ο παπα-Δημήτρης ήλθε στο κελλί μου και τρώμαξε που με είδε. Μέ χτύπησε έλαφρά, νομίζοντας ότι είχα πεθάνει. Τότε μου έφεραν τὰ ιερά λείψανα της Άγίας Άναστασίας της Ρωμαίας, τὰ προσκύνησα και με σταύρωσαν. Αυτό ήταν. Άδελφάκι μου, από τότε μέχρι σήμερα και με χτύπημα άκόμη δέν ξανάνοιξε ή μύτη μου».

Τό 1990, σέ ήλικία ενενήντα τεσσάρων ετών, ο π. Ησύχιος έσπασε τό ένα πόδι στο ίσχύο. Στο νοσοκομείο, όπου μεταφέρθηκε για τήν χειρουργική άποκατάστασι του κατάγματος, προεκάλεσε τόν θαυμασμό του χειρουργού. Τό μυϊκό του σύστημα και ή πολύ καλά διατηρημένη συνολική του υγεία ταίριαζε για άνθρωπο πενήντα ετών και όχι ενενήντα τεσσάρων. Συνέπεια θέβαια της φυσικής άσκήσεως, διότι μέχρι τήν ήλικία των ογδόντα πέντε δούλευε φιλότιμα στους κήπους. Η λεπτότητα των αισθημάτων του έκανε τους χειρουργούς να θαυμάσουν άκόμη περισσότερο. Πρίν από τήν έγχείρσι τούς είπε: «Έγώ είμαι πιά γέρος. Μπορεί να μη άντέξω στην έγχείρσι. Έσεϊς να μη στενοχωρηθίτε. Νά ξερετε ότι τό καθήκον σας τό κάνατε».

Όταν επέστρεψε στο μοναστήρι, εγκαταστάθηκε πλέον στο νοσοκομείο της Μονής. Μετά ένα χρόνο έσπασε και τό άλλο πόδι στο ίσχύο, όποτε καθηλώθηκε στο κρεβάτι. Χειρουργήθηκε πάλι, αλλά τό δέχθηκε με πολλή πίεσι. Η ιδέα ότι πάλι θα θγη από τό Άγιον Όρος του φαινόταν άδάστακτη. Δέν μπόρεσε να μείνη στο νοσοκομείο όσο έπρεπε, για τήν μετεγχειρητική παρακολούθησι. Έδάρυνε πολύ από τήν δεύτερη ήμέρα και κινδύνευε να πεθάνη.

Όταν συνειδητοποίησε τόν κίνδυνο, δέν νοιάσθηκε για τήν ζωή του. Τό πρώτο μέλημά του ήταν να κάνη γενική έξομολόγησι στον άδελφό Μοναχό που τόν συνώδευε. Η δεύτερη άγωνία του ήταν να μη πεθάνη έξω από τό Άγιον Όρος. Ο άγιορείτης μοναχός τό θεωρεί κακό να πεθάνη στον κόσμο. Οί ιατροί δέν επέτρεπαν τήν αναχώρησι, αλλά εκείνος επέμεινε να υπογράψη και να φύγη για να πεθάνη στο Άγιον Όρος. Τό επέτυχε. Άλλ' ώ! του θαύματος. Πρίν φθάσει στο Μοναστήρι, είχε συνέλθει.

Έζησε έκτοτε όκτώ άκόμη χρόνια. Έκανε ύπομονή στον πόνο και τήν άρρώστεια, αυτός που μιá ζωή έκανε ύπομονή στα πνευματικά άγωνίσματα, τους πειρασμούς και τίς δυσκολίες του κοινοβίου. Έπρεπε να συμπληρώση τους κόπους του, για να πάρη πλήρη τόν μισθό του από τόν Κύριο, στον όποιο χάρισε τήν νεότητα και τὰ γηρατεά του. Στίς δύσκολες αυτές ώρες του συμπαραστάθηκαν οί άδελφοί της Μονής. Τά τελευταία δύο χρόνια της ζωής του χρειάσθηκαν κόποι. Οί διωρισμένοι νοσοκόμοι καθημερινώς και οί λοιποί πατέρες εκ περιτροπής ήσαν κοντά του όλο τό 24ωρο, όταν πιά λόγω του γήρατος οί δυνάμεις του είχαν εξαντληθί, ήταν αδύνατο να τρέφεται φυσιολογικά και πληθώρα άσθενειών κατέτρυχε τό πολύπαθο σώμα του.

Ήταν κρᾶσις ισχυρή. Η καρδιά του άντεξε εννέα χρόνια τήν δοκιμασία του. Είχε άνέκαθεν πόθο, και τό μελετούσε τακτικά, να πεθάνη στίς 23 Ίουνίου, στο Γενέσιο του Τιμίου Προδρόμου, γιατί τήν ήμέρα εκείνη είχε γίνει μεγαλόσχημος μοναχός. Έκοιμήθη τόν Μάιο. Όμως τό τεσσαρακονθήμερο μνημόσυνό του συνέπεσε άκριβώς στίς 23 Ίουνίου.

Στήν κηδεία του διαβάσθηκε ὁ κατωτέρω ἐπικήδειος λόγος, πού ὁ Καθηγούμενος τῆς Μονῆς μας ἀπέστειλε εὐρισκόμενος ἐκτός Ἁγίου Ὁρους, κωλυόμενος νά παρευρεθῆ σ' αὐτήν γιά λόγους ἀπολύτου ἀνάγκης:

«Πρός τά ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά μοι
πνευματικά τέκνα, τούς Ὁσιωτάτους
Πατέρας καί Ἀδελφούς τῆς
Ἱερᾶς ἡμῶν Μετανοίας

Εὐρισκόμενος μακράν Ὑμῶν διά λόγους ἀναγκαίων ἰατρικῶν ἐξετάσεων, μή ἐπιδεχομένων ἀναβολήν, λυποῦμαι βαθύτατα, διότι δέν θά δυνηθῶ νά παραστῶ εἰς τήν κηδείαν τοῦ μακαριστοῦ Γέροντος Ἡσυχίου, καθ' ὅσον μάλιστα ἔχω καί λόγους προσωπικῆς ἐγνωμοσύνης πρὸς αὐτόν, διότι ἀπό τῆς ἀρχῆς τῆς ἐγκαταβιώσεώς μας εἰς τήν Ἱεράν Μονήν μας ἐπέδειξε ἀέναντί μου παραδειγματικήν ὑπακοήν, σεβασμόν καί εὐλάβειαν. Οὐδέποτε δέ μέ ἐστενοχώρησεν, οὔτε εἰς τό παραμικρόν.

Εὐχαριστῶ τόν Κύριον, διότι μᾶς ἐχάρισε τόν π. Ἡσύχιον ὡς ὑπόδειγμα ἀγωνιστοῦ Μοναχοῦ.

Ἀπό τό 1924 εἰς τό Ἅγιον Ὄρος μέχρι σήμερα, ἦτοι 75 ἔτη, δέν ἔπαυσε ἀγωνιζόμενος τόν καλόν ἀγῶνα.

Διεκρίθη διά τήν πιστήν τήρησιν τῶν Μοναχικῶν του ὑποσχέσεων.

Τόν Κανόνα του καί τās Ἀκολουθίας οὐδέποτε ἄφηγε. Ἠγάπα πολύ τήν εὐχήν καί τούς χαιρετισμούς τῆς Παναγίας μας πολλάκις ἐπαναλαμβάνων αὐτοῦς.

Ἐπηρετήσεν ἐπί πολλά ἔτη εἰς τούς κήπους τῆς Μονῆς μας, μέχρι καί τοῦ βαθυτάτου γήρατος, μέ πολύν κόπον καί αὐτοθυσίαν.

Δέν ἐπεδίωκε τά ἀξιώματα, τήν προβολήν, τās ἐξόδους εἰς τόν κόσμον.

Καρπός τῆς βαθυτάτης ταπεινοφροσύνης του ἦτο ἡ διαρκῆς αὐτομεμψία του, ἡ τελεία πτωχεία του, ἡ κατανυκτική κατάστασις τῆς ψυχῆς του.

Ἠγάπησε τόν Θεόν περισσότερο ἀπό τόν ἑαυτόν του καί δι' αὐτό ἐδίαιξε τό σῶμα του εἰς ὀρθοστασίας καί ἀγρυπνίας, καίτοι ἔπασχεν ἀπό δυνατούς πόνους εἰς τούς πόδας του.

Ἦτο φιλάδελφος καί φιλόανθρωπος. Προσηύχετο ὑπέρ ὅλου τοῦ κόσμου. Εἰς ὅσους τοῦ ἐζήτησαν συμβουλήν, ἔλεγε μέ διάκρισιν λόγους πνευματικούς καί παρακλητικούς καί ἀρμόζοντας διά τήν περίπτωσιν ἐκάστου.

Διά τόν πολύν, διαρκῆ καί συνεπῆ του ἀγῶνα πιστεύω, ὅτι ὁ Κύριος τόν ἐχαρίτωσε καί μέ ὑπερφυῆ χαρίσματα, ὡς τό τῆς προοράσεως καί τῆς θεοπτίας, καθὼς ἔχωμεν ἀρκετὰς ἐνδείξεις.

Οἱ ὀφθαλμοί τοῦ σεβαστοῦ μας π. Ἡσυχίου ἐκλείσαν ἐδῶ εἰς τήν γῆν μετά ἀπό 103 ἔτη ἐπιγείου ζωῆς. Οἱ ὀφθαλμοί τῆς μακαρίας ψυχῆς του ἄνοιξαν, διά νά θεᾶται τό ἀνέσπερον φῶς τοῦ Ἀναστάντος καί ἀναληφθέντος Χριστοῦ.

Μακαρία ὄντως ἡ ὁδός, ἡ πορεύη σήμερον.

Ἐπάγεις, Σεβαστέ μας π. Ἡσύχιε, διά νά συναντήσης ὄν ἐπόθησες ἀγωνοθέτην καί ἀθλοθέτην Χριστόν, τήν γλυκυτάτην κοινήν μας Μητέρα καί προστάτιδα Κυρίαν Θεοτόκον, τούς δήμους τῶν ἁγίων, τόν Παππούλην, ὅπως τόν ἔλεγες, Ἅγιον Νικόλαον, τόν πρῶτον μας Γέροντα καί Κτίτορα Ὁσιον Γρηγόριον, τήν Καλλιπάρθενον Νύμφην τοῦ Χριστοῦ Ἁγίαν Ἀναστασίαν, τόν μακαριστόν καί ἅγιον Γέροντά Σου Καθηγούμενον π. Ἀθανάσιον καί τούς λοιπούς Γρηγοριάτας Πατέρας μας, τούς διαστάς τῆς Βασιλείας τῶν οὐρανῶν.

Εὐχαριστοῦμεν τόν π. Ἡσύχιον, δι' ὅσα μᾶς προσέφερε μέ τήν θεάρεστον ζωήν του. Ἄπλοῦς, ταπεινός, ἄσημος κατά κόσμον.

Γνωστός όμως και τίμιος ενώπιον του Τρισαγίου Θεού και της Ἐκκλησίας τῶν Πρωτοτόκων.

Χαῖρε, λοιπόν, ταπεινέ Ἡσύχιε, και ἀπολάμβανε ἐκτυπώτερον τό Φῶς του Ἄνεσπερου Πάσχα τῆς θείας Βασιλείας.

Ὁ ἀγὼν ἐτελείωσε. Δέν χρειάζεται νά διαίξῃς ἄλλο τόν ἑαυτόν σου.

Τό πολυάθλον και ἀσκητικόν σου σῶμα θά κατατεθῆ ἐντός ὀλίγου εἰς τήν εὐλογημένην ἀγιορειτικήν μας γῆν και θά ἀναμένη τήν κοινήν Ἀνάστασιν.

Προσεύχου και ὑπέρ ἡμῶν τῶν περιλειπομένων νά τελειώσωμεν ὅπως και Σύ τόν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα θεαρέστως.

Νοερῶς ἀσπάζομαι τό τίμιον λείψανόν Σου εὐχαριστῶν τόν Κύριον, διότι σέ ἤξιωσε νά τελειώσης νικηφόρως τόν ἀγῶνα Σου κατά του διαβόλου, τῆς ἁμαρτίας και του κόσμου.

Ἐνώνω και ἐγώ τάς ταπεινάς μου προσευχάς μεθ' ὅλης τῆς Ἀδελφότητός μας ὑπέρ ἀναπαύσεως ἐν χώρᾳ ζώντων τῆς μακαρίας σου ψυχῆς.

Αἰωνία σου ἡ μνήμη ἀξιωμακάριστε, πολυσέβαστε και πολυαγαπημένε μας ἀδελφέ π. Ἡσύχιε.

Ὁ ταπεινός συμμοναστής σου και Πνευματικός σου Πατήρ
Ἄρχιμ. Γεώργιος.

14/27 Μαΐου 1999».

Στήν συνείδησι τῶν πατέρων τῆς Μονῆς εἶναι ὁ διαστής τῆς Βασιλείας του Θεοῦ. Ὁ μοναχός πού ὅλη του τήν ὑπαρξί προσέφερε στόν Χριστό. Ὁ ἐργάτης τῶν ἐντολῶν του Χριστοῦ και ὁ ἐκπληρωτής τῶν ὑποσχέσεων του Μεγάλου και Ἀγγελικοῦ Σχήματος. Ὁ ὑπογραμμός γιά μᾶς τούς μεταγενεστέρους. Ἔτσι τόν ζήσαμε και γι' αὐτό ἔτσι τόν σκιαγράφησε στό παρακάτω ποίημά

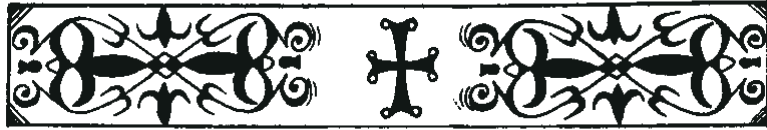
του ὁ ἀδελφός τῆς Μονῆς, δίνοντας στήν ἀκροστιχίδα τό ὄνομά του Ἡσύχιος Μοναχός:

ΣΤΑΥΡΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

Η-συχος πρᾶος ταπεινός
Σ-ώφρων γλυκύς ἀγαπητός
Υ-πομονῆς διδάσκαλος σιωπηλός
Χαρίεις σύμβουλος πρακτικός
Ι-σκιος ἀνάπαυσις ἀδελφῶν
Ο-σρος πανύψηλο λευκό
Σ-τρατιώτης Χριστοῦ μοναχός

Μ-ακρόβιος πλήρης ἡμερῶν
Ο-σρμος γαλήνιος προσιτός
Ν-οῦς διαυγῆς καθαρός
Α-σκησις βία προσευχή
Χ-ριστοῦ ἀγάπη διαρκῆς
Ο-σλος πίστη ἐλπίδα
Σ-τάθηκε ὁ εἰς ἀκροστιχίδα

ΕΠΙΚΑΙΡΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΚΑΙ ΘΕΜΑΤΑ

ΚΑΤΑΠΕΛΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΨΕΥΔΟ-ΕΝΩΣΕΩΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΝΤΙΧΑΛΚΗΔΟΝΙΟΥΣ

Ὁ θεολόγος κ. Σταῦρος Ν. Μποζοβίτης, στά μέσα τοῦ καλοκαιριοῦ, ἔδωσε στήν κυκλοφορία τό βιβλίο «Τά αἰώνια σύνορα τῆς Ὁρθοδοξίας καί οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι» ἀπό τίς ἐκδόσεις τῆς Ἀδελφότητος Θεολόγων «Ὁ Σωτήρ».

Τό ἔργο, πού ξεπερνᾷ τίς διακόσιες σελίδες, συνδυάζει τήν θεολογική ἐμβριθεῖα καί τήν ἐπιστημονική πληρότητα, χωρίς ὅμως γι' αὐτό νά χάνη τήν ζωντάνια τῆς ὀρθοδόξου ὁμολογίας. Ὁ λόγος ἐπαγωγικός, σαφής καί ρωμαλέος, τοποθετεῖ τά πράγματα στήν θέσι τους μέ μιά πλούσια ἐπιχειρηματολογία πού τόν κάνει ἀκαταγώνιστο.

Ὁ κ. Μποζοβίτης βρῖσκεται στήν ἴδια προοπτική μέ ἐκείνους πού καταδικάζουν ὡς ἀντροθόδοξα τά πορίσματα τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων. Δίνει στήν Ἐκκλησία ἕνα ἀκόμη ὄπλο, πολύ ἰσχυρό ὄπλο, ἐναντίον ἐκείνων πού ἐπιχείρησαν νά διαστρεβλώσουν τήν ἱστορία καί νά διαστρέφουν τά ὀρθόδοξα φρονήματα τοῦ λαοῦ τῆς. Καταδεικνύει ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι μέχρι σήμερα εἶναι αἰρετικοί στό φρόνημα (μονοφυσῖται, μονοθελῆται καί μονοενεργῆται) καί ὅτι οἱ Κοινές Δηλώσεις εἶναι κείμενα ἀπό Ὁρθοδόξου ἀπόψεως ἀπαράδεκτα. Καί δηλώνει καθαρά ὅτι, μιά ἔνωση πού θά βασίζεται σ' αὐτές, «ἐγγίζει τά ὅρια τῆς ἐκπτώσεως ἀπό τήν Ὁρθόδοξη πίστι».

ΠΑΡ' ΟΛΙΓΟΝ ΣΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΣΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Εἶναι δύσκολο νά ὑποπτευθῆ καί ὁ πῶς εὐφάνταστος νοῦς, ὅτι ἕνα οἰκουμενιστικό συνέδριο θά μποροῦσε νά λάβη χώραν στό Ἅγιον Ὅρος, τοῦ ὁποίου ἡ ἀντιλατινική παράδοσις εἶναι πολύ ἰσχυρά καί βασίζεται στήν εὐαίσθητη δογματική συνείδησι τῶν μοναχῶν καί στίς παρακαταθῆκες τῶν ἁγίων ὀσιομαρτύρων τῶν ἐπί Βέκκου καί Μιχαήλ τοῦ Ἡ' μαρτυρησάντων, τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ καί τοῦ ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου.

Αὐτό τό σχεδόν ἀδύνατο παρ' ὀλίγον νά ἐπετύγχανε ἡ κεκτημένη ταχύτης οἰκουμενιστῶν καθηγητῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ., ὑποκλεπτομένων ἀπό τήν πονηρά διπλωματία τοῦ Βατικανοῦ.

Εὐτυχῶς πού ἡ ἔγκαιρος παρέμβασις τῆς Ἱερᾶς Κοινοτήτος τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἀκύρωσε τήν ἐπέκτασι τοῦ ΣΤ' Διαχριστιανικοῦ Συμποσίου καί στό Ἅγιον Ὅρος. Ἐπιπλέον ἦταν ἀποφασιστική ἡ ἄρνησις τῆς νά δεχθῆ ἀκόμη καί τήν ἐπίσκεψι τῶν συνέδρων στίς Ἱερές Μονές, ἀφοῦ δέν ἔγινε δεκτή ἡ αἴτησις τῆς νά διαγραφῆ ἀπό τό πρόγραμμα τοῦ συμποσίου τό Ἅγιον Ὅρος ὡς χώρος διεξαγωγῆς μέρους τῶν ἐργασιῶν του.

Αὐτή ἡ σταθερά τοποθέτησις τῆς ὑπῆρξε καθοριστική. Εἶναι εὐκόλο νά ὑποθέσῃ κανεῖς ὅτι σ' αὐτήν ὀφείλεται ἐν πολλοῖς ἡ ἐπαινετή καί πολύ συννετή ἀπόφασις τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Χριστοδούλου νά μή κηρύξῃ τήν ἔναρξι τῶν ἐργασιῶν τοῦ συμποσίου, ὅπως προέδλεπε τό πρόγραμμα. Καθώς ἐπίσης καί ἡ μή συμμετοχή τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Βεροίας καί Ναούσης κ.κ. Παντελεήμονος στήν πανηγυρική ἔναρκτήριο συνεδρία.

Δυστυχῶς στὸν τύπο τῆς Βεροίας καί τῆς Θεσσαλονίκης ὑπῆρξαν δημοσιεύματα πού κατέκριναν τὴν στάσι τοῦ Ἁγίου Ὁρους ὡς φανατικὴ καί προβάλλουσα δῆθεν κακὴ εἰκόνα τῆς Ὁρθοδοξίας πρὸς τὸν ἔξω κόσμο, καί επιπλέον τοὺς μοναχοὺς τοῦ Ἁγίου Ὁρους ὡς ξεροκέφαλους. Ἀπεναντίας, ἐγκωμίασαν τὴν στάσι τῶν διοργανωτῶν καθηγητῶν τοῦ Α.Π.Θ., διότι τάχα ἐπρόβαλαν τίς Ὁρθόδοξες ἐπὶ τοῦ θέματος ἀπόψεις.

Πιστεύουμε ὅτι τὰ ἀνωτέρω δημοσιεύματα ἐκφράζουν μίαν πλήρως λανθασμένη ἄποψι. Τὸ Βατικανὸ δὲν ἀγνοεῖ τίς Ὁρθόδοξες ἀπόψεις ἐπὶ ὅλων τῶν θεμάτων πού συζητοῦνται στὰ ἐν λόγω διαχριστιανικὰ συνέδρια. Οὔτε περιμένει ἀπὸ τοὺς καθηγητὰς τῶν Θεολογικῶν μας Σχολῶν νὰ τίς καθορίσουν καί διατυπώσουν. Ὁ σκοπὸς τοῦ Βατικανοῦ εἶναι νὰ ἐμφανίζεται διαλλακτικὸ καί διαλεκτικὸ μέσα ἀπὸ πληθώρα τέτοιων συνεδρίων, νὰ προβάλλεται ἔτσι στίς ἐκκοσμιευμένες Ὁρθόδοξες κοινωνίες καί νὰ διεκδικῆ τίτλους Ὁρθοδοξίας μέσα ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴ κάλυψι πού τοὺς παρέχουν Ὁρθόδοξες Μητροπόλεις καί Ἀρχιεπισκοπές. Θέλουν, ἀπλούστερα, νὰ ποῦν: «Τὰ ὅσα συζητοῦμε περὶ πίστεως εἶναι ἀκαδημαϊκὲς ἀπόψεις καί θεολογούμενα. Τὸ σημαντικότερο εἶναι ὅτι ὡς ἐκκλησίαι Χριστοῦ ἔχουμε κοινωνία ἀγάπης».

Αὐτὰ τὰ δύο δὲν ἔχουν προσέξει οἱ ὑπέρμαχοι τῶν διαχριστιανικῶν συμποσίων καί ναρκισσεύονται ὅτι τόλμησαν νὰ μιλήσουν ἐνώπιον τῶν παπικῶν μέ ἀυστηρῆ τάχα γλῶσσα.

Πάντως, ἂν οἱ ἀγιορεῖται μοναχοὶ πού ἀμφιδάλλουν γιὰ τὴν εἰλικρίνεια τῆς παπικῆς διπλωματίας εἶναι ξεροκέφαλοι, πόσο πῶ «ξεροκέφαλοι» θὰ ἦσαν ἄραγε οἱ προαναφερθέντες ἀγιορεῖται Ἁγιοι, πού μέχρις αἵματος μαρτυρίου ἀντιστάθηκαν στὰ σχέδια τοῦ παπισμοῦ κατὰ τῆς Ὁρθοδοξίας; Μήπως τὰ σχέδια αὐτὰ ἔχουν σήμερα ἀλλάξει;

ΤΟ Η΄ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΘΕΟΛΟΓΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ: ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ἢ ΘΡΗΣΚΕΙΟΛΟΓΙΑ;

Ὁ Καθηγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς μας Ἀρχιμ. Γεώργιος συμμετέσχε στὸ Η΄ Πανελλήνιο Θεολογικὸ Συνέδριο, πού ἐπιτυχῶς διοργάνωσε ἡ Π.Ε.Θ. στὴν Ἀθήνα ἀπὸ 3 ἕως 5 Σεπτεμβρίου 1999, ὡς εἰσηγητὴς καί ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Κατὰ τὴν ἐναρκτήριον συνεδρία, κατὰ τὴν ὁποία προήδρευε ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Χριστόδουλος καί παρίσταντο οἱ ἐκπρόσωποι τῆς Πολιτείας, ὁ Καθηγούμενος ἀπήλυθε τὸν παρακάτω χαιρετισμὸν ἐκ μέρους τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος:

«Μέ ἰδιαίτερον χαρὰν παρίσταμαι εἰς τὸ Η΄ Πανελλήνιον Θεολογικὸν Συνέδριον ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους, διὰ νὰ ἐκφράσω τὸ ἐνδιαφέρον καί τὴν συμπαραστάσιν αὐτοῦ πρὸς τὸ ἔργον τῆς Πανελληνίου Ἐνώσεως Θεολόγων, τὴν διακονίαν τῶν θεολόγων Καθηγητῶν εἰς τὰ Σχολεῖα καί τὴν Παιδείαν τοῦ Γένους γενικώτερον.

Κέντρον παιδευτικὸν διετέλεσε τὸ Ἅγιον Ὁρος πάντοτε, ἰδιαίτερος κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας.

Μεγάλοι διδάσκαλοι, μέ προεξάρχοντα τὸν ἱσαπόστολον ἅγιον Κοσμάν τὸν Αἰτωλόν, εἰργάσθησαν μετ' αὐτοθυσίας διὰ τὸν φωτισμὸν καί τὴν παιδείαν τῶν Ὁρθοδόξων Ἑλλήνων, ἀλλὰ καί τῶν λοιπῶν ὀρθοδόξων λαῶν, ὡς ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Γραικός, ὁ φωτιστὴς τῶν Ρώσων.

Ἡ Ἀθωνιάς δέ Σχολή, εἰς τὴν ὁποίαν ἐφοίτησεν ὁ ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός, ἀλλὰ καί ὁ Ρήγας Φερραῖος, ὑπῆρξε καρπὸς τῆς ἀγάπης τῶν Ἀγιορειτῶν πρὸς τὴν παιδείαν.

Τό Ἅγιον Ὄρος ἐξ ἀγάπης ἀδελφικῆς πρὸς τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ ἀδελφούς καί μάλιστα τοὺς διανύοντας τὴν κρίσιμον ἡλικίαν τῆς νεότητος, παρακολουθεῖ ὅσον δύναται τὰ τῆς παιδείας εἰς τὴν πατριδα μας. Χαίρει δι' ὅσα καλά συντελοῦνται εἰς αὐτήν, ἀλλὰ καί λυπεῖται ὡς ὅταν ἐπιδράσεις τείνουν νὰ ἀποπροσανατολίσουν τὴν παιδείαν ἀπὸ τὸν ἑλληνορθόδοξον χαρακτήρα αὐτῆς.

Ἰδιαιτέρως ἐκφράζομεν τὴν ἀνησυχίαν μας διὰ τινὰς προσπάθειας, ὅχι πάντοτε εὐδιακρίτους, ὅπως τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν ἐκπέσῃ εἰς μίαν ἄχρωμον θρησκευολογίαν, ἢ ὅποια οὐδόλως ἐκφράζει τὴν παράδοσιν τοῦ Γένους ἢ τὸ φρόνημα τοῦ Ὄρθοδόξου Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὁ ὅποιος εἰς τὴν μεγάλην πλειονότητά του εἶναι προσηλωμένος εἰς τὴν πίστιν τῶν Πατέρων του.

Ἀλλὰ καί μία τοιαύτη πανθησκευιακὴ ἀγωγή οὐδόλως ἀναπαύει τὴν ψυχὴν τοῦ νέου, ὁ ὅποιος διαισθάνεται ὅτι μόνον ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός καί ἡ ἅγια Ἐκκλησία Του ἠμποροῦν νὰ ἀπαντήσουν εἰς τὰ βαθύτατα ὑπαρξιακά του αἰτήματα.

Ἀφ' ἧς ὁ φωτιστής τῶν Ἑλλήνων καί τοῦ κόσμου, μέγας Ἀπόστολος Παῦλος, διεκήρυξεν ἀπὸ τοῦ Ἀρείου Πάγου τὸν ἄγνωστον Θεόν, ἢ ἑλληνικὴ παιδεία καί σοφία ἠνώθησαν ἀρρήκτως μέ τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ καί ἐφάνερωσαν εἰς τὸν κόσμον τὸ μέγα θαῦμα τῆς ἑλληνορθοδόξου παιδείας, παραδόσεως καί πολιτισμοῦ.

Ἐλπίζομεν ὅτι δέν θά εἴπῃ καί δι' ἡμᾶς ὁ θεῖος Ἀπόστολος ὅ,τι εἶπε διὰ τοὺς Γαλάτας: «Ἀλλὰ τότε μὲν οὐκ εἰδότες Θεόν ἐδουλεύσατε τοῖς μὴ φύσει οὔσι θεοῖς· νῦν δέ γνότες τὸν Θεόν, μᾶλλον δέ γνωσθέντες ὑπὸ Θεοῦ, πῶς ἐπιστρέφετε πάλιν ἐπὶ τὰ ἀσθενῆ καί πτωχὰ στοιχεῖα, οἷς πάλιν ἄνωθεν δουλεύειν θέλετε;» (Γαλ. δ' 8-9).

Ἐλπίζομεν ὅτι οἱ πολιτικοὶ καί διανοούμενοι ἐκεῖνοι τῆς Πατρίδος μας, οἱ ὅποιοι κατανοοῦν τὴν ἀξίαν καί σημασίαν τῆς ἑλληνορθοδόξου παραδόσεώς μας, δέν θά ἐπιτρέψουν τὸν ἀποπροσανατολισμὸν τῆς Παιδείας ἀπὸ τὰς ἑλληνορθόδοξους ρίζας αὐτῆς.

Θά εἶναι μέγα λάθος τῶν Νεοελλήνων, ἐάν δεχθῶμεν τὴν προϋούσαν μετατροπὴν τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν εἰς θρησκευολογίαν, ἐάν ἀπεμπολήσωμεν ἢ ὑποτιμήσωμεν τὴν εὐλογημένην ἑλληνορθόδοξον παράδοσιν μας, καρπὸς τῆς ὁποίας εἶναι ἡ πατερικὴ θεολογία, ἢ βυζαντινὴ τέχνη μέ κορυφαίαν ἔκφρασιν τῆς τῆν Ἁγίαν Σοφίαν, ὁ ὀρθόδοξος λαϊκὸς πολιτισμὸς, τὸ Ἅγιον Ὄρος, τὸ πλῆθος τῶν Μαρτύρων, Νεομαρτύρων, Ἁγίων καί Ἡρώων, ἢ φιλανθρωπία τῶν Ἑλλήνων καί ἡ προσφορά ἀγάπης πρὸς τοὺς πάσχοντες συνανθρώπους, ὅπως συμβαίνει σήμερον πρὸς τοὺς σεισμοπλήκτους Τούρκους.

Ἡ γνώσις στοιχείων ἐκ τῶν ἄλλων θρησκευτικῶν δέν εἶναι ἀπορριπτέα. Ἡ ἐξίσωσις ὁμως τῆς ἀγίας μας πίστεως μέ τὰς ἄλλας θρησκευτικὰς σχετικοποιεῖ τὴν Ἀλήθειαν καί ἀφήνει ἀναπάντητον τὸ ἐρώτημα «τί ἐστὶν ἀλήθεια» ἢ μᾶλλον «τίς ἐστὶν ἀλήθεια».

Γνωρίζω ὅτι ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος καί Προκαθήμενος τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας ἰδιαιτέρως ἀγωνιᾷ διὰ τὰ θέματα αὐτά καί μέ ἐνδιαφέρον τὰ παρακολουθεῖ.

Συστρατευόμεθα καί ἡμεῖς μέ τὸν Μακαριώτατον καί προσευχόμεθα ὑπὲρ εὐδωάσεως τῶν ἀγώνων του, ὅπως καί τῶν ἀγώνων τῶν λοιπῶν ἁγίων Ἀρχιερέων, τοῦ ἱεροῦ κλήρου καί τῶν εἰς τὰ σχολεῖα ἀγωνιζομένων εὐσεβῶν θεολόγων καί ἐκπαιδευτικῶν.

Εὐχόμεθα ὅπως τὸ παρὸν Συνέδριον μελετήσῃ καί φανερώσῃ τὴν ἀνακαινιστικὴν διὰ τὰς ψυχὰς μας καί τὴν κοινωνίαν μας

δύναμιν καί χάριν τῆς ἁγίας μας Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τόν τιμαλφέστερον θησαυρόν καί κεφάλαιον τοῦ Γένους μας».

Ὁ ἀνωτέρω χαιρετισμός συνετέλεσε στό νά συζητηθῆ τό πρόβλημα τῆς προϊούσης μετατροπῆς τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν σέ Θρησκευολογία. Στήν παρατήρησι πολιτειακῶν παραγόντων, ὅτι δέν ὑφίσταται πολιτική μειώσεως τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν, ὁ προεδρεύων τοῦ Συνεδρίου Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος ἐπέδειξε στό πολυπληθές ἀκροατήριον τόν κατάλογο τῶν θεμάτων πού ἐτέθησαν στίς Πανελλήνιες Ἐξετάσεις τοῦ 1999 στό ἐν λόγω μάθημα. Ἀπέδειξε ἔτσι ὅτι τά πλεῖστα τῶν θεμάτων ἀφοροῦσαν θρησκευολογικά θέματα, γεγονός πού δέν συνάδει πρός τίς προσδοκίες τοῦ κατά συντριπτική πλειοψηφία Ὁρθοδόξου Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Εἶναι πράγματι ὀδυνηρό νά βλέπη κανεῖς τό μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν νά μετατρέπεται μεθοδικῶς καί ὄχι πάντοτε εὐδιακριτῶς ἀπό Ὁρθόδοξος Κατήχησις σέ Θρησκευολογία. Καί γι' αὐτό, ὀρθῶς ἐτέθη τό ἐρώτημα: ποιός μεθοδεύει καί προωθεῖ τήν ἐν λόγω μετατροπή, ἐφ' ὅσον οἱ ἐπίσημα διακεκηρυγμένες θέσεις τῶν πολιτικῶν ἡγετῶν στήν χώρα μας εἶναι ὑπέρ τῆς Ὁρθοδοξίας;

Ὡς εἰσηγητής ὁ ἅγιος Καθηγούμενος ἀνέπτυξε τό θέμα «Ὁ καινός ἐν Χριστῷ ἄνθρωπος πρωταρχικός παράγων γιά τήν ἐπίλυση τῶν μεγάλων ἀνθρωπολογικῶν καί κοινωνικῶν προβλημάτων». Τό κείμενο τῆς εἰσηγήσεως πρόκειται νά δημοσιευθῆ στόν τόμο τῶν Πρακτικῶν τοῦ Συνεδρίου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σοβαρό πρόβλημα ή επίσκεψις τοῦ Πάπα στήν Ἑλλάδα.....	5
Ἄρχιμ. Ἐφραίμ, Καθηγουμένου Ἱ. Μονῆς Βατοπαιδίου	
Ἡ Μετάνοια κατά τόν Ἅγιο Γρηγόριο τόν Παλαμᾶ.....	11
Ἄρχιμ. Γεωργίου, Καθηγουμένου Ἱ. Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου	
Ὁ Ὀρθόδοξος μοναχισμός κατά τόν Ἅγιο Νικόδημο τόν	
Ἄγιορείτη.....	25
Ἐόρτιοι χαιρετισμοί	
Χριστός καί Παγκοσμιοποίησις.....	46
Τό λυτρωτικό πάθος καί ἡ σιωπή τοῦ Χριστοῦ.....	51
Μοναχοῦ Μωσέως Ἄγιορείτου	
Ἄγιορεῖτες Νεοσυχαστές Πατέρες.....	57
Ἡ ταπεινοφροσύνη ὡς θεμέλιο τῆς Χριστιανικῆς ζωῆς.....	71
Μοναχός Ἡσύχιος Γρηγοριάτης.....	93
Ἐπίκαιρα Γεγονότα καί Θέματα.....	107